

2021

Gazdasági kihívások a XXI.
században Konferenciakötet

Pécsi Tudományegyetem Állam-és
Jogtudományi Kar

Pénzügyi Jogi és Gazdasági Jogi
Tanszék

2021.03.29.

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

2021. március 29.

Szerkesztők/Editorial board:

Dr. Szilovics Csaba

Dr. Bujtár Zsolt

Dr. Ferencz Barnabás

Dr. Szívós Alexander Roland

Dr. Breszkovics Botond

Dr. Gáspár Zsolt

Lektorálta:

Dr. Szilovics Csaba

Dr. Bujtár Zsolt

ISBN: 978-963-429-627-0

Minden jog fenntartva.

A kiadvány szerzői jogvédelem alatt áll. A kiadványt, illetve annak részleteit másolni, reprodukálni, adatrögzítő rendszerben tárolni bármilyen formában vagy eszközzel - elektronikus vagy más módon - a kiadó és a szerzők írásbeli engedélye nélkül tilos.

All rights reserved.

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without the prior permission of the publisher and the authors.

Tartalom

Chrenóczy-Nagy Judit: Az etikus vezetői döntéshozatal kihívásai napjainkban és ezek kezelési lehetőségei	1
Bujtár Zsolt: Central Bank issued digital currency – digital dollar: US CBDC	13
Csaba Szilovics – Alexander Szívós: Examination of the Hungarian personal income tax system from 1988	23
Mészáros Pál: Az elektronikus ügyintézés egyes kérdései a polgári perrendtartással kapcsolatban.....	32
Breszkovics Botond: e-Észtország: Kriptoszabályozás.....	41
Szívós Alexander: Freedom of information in the use of public funds.....	55
Horváth Dominik: „Mamutok” vándorlása.....	64
Gáspár Zsolt: A pénzmosás Európai Unió és hazai szabályozásának kérdései a kriptovaluták tekintetében	78
Yurt Enver: Wozu verpflichtet Eigentum?	89

Chrenóczy-Nagy Judit* : Az etikus vezetői döntéshozatal kihívásai napjainkban és ezek kezelési lehetőségei

Absztrakt

Bár a vezetői döntéshozatal támogatására számos üzleti döntéseket alátámasztó modell létezik mind a szakirodalomban, mind az üzleti gyakorlatban, ennek ellenére mindennap súlyos csalások, visszaélések kerülnek napvilágra még az szigorúan szabályozott iparágak esetén is. Ezért szükséges annak vizsgálata, hogy milyen tényezők járulnak hozzá egyéni szinten a hibás, nem etikus döntésekhez. Az elemzés eszköze egy kognitív döntéshozatali modell, melynek segítségével a felelős társaságirányítási döntési során a vakfoltok feltárhatók és csökkenthetők.

Kulcsszavak: ethical decision-making, ethical blindness, corporate governance, etikus döntéshozatal, etikai vakság, felelős társaságirányítás.

1. Bevezetés

A vezetői döntéshozatal támogatására számos üzleti döntéseket alátámasztó modell létezik mind a szakirodalomban mind az üzleti gyakorlatban. Emellett a nagyobb gazdasági társaságok jelentős erőfeszítéseket tesznek azért, hogy a társaságirányítási rendszereik támogassák a felelős vezetői döntéseket, az átláthatóságot és számon kérhetőséget.

Ennek ellenére mindennap súlyos csalások, visszaélések kerülnek napvilágra még az szigorúan szabályozott iparágak esetén is.

A cikk szerzője kísérletet tesz arra, hogy röviden áttekintse azokat az okokat, amelyek egyéni és szervezeti szinten hozzájárulnak a hibás döntések meghozatalához és megvalósításához.

Ennek keretében a szerző a cikk első felében vizsgálja, hogy milyen tényezők járulnak hozzá egyéni szinten a hibás, nem etikus döntésekhez. Ehhez Guido Palazzo és társai által kidolgozott etikai vakság elméletét használja keretként. A szerző ennek mentén vizsgálja, hogyan csökkenthető az etikai vakság kialakulása. Bemutat egy kognitív döntéshozatali modellt, melynek segítségével a döntési mechanizmusba beépíthető több etikai nézőpont is, így alaposabban elemezhetővé válik egy-egy kérdés etikai oldala is.

A szerző a cikk utolsó harmadában röviden áttekinti a felelős társaságirányítási rendszerek vakfoltjait.

Végül néhány javaslatot tesz arra, hogy ezek a tökéletlenségek milyen további lépésekkel csökkenthetők, előzhető meg illetve milyen további kutatások szükségesek a társaságirányítási rendszerek fejlesztésére.

A szerző érdeklődése és kutatási területe az etikus döntéshozatal és felelős társaságirányításkihívásai a XXI. században.

A téma komplexitása szükségessé teszi, hogy a kérdést területről területre, különböző nézőpontokból, az általánostól a konkrétig haladva elemezze, dolgozza fel és ez alapján álljon elő egy konkrét, gyakorlatban is jól használható döntéshozatali modellel.

Ennek a folyamatnak az egyik első eleme ez a cikk, amely felvázolja az egyéni döntéshozatal külső-belső korlátozó tényezőit, bemutat egy komplex kognitív vezetői döntéshozatali modellvázlatot, röviden áttekinti a felelős társaságirányítási rendszerek főbb témához kapcsolódó jellemzőit, rávilágítva azok gyengébb pontjaira és javaslatot tesz egy további vizsgálat irányára, fókuszára - itt még- általános szinten.

Az üzleti világ célkeresztjében a gazdaságos, profitábilis működés áll, amely elsősorban a gazdasági szereplő belső *stakeholdereinek*¹ (részvényesek, management, alkalmazottak) érdekeit veszi figyelembe, azok rövid távú érdekeire fókuszál és a morális szempontokat közvetett módon, korlátozottan veszi figyelembe.

A társaságirányítási rendszerek arra hivatottak, hogy keretezzék a gazdasági társaság működését, biztosítsák a gazdasági társaság tulajdonosai és vezetése által meghatározott értékek megjelenését, megfeleltessék a gazdasági társaság működését az iparági, társadalmi és jogi szabályoknak.

A szerző meglátása szerint az etikus döntéshozatalnak többek között az alábbi nehézségei vannak:

1. Az etikusság megítélése nem objektív, jóval inkább szubjektív, aminek néhány elemét objektív adatokkal alá lehet támasztani. Az, hogy mit tekintünk etikusnak több dologtól is függ: pl. kit határozunk meg érintett körnek, kinek a nézőpontján keresztül értékeljük az adott döntést, milyen időtávra vonatkoztatjuk a döntés eredményét, hogyan minősítjük az eredményt, milyen értékrend mentén döntünk, mit tekintünk helyesnek, mit helytelennek stb². Az etikai szempontok figyelembevételével sem lehet minden esetben olyan döntést hozni, ami minden nézőpontból teljesen etikusnak tekinthető. Az viszont minden esetben megtehető, hogy a rendelkezésre álló opciók közül megvizsgáljuk melyik megoldás tekinthető a legmegfelelőbbnek.

2. A döntéshozó személy belátása, rálátása a tényekre, adatokra korlátozott, illetve a tények, adatok értelmezése is torzított³. Kutatások szerint a személyiség, jellem, értékrend, képzettség hatással van a gondolkodási, döntési folyamat jellegére, irányára (ki mit priorizál a döntéseknél)⁴, de ez önmagában nem feltétlenül határozza meg a döntés etikusságát.

3. Az egyéni tulajdonságok, jellemzők mellett többen vizsgálták a kontextus és a közvetlen környezet (szervezet) szerepét az etikus magatartás tekintetében⁵. A kutatások azt mutatják, hogy a kontextus (maga a konkrét eset) és a közvetlen környezet hatása erőteljesebb, mint az egyéni jellemzők.

4. A jogszabályok korlátozottan képesek lefedni és konkrét útmutatót adni egy-egy aktuális kérdés konkrét megválaszolásához. Ennek oka – többek között - a rendkívül gyorsan változó, alakuló külső környezet, amire a jog – követő jellege miatt – még nem tud reagálni, valamint a joghézagok vagy eltérő jogszabályok, melyek meghatározzák egy gazdasági társaság működési keretét egy adott országban, régióban és a gazdasági globalizáció miatt egyre több gazdasági társaságot érint. Az iparági ajánlások és a gazdasági társasági belső értékek meghatározása és figyelembevétele túl nyúlik a jogszabályi területen, de követő jellegükből fakadóan ezek is inkább már létező gyakorlatok esetén alkalmazhatóak. Egy új jelenség esetén szükséges, hogy az irányelveknek adott kontextusban szülessen értelmezése, alkalmazásra vonatkozó ajánlása.

A mérlegelésnél hasznos segítség lehet egy olyan eszköz (döntési modell), amely segíti a döntéshozót a kontextus jobb megértésében, és környezeti nyomás kezelésében. Így több nézőpontból tudja mérlegelni és értékelni a helyzetet és döntést hozni. A keretrendszer használata támogatja a külső környezeti nyomás (szervezeti nyomás) kedvezőbbé formálását.

A következő pontban a szerző röviden bemutatja Guido Palazzo⁶ és társai etikai vakság elméletét, amelyen keresztül rámutat a döntési folyamat nehézségeire.

2. Etikai vakság elmélete⁷

A modell kiinduló alapvetése, hogy az emberi döntéshozatal még az üzleti világban sem kizárólag racionális alapokon nyugszik. A tapasztalat azt mutatja, hogy a döntéshozó látószögéből egy kérdés morális aspektusa a döntési folyamat során halványodhat, sőt néha teljesen eltűnhet, és ezt a döntéshozó nem is érzékeli, ilyenkor etikai szempontból vakká válik⁸. A vaksághoz egy hosszabb folyamat vezet, amely során a döntéshozó az etikai aspektusokat egyre csökkenő mértékben észleli, eziránti érzékelése „halványul” (*ethical fading*⁹). Bandura szerint¹⁰ a „halványulási folyamatot” az egyéni, a konkrét esethez kapcsolódó (szituációs) és a szervezethez köthető tényezők okozzák. Palazzo és társai ezen struktúra mentén építették tovább az elméletüket, amelyben a pszichológiai és szociológiai behatásokat három analitikai szinten vizsgálták¹¹: Az egyéni szinten az értelmezés/értelemadás, a konkrét szituációból fakadó összefüggések és az ideológia kontextus. Ezek mentén azt nézték, hogy a három tényező milyen együtt állásakor nagyobb az etikai vakság kialakulásának valószínűsége. A jelenség

megértésének három fő szempontja: először is az egyén értékrendjétől, alapelveitől történő elmozdulás, másodsor a konkrét szituáció miatt előálló átmeneti pszichológia nyomás, harmadszor a jelenség tudatalatti jellege¹². Az elméleti modell kidolgozása mellett vizsgálták az idő szerepét az etikai vakság kialakulásának folyamatában. A kutatás – ide vonatkozatható – fő megállapításai a következők:

1. A keretezés jelentős szerepet játszik az etikai vakság kialakulásában. Egy merev keretrendszer (*rigid framing*) növeli az etikai vakság kialakulásának valószínűségét, legfőképpen amiatt, mert minden keretrendszerben vannak vakfoltok és ezek a vakfoltok rögzülnek és rejtve maradnak egy merev keretezési rendszerben. A kutatók javaslata, hogy az etikai vakság kialakulásánál célszerű vizsgálni az egyéni keretrendszert, a közeli szituációs és szervezeti mintákat és a távolabbi szituációs és szervezeti mintázatot, nyomást és ezek egymáshoz való viszonyát. Ha az egyéni, szituációs, és szervezeti szinten meglévő mintázatok összeesengenek, akkor nagyobb a valószínűsége, hogy a döntéshozó egy merev keretrendszerben gondolkodjon, és emiatt nagyobb az etikai vakság kialakulásának kockázata. Ha a rendszerben megjelennek ellentétes mintázatok is, akkor ez a kockázat kisebb¹³.

2. A tanulmány másik fő, számunkra releváns megállapítása az időtényező szerepe. Egyrészt, az apró, időről-időre történő eltérések nem érzékelhetők sem az egyén, sem a környezet számára, emiatt az etikai megfontolás hosszabb idő alatt teljesen kikophat a szempontok közül. Másrészt kapcsolat található a következmények időbelisége és az etikai aspektus intenzitása között is. Minél későbbre tehető egy döntés következményének megjelenése, annál inkább tompul a döntéshozó etikai érzékenysége¹⁴. A szerzők javaslata az etikai vakság kialakulási valószínűségének csökkentésére egyéni szinten tágítani az etikai szempontból elfogadható lehetőségek terét a képzelőerő növelésével (*moral imagination*), szervezeti oldalról pedig rugalmas keretezési (*flexible framing*) gyakorlat kiépítése, ami teret ad különböző nézőpontokból vizsgálni a lehetőségeket.

Fenti javaslatot tovább gondolva, a szerző egy olyan kognitív döntési modell használatát javasolja megfontolásra, amely racionális szinten tágítja az egyéni döntési opciók kiszélesítését, valamint ráirányítja a figyelmet a komplex társaságirányítási rendszerek tovább gondolásának fontosságára, mely támogat egy rugalmasabb, adaptív struktúra felépítését.

2.1. *Egyéni döntési lehetőségek az etikai vakság kialakulási kockázatának csökkentésére – a döntési modell bemutatása*

Az etikai vakság elméletének felvázolása felveti a kérdést, hogy milyen egyéb racionális lépések csökkenthetik a vakság kialakulásának kockázatát. Célszerűnek tűnik megvizsgálni, hogy a jelenség háttérében meghúzódó okoknál milyen további mozgási tere van a döntéshozónak, illetve hogyan ismerhető fel és esetleg csökkenthető a közvetlen/ közvetett környezeti nyomás.

A szakirodalomban több etikus döntéshozatali modell található¹⁵. Ezen modellek a következő fő lépéseket ajánlják (a lépések sorrendje modellenként változik): 1. Etikai dilemma felismerése 2. *Stakeholder* elemzés 3. Mérlegelés, elemzés különböző szempontok alapján (alapelvek, kötelezettségek mentén vagy az elérendő cél, és a cselekedet következménye alapján) 4. Alternatívák kidolgozása 5. Következmények meghatározása 6. Döntés/cselekedet¹⁶.

A szerző meglátása és korábbi tapasztalata alapján egy olyan bővített kognitív modell használatára tesz javaslatot, mely a döntéshozatali folyamatban nagyobb figyelmet szentel az egyéni vakfoltok felismeréséhez. A döntés előtt azonosítja a szituációhoz, illetve a szervezethez kapcsolódó azon jellemzőket, melyek a döntéshozó gondolkodási keretét merevíthetik, végül lehetőséget teremt arra, hogy a döntéshozó a döntés meghozatalával egyidőben már lépéseket tegyen a negatív következmények kiküszöbölésére. A javasolt modellben kiemelt szerep jut a folyamatos ön-reflexiónak és hangsúlyossá válik a szupervízió, konzultáció, mely támogatja az etikai képzelőerőt (*moral imagination*) és szintén lágyítja a merev keretezési attitűdöt.

A javasolt modell négy fő szakaszból és a következő lépésekből áll¹⁷: Azonosítás; A dilemma etikai aspektusának pontos azonosítása; Kívánt eredmény meghatározása; Érintettek körének meghatározása; Döntés; Lehetőségek feltárása; Lehetőségek elemzése; Negatív hatások csökkentésére vonatkozó lépések meghatározása; Döntés, pontos cselekvési terv kidolgozása; Megvalósítás; Eredmények értékelése, reflexió, lezárás.

Ez a cikk a modell rövid, átfogó bemutatására és leírására biztosít megfelelő teret. A részletes bemutatás a jelen tanulmány kereteit meghaladja.

3. A döntéshozatali modell lépései

3.1. Azonosítás

3.1.1. A dilemma etikai aspektusának pontos azonosítása

Vezetői és gazdasági társasági oldalról is a legelső lépés, az adott téma etikai aspektusának felismerése, pontos megfogalmazása. A szakirodalom alapján egy kérdéstről három szempont alapján dönthető el, hogy etikailag releváns-e¹⁸. Az egyik, hogy a döntésnek lesz-e jelentős hatása másokra. A másik szempont, hogy vannak-e választási lehetőségek. A harmadik szempont, pedig az, hogy az érintett felek közül bárki úgy véli, hogy a döntés etikai szempontokat is tartalmaz. E három tényező együttes jelenléte esetén a kérdés nem csupán üzleti kérdésként kell kezelni, hanem etikai kérdésként is.

Az etikai aspektus azonosítása nem mindig egyszerű. Célszerű alaposan megvizsgálni, hogy mi legyen pontosan a vizsgálandó kérdés, ha több megközelítés is felmerül, segít, ha a döntéshozó ki tudja választani a legrelevánsabbat.

Üzleti környezetben a kérdéseket elsősorban üzleti szempontból vizsgálják a döntéshozók. Ennek leginkább az az oka, hogy az elszámoltathatóságuk a belső *stakeholdereik* felé jelenik meg. A belső *stakeholderek* pedig a rövid távú érdekek mentén alkotnak véleményt az eredményről. A két nézőpontnak nem versengeni kell egymással, hanem egymást kiegészítve egymásra épülve célszerű beemelni őket a döntéshozói folyamatba.

3.1.2. Kívánt eredmény meghatározása

A következő lépés annak meghatározása, hogy mit kíván a döntéshozó elérni. A pontos célmeghatározás már iránykijelölést is tartalmazhat, ami jelzi, hogy az egymás mellett megjelenő, sokszor egymásnak ellentmondó érvelések közül, várhatóan melyik jelenik meg nagyobb súllyal az adott folyamatban. A kívánt eredmény meghatározásánál körvonalazódik az is, hogy a döntéshozói folyamatban mennyire lesz hangsúlyos a célok és következmények mérlegelése (következményetika) és az alapelvek, kötelességek mentén való gondolkodás (kötelességetika). A célmeghatározásnál a következményekre fókuszáló megközelítés inkább a mérhető eredményt helyezi előtérbe, míg a kötelességetikai megközelítés a döntéshez kapcsolódó kötelességeket veszi alapul és a döntést alátámasztó alapelvek megvalósulására fókuszál, pl. igazságosság, jogok tiszteletben tartása, egy kapcsolat megőrzése, erősítése egy *stakeholder* csoporttal vagy érdekütközések kiszűrése.

A célmeghatározásnál megjelenik az időfaktor is, milyen időtávú célt tűz ki a döntéshozó maga elé. Az időtáv tekintetében a rövid távú célok inkább a belső *stakeholder* csoportokat prioritizálják, míg a hosszabb távú céloknál már inkább megjelenik a külső, közvetett *stakeholderek* érdekei is (pl. környezeti hatások, szélesebb körű társadalmi hatások stb.)¹⁹.

3.1.3. *Érintettek körének meghatározása*

A modell harmadik lépése a körültekintő és pontos *stakeholder* analízis. Ennek 4 fő eleme van: 1. A *stakeholderek* meghatározása 2. A *stakeholder* csoportok érdekeinek azonosítása 3. Azon érdekek azonosítása, melyeket a döntés mérhetően érinteni fog 4. Végül egyes *stake*-ek súlyozása az adott kérdés tekintetében, azaz mekkora súlyt rendelünk egy-egy érdekhez (*stake*-hez)²⁰. A *stakeholder* elemzéshez számos módszer áll rendelkezésre, mint például az *Archer* modell, amely két tényező alapján (kompatibilitás, és szükségesség) határozza meg a *stakeholder* csoportok egymáshoz való viszonyát²¹. Az érintettek által fontosnak talált közös pontok a lényegességi mátrix (*Materiality matrix*) segítségével rendezhető²².

A *stakeholderek* prioritizálása és a *stake*-ek súlyozása már előrevetíti, hogy a döntéshozatali folyamat vezérfonala az alapelvek mentén lesz vagy a közvetlen következményekre fókuszál.

3.2. *Döntés*

3.2.1. *Lehetőségek feltárása*

A döntéshozatali modell negyedik lépése a megoldási lehetőségek alapos feltárása. A lehetőségek feltárásának két jól elkülöníthető szakasza van. Az első szakasz a mennyiségi gyűjtés a második szakasz a minőségi szelektálás. A mennyiségi gyűjtés során a döntéshozó etikai képzelőereje (*moral imagination*) játssza a meghatározó szerepet. Több módszer áll rendelkezésre ehhez: pl. *brainstorming*, esetkeresés, korábbi példák gyűjtése, konzultáció stb. A mennyiségi gyűjtés után a döntéshozó kiválasztja azokat az opciókat, amelyek reálisak, megvalósíthatónak tűnnek és leginkább illeszkednek az eredetileg kitűzött célhoz. Az előszűrés során már történik egy alapszintű elemzés, amely a részletesen vizsgálandó megoldások körét leszűkíti maximum 3-4 megoldási lehetőségre.

3.2.2. *Lehetőségek elemzése*

A lehetőségek feltárást és előzetes szűkítését követi a fennmaradó opciók alapos, részletekre kiterjedő elemzése. A bennmaradó lehetőségek elemzéséhez számos üzleti eszköz található a

szakirodalomban. A leggyakoribb pro-kontra analízistól kezdve, használható a *Kepner-Tregoe*-féle döntési mátrix²³, az abszolútumok és kívánalmak szétválasztása, szimulációs gyakorlat stb.

A kérdés etikai oldalának elemzésekor pedig célszerű több nézőpontból is elemezni a helyzetet, kezdve az alapelvek mentén való vizsgálattal, a következmények értékeléséig, illetve más kortárs elméletek szűrőjén keresztüli vizsgálat is hozhat új meglátást. Ebben a szakaszban a pluralisztikus megközelítés (több ideológia alap mentén történő vizsgálat) szélesebb döntési teret biztosít.

3.2.3. *Negatív hatások csökkentésére vonatkozó lépések meghatározása*

Az elemzés kulcsfontosságú pontja, hogy milyen módon, milyen eszközökkel csökkenthetők az azonosított negatív következmények és ezek mekkora költséggel járnak. A döntést annak fényében célszerű meghozni, ahol egyértelműen meghatározható a nettó haszon (nettó előny = összes előny - összes hátrány - összes korrekciós lépés költsége). A nem számszerűsíthető tényezők valamilyen módon történő számszerűsítése, rangsorolása szubjektív folyamat. Emiatt előfordulhat, hogy ugyanazon tények ismerete alapján a különböző döntéshozók, különböző eredményre jutnak. Ezen különbségek kiegyenlítésére egy szélesebb körű szakmai konzultáció hozhat megoldást.

3.2.4. *Döntés, pontos cselekvési terve kidolgozása*

A pontos elemzés után megszületett döntéshez egy részletes cselekvési terv kidolgozása szükséges. A cselekvési terv tartalmazza a cél eléréséhez vezető lépéseket és a veszteség minimalizáló lépéseket is, részletesen, időbeli szakaszokra bontva.

3.3. *Cselekvés*

A döntést követő intézkedések megtétele. Abban az esetben, ha egy hosszabb folyamatláncról van szó, célszerű párhuzamosan egy monitoring tevékenységet is folytatni. Ez segíti a folyamat valós idejű követését, váratlan következmények felismerését, azok menet közbeni korrigálását.

3.4. *Eredmények értékelése, reflexió*

Az utolsó szakasznak két fontos eleme van: az eredmények összegzése és összevetése a tervezetthez képest (*reconsiliation*²⁴) és a reflexió, konzultáció egy, az adott kérdésben közvetlenül nem érintett szakemberrel. Előny, ha a partner egy teljesen más nézőpontból tud

ránézni a folyamatra. A reflexió és/vagy konzultáció átszövi a teljes döntési folyamatot, minden lépésnél használható, használandó.

A modellnek előnye, hogy komplexebb gondolkodásra ösztönzi a döntéshozót, tágítja az etikai képzelőerejét és a folyamatos külső egyeztetéssel tágabban hagyja a mozgásteret. Hátránya, hogy időigényes, mivel megkérdőjelezi azokat a rutinokat, amikkel egyszerűsíthető, gyorsítható a döntéshozatal. Emiatt célszerű az eszköz alkalmazásában is tudatosnak lenni, a nagy fajsúlyú, magas *stake*-kel rendelkező esetekben használni, egyéb esetben maradni a bevált rutinnál.

4. A *corporate governance*²⁵ szerepe az etikai döntéshozatalban

Amint az a bevezetőben már említésre került az etikus döntéshozatalt két szinten, az egyéni és szervezeti szinten célszerű vizsgálni. Az etikai vakság elméletének rövid bemutatásánál már felmerült, hogy a merev gazdasági társasági, szervezeti rendszerek inkább elősegítik az etikai vakság kialakulását, mint nehezítik. Ez különösen igaz egy olyan konstelláció esetén, amikor az egyéni szűrők, a konkrét helyzethez kapcsolódó nyomás és a szervezeti struktúra nagyon hasonló elvek, tapasztalatok mentén épül fel, így minden döntéshez kapcsolódó nyomás, torzítás egyirányba mutat. Emiatt érdekes annak vizsgálata, hogy hogyan, milyen mértékig célszerű változtatni a merev társaságirányítási rendszereket, egyáltalán szabad-e ezt tenni?

Ebben a pontban a szerző röviden összefoglalja a mostani felelős társaságirányítási rendszerek aktuális kihívásait. A felelős társaságirányítási rendszerek legfőbb jellemzője, hogy elsősorban a részvényesek, a vállalatvezetés és egyéb *stakeholder* csoportok közötti jogviszonyt igyekszik meghatározni, szabályozni és erre ellenőrzési mechanizmusokat bevezetni²⁶. A felelős társaságirányítási modellek használata elsősorban az állami szektorban és a szabályozott piacon (tőzsdén jegyzett társaságok) jellemző. Ezekben a területeken a társaságirányítási rendszerek szabályozó jellegűek, betartásukat külső, független hatóságok is ellenőrzik, felügyelik. Ebből a felállásból már körvonalazódik, hogy pont a szabályozottság, erősebb kontrol érdekében kiépített struktúra korlátozza a gondolkodási teret és pont az etikai vakság kialakulását is segítheti. A nem nyilvános vagy zártkörűen működő (jegyzett) gazdálkodási szervezetek esetén a felelős társaságirányítási rendszerek inkább opcionális modellként vannak jelen²⁷. Ezen a területen a társaságirányítási rendszerek felügyelete, hatósági jellege kevésbé tud meghatározó lenni. Ebben a kettőségben mutatkozik meg a felelős társaságirányítási rendszerek etikai szűrkezőnője: a lazább, keretrendszerek által működtetett struktúra nem biztos, hogy elég, szilárd keretet ad, a túlszabályozott struktúra pedig bizonyos esetekben negatív irányban torzítja a gondolkodást.

A szakirodalom is foglalkozik a társaságirányítási rendszerek fő kihívásaival. Szabályozási oldalról a következőket találták²⁸: az igazgatótanács (*board of directors*) összetétele és felépítése; a felügyelő bizottság és igazgatóság egymástól való függetlensége; a közgyűlésen való részvétel és szavazási lehetőségek; az igazgatótanács javadalmazása; a felügyelőbizottság üléseinek gyakorisága, módja; a dolgozók befolyásolási képessége a társaságirányítási rendszerekben; az egyéb felügyeleti és audit szervek szerepe. A felsorolt kihívásokban megjelenik a sokszínűség iránti igény, a transzparencia, a felelősségvállalás, kontrol kérdése, az érdekütközések feltárása és kiküszöbölése.

Etikai szempontból a felsorolás alapján a következő körvonalazódik: a) a külső, indirekt *stakeholderek* szerepe nem tűnik jelentősnek, még említés szintjén sem; a fókusz a belső *stakeholderek* egymáshoz való viszonyán, van b) a gazdasági társasági szintű etikus működésre ezek a modellek jelen állapotukban nem tudnak kielégítő keretrendszert biztosítani.

A helyzetet nehezíti a gyorsan változó gazdasági és társadalmi környezet, a technológia viharos, robbanásszerű fejlődése, az ezekhez kapcsolódó precedens nélküli helyzetek. Kérdésként merül fel, hogy kinek a feladata felkészíteni erre a döntéshozókat, hogyan biztosítható az, hogy a tanulási szakasz a legkevesebb negatív következményt eredményezze. Szükséges-e - és ha igen, hogyan - átalakítani a jelenlegi felelősségvállalási rendszereket. Hol segít, - ha segít -, ha puhábbak a keretek.

Felmerül az a kérdés, hogy hogyan lehet célszerűen összekapcsolni az egyéni és szervezeti döntéshozatalt. Melyek azok a belső szabályok, amelyek nem korlátozva az egyén döntési mozgásterét, de mégis arra terelik a folyamatot, hogy ne jó és rossz döntés közül kelljen választani, hanem az üzletileg jó és etikai szempontból is működőképes megoldások közül az elérhető legjobb megoldás megszülethessen. Itt jelenik meg a jog szerepe és fontossága ebben a kontextusban. Mit lehet tenni a szabályozás oldaláról, ami kellően határozott, de mégis a konkrét körülményekhez igazodni képes keretrendszert biztosít a döntéshozóknak és túlmutat az üzleti felelősségvállaláson, külső, indirekt *stakeholderek* szempontjait is kellő mértékben figyelembe veszi, és támogatja a hosszú távú, fenntartható növekedést, működést. Fenti kérdések megválaszolása további, alapos vizsgálatot és kutatást igényel.

5. Összefoglalás

A szerző szándéka szerint a cikk röviden felvázolta az üzleti döntéshozatal kihívásait egyéni és szervezeti szinten. A szubjektív etikai érzékelés korlátjainak rövid bemutatását követően felvázolta egy komplex etikus döntéshozatali modell alapkonceptióját. A modell sajátossága, hogy egyrészt komplex, kognitív döntéshozói struktúrát ajánl, ahol a pusztán előny/hátrány

elemzésen túl megjelenik a kockázatsökkentés szempontjai, illetve a negatív hatások időbeni mérséklésének szükségessége. A racionális lépések mellett ráirányítja a figyelmet a folyamatos, más nézőpontú konzultáció szükségességére és az ehhez kapcsolódó előnyökre. Az alapgondolat bemutatásával kijelölt egy hosszabb távú kutatási irányt, melynek eredménye egy gyakorlati szempontból jól használható döntéstámogató modell lesz. Végül összekapcsolta az egyéni döntéshozás és a szervezeti döntéshozói struktúra egymásra gyakorolt hatását, ezek kihívásait, és kezdeményezte a meglévő társaságirányítási rendszerek továbbfejlesztését olyan irányban, ami szervezesebben támogatja az egyéni etikus döntéshozatalt.

---

* PhD hallgató, PTE ÁJK Pénzügyi Jogi és Gazdasági Jogi Tanszék

¹ A szakirodalom több tényezőt is vizsgál. Jelen tanulmány legfőképpen Guido Palazzo és társai Etikai vaktság területén végzett kutatásokra épít. Palazzo Guido – Krings Franciska – Hoffrage Ulrich, 2013: Ethical Blindness. In. *Journal of Business Ethics*. 109. 10.2139/ssrn.2212617. (2020.12.30.)

²A normatív etikai elméleteknél két fő kategóriát használ a szakirodalom: az elveken alapuló elméleteknél a fő szempont az alapelvek, értékrend, motiváció, míg a következményetika elméleteknél az etikusság megítélése a következmények minőségétől függ. A modern etikai elméletek több további szempontokat használnak arra vonatkozóan, hogy mi tekinthető etikusnak. A. Crane – D. Matten – S. Glozer – L. Spence, 2019: *Business Ethics Fifth Edition* Oxford University Press, pp. 89-125.

³Az egyéni torzításokkal több szerző is foglalkozik. Ide tartozik pl. Herbert Simon Korlátozott racionalitás elmélete. Forrás: : <https://plato.stanford.edu/entries/bounded-rationality/> Letöltve: 2020.01.04. vagy D. Kahneman és A. Tversky elmélete az egyszerűsítésekről D. Kahneman, 2013: Gyors és Lassú gondolkodás, HVG Könyvek valamint a Hozzáférési heurisztika, forrás: The availability heuristic describes our tendency to use information that comes to mind quickly and easily when making decisions about the future. Source: <https://thedecisionlab.com/biases/availability-heuristic/>

⁴A. Crane – D. Matten – S. Glozer – L. Spence, 2019: *Business Ethics* .... i.m. pp. 146-157.

⁵A teljesség igénye nélkül pl. Guido Palazzo és társai az etikai vaktság kialakulásának vizsgálatok kiemelt szerepet tulajdonítottak mind a kontextusnak mind a közvetlen környezeti hatásnak (szervezet kultúra). Palazzo Guido – Krings Franciska – Hoffrage Ulrich: *Ethical ...i.m.*

⁶Guido Palazzo professzor, üzleti etikát oktat a University of Lausanne egyetemen. Kutatásának fókuszában a szervezetekben, vállalati közegben megjelenő nem etikus döntéshozatal okainak feltárása és vizsgálata áll. PhD fokozatát a németországi Marburg Egyetemen (University of Marburg) szerezte fíkozófiából.

⁷A modell leírása a fent említett cikk alapján készült: Palazzo Guido – Krings Franciska – Hoffrage Ulrich, 2013: *Ethical ...i.m.*

⁸Az etikai vaktság definíciója: „the temporary inability of a decision maker to see the ethical dimension of a decision at stake.” Palazzo Guido – Krings Franciska – Hoffrage Ulrich: *Ethical ...i.m.*

⁹Palazzo Guido – Krings Franciska – Hoffrage Ulrich: *Ethical ...i.m.* pp. 324.

¹⁰Bandura, A. 2002: Selective moral disengagement in the exercise of moral agency. In. *Journal of Moral Education*, 31, pp. 101–119.

¹¹Palazzo Guido – Krings, Franciska – Hoffrage, Ulrich: *Ethical ...i.m.* p.324.

¹²Palazzo Guido – Krings, Franciska – Hoffrage, Ulrich: *Ethical ...i.m.* p.324.

¹³Palazzo Guido – Krings, Franciska – Hoffrage, Ulrich: *Ethical ...i.m.* p.327.

¹⁴Palazzo Guido – Krings Franciska – Hoffrage Ulrich: *Ethical ...i.m.* p. 332.

¹⁵Jó összefoglaló található Bartlett, D., 2003. *Management and Business Ethics: A Critique and Integration of Ethical Decision-making Models*, *British journal of management*, Vol.14, pp. 223-235.

¹⁶Hunt, S.D. – S.A.Vitell, 1986: ‘A General Theory of Marketing Ethics’, *Journal of Macromarketing*, 8(2), pp. 5–16. A hivatkozás forrása: Bartlett, D.. 2003: *Management and Business Ethics: A Critique and Integration of Ethical Decision-making Models*, *British journal of management*, Vol.14, pp. 223-235.

¹⁷A modell alapszintű, elsődleges változatát Chrenóczy-Nagy Judit dolgozta ki és mutatta be angol nyelven 2020. április 14-én az ICF (International Coach Federation) Új-Mexikói tagozatának webinarján, majd 2020. november 4-én a CoachCollab zárt szakmai csoport webinarján.

¹⁸A. Crane – D. Matten – S. Glozer – L. Spence, 2019: *Business Ethics Fifth Edition* Oxford University Press pp. 138-139.

-
- ¹⁹Chrenóczy-Nagy Judit, 2020: Pitfalls in business decisions – ethics or profitability? *Gazdaság és pénzügyek a 21. Században II.* – konferenciakötet <https://pea.lib.pte.hu/bitstream/handle/pea/23754/gazdasag-es-penzugyek-a-21-szazadban-II.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, pp 158, 167, (letöltve: 2021.01.18)
- ²⁰Chrenóczy-Nagy Judit: *Pitfalls...* i.m. pp. 160-164.
- ²¹Andrew L. Friedman – Samantha Miles, 2002: Developing Stakeholder Theory. *Journal of Management Studies* p. 39.
- ²²Basic materiality matrix Source: Crane, A. – Matten, D. – Glozer, S. – Spence, L., 2017: *Business Ethics...* i.m. p. 206.
- ²³Oosthuizen, T.F.J., 2014: ‘The application of a selection of decision-making techniques by employees in a transport work environment in conjunction with their perceived decision-making success and practice’, *Journal of Transport and Supply Chain Management* 8(1), Art. 118, page 3/ (Letöltve: 2021.01.19)
- ²⁴Reconciliation: a tények összehasonlítása a tervhez képest, hogy kimutathatóak legyenek a különbségek.
- ²⁵„A társaságok felelős irányítási rendszere, amely a társaság ügyvezetése, tulajdonosai, munkavállalói és más érintettek közötti relációk viszonylatában realizálódik, amely a profitorientált működés törvényes, etikus, ésszerű, hatékony és társadalmi szinten is hasznos megoldásain alapul, és amelynek szabályait a jogszabályok, a piac és az üzleti szféra önszabályozó mechanizmusai alakítják.”
- Kecskés, A.ndrás, 2011: *Felelős Társaságirányítás - Corporate Governance*. Budapest: HVG-ORAC, p. 13.
- ²⁶Auer Ádám: *Corporate...* i.m. pp.23. és Kecskés, András – Bujtár, Zsolt: Számok bővületében: kérdőív a felelős társaságirányításról. *JURA* 21. évf. 2. szám, pp. 258-259.
- ²⁷Auer Ádám: *Corporate...* i.m. p. 24. és Kecskés András – Bujtár, Zsolt, 2015: Egzotikus problémák a társaságok irányítási rendszerében. *JURA* 21: 2, pp. 161-162.
- ²⁸A. Crane – D. Matten – S. Glozer – L. Spence: *Business Ethics ....* i.m. pp. 250-251.

Bujtár Zsolt*: Central Bank issued digital currency – digital dollar: US CBDC

Abstract

Central Bank-Issued Digital Currency, a new, digital form of money, which can set a new era for the money system all over the world. Prevailing fiat monies have served with full money functions. The CBDC is in a design mode but its characteristics can be compared to the ones of fiat money. It is relevant to compare the current forms of the US dollar compared to that of the US CBDC, the digital dollar. The challenges of the US CBDC are not only stem from design, trust, and security, but from the different countries' own CBDCs, competing probably soon against each other for the current role of the US dollar as a global reserve fiat money.

Keywords: digital money, CBDC, fiat money, blockchain, crypto assets

1. Introduction

The aim of the study is to highlight the causes of urgent development of Central Bank- Issued Digital Currency (CBDC). The research provides a broad view about the predecessors of CBDC, its potential features relative to the fiat money. The research also focuses on the potential types and characteristics of CBDC. Finally, the study analyses the digital dollar based on available information: what kind of CBDC the digital dollar will be and with which kind of characteristics.

2. Predecessors and the roots of CBDC

2.1. *The predecessors of CBDC*

This chapter provides a broad picture of the early predecessors of CBDC namely the first digital money Cyberbucks, the blockchain technology, and a digital settlement system between financial institutions called RTG. The chapter also provides an overview of the financial needs of the society, which lead to the necessary invention of different digital monies. Finally, it is worth mentioning that the macroeconomic policy especially within it with the monetary policy makes digital money vital for the future.

The first electronic money dates back as early as 1983. *David Chaum*, the researcher of University Berkeley, San Francisco has invented it. His goal was to provide a blind signature for untraceable payments. The system already used a double coding system like the one used by blockchain technology. It consisted of a public code and a private code both needed for a

transfer that could be executed by the financial institution. This financial institution issued 1 million pieces of tokens named *Cyberbucks*, which could be accessed by fiat money transfer and could be stored on a PC's hard drive. The financial institution could validate the transfer without knowing its identity with the help of a digital envelope in which the codes could be matched. The experiment failed since merchants complained about not having enough users to operate the system while users complained vice versa: a typical chicken or egg problem.

By 2009, a new more powerful digital money came to life. Bitcoin was the first one of several thousands of crypto assets, but the most known with certain money characteristics as being a tool of money transfer among private persons and legal entities. Also, it has public and private code like *Cyberbucks* but differs from the latter, in that it can be held either in a special crypto wallet or a crypto trading platform. This second generation of digital cash came slowly into the limelight and spread gradually to almost all countries of the world. The *distributed ledger technology (DLT)* was the technology platform, which has made it available, not only on a high-performance computer but also on mobile phones too. All crypto assets like bitcoin, ether, or ripple are based on DLT, but not all digital monies, what held on the DLT platform.¹ One must differentiate digital money, which can be transferred via computer networks among them the most powerful internet 2.0., from DLT platform digital assets, which can be used as a money transfer tool by its market value also on the internet. If the person holds savings in crypto assets, he risks losing their value because of the high volatility of crypto assets relative to fiat money. If the person holds it in crypto assets because of the high volatility of the asset value, it risks loss of value relative to holding this amount in fiat money. In the case of fiat money, this volatility is much less, but inflation can also erode the value of fiat money as well. This case is especially valid for countries, which have hyperinflation like Venezuela or Zimbabwe. The crypto assets' major advantage relative to fiat currencies is their ability to provide global payment tools to the public within minutes while this process takes days in the case of fiat currencies. Because of this global role, these crypto assets can serve as a tool for payments all over the world. This fact could result in a global widespread use of bitcoin, ether, or ripple at a fast pace. That has not happened yet, due to the fact that these crypto assets have high volatility, but also because of lack of global legal regulation.² One possible solution for stabilizing these payment tools is to follow what stable coins already do. Stable coins achieve low volatility - similarly to the golden-money system - by holding precious metals or certain fiat currency or baskets of fiat currencies as a reserve. Among stable coins, Tether³ is the greatest in value and volume and Libra (renamed as Deim) is the most famous. Although the latter one is not operating yet, and a new deadline is set in 2020 for starting its operation by the end of 2021.⁴

2.2. *The roots of CBDC*

Fiat monies are significant and almost sole players in the monetary system. Fiat money systems however face many challenges after the Global Financial Crisis of 2007-2009. Monetary policies made zero-interest policy (ZIRP) a normal and not an exception.⁵ Most of the economies could not have the chance to leave the ZIRP behind, when COVID-19 Pandemic hit the world economy with another economic crisis. The Bank of Japan and the European Central Bank could not raise their close-to-zero central bank rates, because of the slow recovery of the respected economies, in March 2020 the Federal Reserve also reduced its central bank rate to zero due to the aftermaths of Covid-19 Pandemic. This process made the monetary policies in several countries as implementers of Modern Monetary Theory⁶. The increased corporate and consumer indebtedness and the potential inflationary pressure of quantitative⁷ and qualitative easing⁸ altogether resulted in a decreasing faith in current fiat currencies by 2020.

There is another reason to introduce e-money or become a cashless society: it is the relatively high cost of keeping cash type money in circulation as is true in the case of banknotes and coins. In Hungary, this cost can reach as high as about HUF 400-450 billion yearly basis.⁹

Finally yet importantly, one more important thing that makes digital money of potentially great use for society can be summed up as giving access to financial services to people who are currently financially deprived. This number can reach hundreds of millions of people when taking into account these financial outcasts – hundred millions of people globally.

Digital money also can be very useful when helicopter money¹⁰ or basic income come into fashion during a crisis management¹¹ of the governments, as was the case in Hong Kong and the United States during Covid-19 Pandemic in March of 2020.¹² This fact is also relevant in the case of Libra (currently named Deim). Libra declares as its goal, that its cryptocurrency can solve the problems of hundreds of millions of people by providing a cheap and fast payment system for the ones who are most in need and have no access to commercial banks. Libra is a private stablecoin, this means, that all money created is backed by a basket of fiat currencies of a single fiat currency or gold. The tide of stablecoins and among them a potential global player Deim explains the start of a global race for implementing the first CBDC. This competition is especially relevant for the United States for two reasons: the first is Facebook's more than 2.2 billion users, who are all potential clients of Deim payment methods, while the second is that if it succeeds it can pose a danger for the current role of the US dollar as a world reserve currency. This is why almost all major financial authorities have raised first their concerns

against the fast introduction of Libra. Major criticism came also from traditional commercial banks, being afraid of losing payment revenues and receiving a new competitor having completely different rules with respect to know your customer (KYC) rule and implementing the rules against anti-money laundering (AML).

The roots of CBDC came from two major sources: one is the computer network system and the other one is DLT. Digital or e-money consists of only a series of data, which can be retrieved at any time or place with the relevant code. The duality of digital money vs traditional money is similar to creating securities in our world. The issuer can issue a prescribed amount of stock or bond via printing as a document of proof or as a dematerialized security in the form of series of data.¹³ All public companies in Hungary exclusively issue the latter type of security since it is stipulated for these legal entities by the law. CBDCs will come to existence in a digital form as dematerialized securities. The person of the issuer was a question, whether it would be issued by the central bank or a separate legal entity. This question seems to be answered for now, s low public trust in privately controlled digital currencies like Diem would have hardly enough for it, after scandals of Facebook with Oxford Analytica.¹⁴

2.3. *CBDC and fiat money – a comparative analysis*

There are four characteristics necessary for a thing to become money. These are certain durability, divisibility, portability, homogeneity, and to a certain limit: scarcity. These basic money functions are the medium of exchange, the unit of account, the store of value and the credit function. The first two functions are already valid for the crypto asset, bitcoin. The store of value and credit function however needs a more stable environment in terms of economics and legal framework as well. The most important issue for achieving these latter two characteristics for a money-like instrument is the need for public trust, this trust can be earned or guaranteed by legal actions.¹⁵ In the golden-based money system trust in gold or silver provided enough social capital for accepting money issued by commercial banks without deposit-insurance schemes. This public trust was several times betrayed by bankruptcies as a result of bank runs. This process of bank runs in every decade in the late XIX early XX century led to the creation of deposit insurance systems all over the world. After the world economic crisis of 1929-33, the golden-based money systems ceased to exist. That provided the basis for the widespread emergence of fiat currencies. The issuer country and its economic power legally back these monies. Even in the case of state bankruptcy, the legal binding power ensures the money functions of the given state's official fiat currency. As opposed to it, private money let

it be a digital one and is not backed by any state, only - if at all - by its issuer. In the case of bitcoin since its issuer/developer unknown, even this guarantee is not even available.

Fiat money has the four above-mentioned characteristics, but even with the legal binding behind it, an evaporating public trust can erode its purchasing. It is so because its purchasing power diminishes due to inflationary periods and to the fact a decreasing number of available monetary tools are available to keep its inflation under control. The cashless society, especially in the case of Sweden, presses for digital money, which can be implemented on new technological devices like mobile phones and palmtops, laptops.

CBDCs were born to reinvent fiat money to satisfy the needs of the XXI century. This statement can be the distilled summary of the history of CBDC. The fourth technological revolution makes several analog devices obsolete. It is not true in the case of money, but the need for faster money transfer is definitely a challenge with which financial institutions as money transfer intermediaries should face in this century.

Fiat currencies have printed form paper money and coins as well, but also account type is available when one keeps her/his savings in a bank account which amount is available for transfer or withdrawal in a paper money form. If digital money would be available only on computer devices but with the opportunity to transfer it form to fiat currency in a dual money system where fiat money and digital money coexist. This coexistence is already in practice for crypto assets when a special digital account called crypto wallet holds the crypto assets thereof its owner. Crypto assets transferred into the wallet are bought for fiat money and vice versa. This is also a pivotal point for taxation,¹⁶ since until an investment in crypto assets does not leave the crypto assets' world not taxable, but from that point any gain on it would become taxable income either as investment income,¹⁷ or other income as stipulated by the personal income tax law for the Hungarian taxpayers.¹⁸

CBDC as digital money issued by a central bank has the full faith of the central bank similar to fiat money. This fact though not makes CBDC widely accepted for daily use. The spread of usage also depends on the money usage customs of the given country. In Sweden people and entrepreneurs support digital money because they use less and less paper or coin as money.¹⁹ In Hungary it is just the opposite, the high cash usage rate was elevated by 10 % during Covid-2019 Pandemic.²⁰

The comparison between fiat currencies and CBDC is the following, it can be stated that public trust and money usage customs also needed for a successful CBDC introduction yet to a dual money system. An exclusive CBDC money system however, even in countries with high financial outcasts is not a relevant option yet.

3. Potential types and characteristics of the CBDC

CBDC main roots are crypto assets and digital money. The crypto assets implemented on the DLT platform, its first type, bitcoin was born together with DLT. This technology provides the opportunity to issue, store, and retrieve CBDC with high security.²¹ There are two potential flaws of DLT-based crypto assets: one is the control of more 50 % of nodes and the other is the speed of quantum computers.²² The problem is not valid for a centralized DLT system, since it can control 100 % of the nodes, while the second issue is already addressed, but yet to be solved in the future.

Although DLT technology is very attractive, the safety thereof is not proven 100 %. This is the underlying reason why the author agrees with professor Berentsen and his fellow researcher Fabian Scähr on not risking central banks' reputation by using a DLT technology for a CBDC, which has not proved its security at the highest level, but rather seeing it as one possible solution, which has high security, scalability opportunities.

The difference between central bank-issued centralized CBDC and decentralized CBDC is that, who operates the technology that creates the CBDC. In the case of centralized CBDC, creation and operation are fully controlled by either the central bank or its designated affiliate. However, in the case of decentralized CBDC, a central bank gives up its full control of creating money by giving the right to a third party – let it be a private or public, or non-profit entity – to mine or create in another way (by a smart contract) CBDC. That latter fact is a very relevant problem, since issuing money is the monopoly of central banks, as control of the money supply is an integral part of its monetary policy. Because of this, no central banks yet inclined to support the idea of issuing such money, which is uncontrolled in its quantity by the given central bank without having controlling power over the whole process. One has to mention that in the the case private CBDC the seigniorage income would be created for the issuer of private CBDC not for the central bank.

4. Wholesale and retail types of the CBDC

There is a very important distinction between two types of CBDCs: the wholesale and the retail one. Retail CBDC is the one, which is available for households and non-financial institutions in its widest circle. If only the wholesale financial actors could use the CBDC as it is in the case of wholesale CBDC, then it would not be a completely new digital money, but only the acknowledgment of the status quo, which is one with already in-use for digital settlement, the RTSG.²³ In the following part, the author examines the possible advantages of the two, above-mentioned types of CBDC. From the users' point of view, it is a question, who

will be eligible to use CBDC as money, since it has a different circle of eligible users in the case of retail or wholesale type.

Both wholesale and retail CBDCs can be part of a time journey in terms of going back to the one-tiered banking system, in which all economic actors except for households could have an account at the central bank. This would be the case when the CBDC would be implemented without the involvement of financial intermediaries. It is interesting to note that in Hungary, the one-tiered banking system ceased to exist in 1987 already.

According to the current information available from the Chinese, the Swedish, the United States, European Union's CBDC, although there is no final decision on which technology to apply DLT or not DLT, the decisions are tilted towards DLT type one. Most of the major central banks favor retail CBDC in contrast to the wholesale one.

5. Characteristics of digital dollar

Crypto assets IPOs²⁴ that uses the acronym basis to convert ICO as initial coin offering use white papers²⁵ instead of prospectuses. It is widely accepted f mainly for engineers to solve a certain problem with lots of technical terms and for the white paper, there is no prospectus liability.²⁶

The digital dollar Project was created by the assistance and active participation of Accenture as a leading architect and technology innovator. It is worth mentioning that Accenture gives consultancy services for the European Central Bank, Bank of Canada, the Monetary Authority of Singapore, and Swedish Central Bank, Riksbank.²⁷ This fact provides a converging model for all interested parties of CBDCs, mentioned above.

The US dollar has a special role in the world as a world reserve currency. The CBDC as a concept with its global technology could be a threat for this position if there is no US CBDC. That makes the US CBDC unique since its aim is no less than keeping the US dollar global role. That is why FED Chairman, Jerome Powell stated that is important the implementation of US CBDC but it should be done right instead of in a hurry.²⁸

According to the Digital Dollar Project, the US CBDC is intended to be a tokenized third type of money, besides fiat cash and account type of money, with full faith and credit of the US government.²⁹ The token form means a digital form of money as the cash is considered a physical token. The tokenization makes the US CBDC portable, accessible and programmable. These latter features make the digital US dollar modern money, which satisfies the needs of un-or-underbanked as well as provides opportunity to pay with it anywhere, and even provide the

chance to balance between privacy rights and compliance and anti-money laundering protections.³⁰

The US CBDC project supports and keeps the current, analogic money of cash and account type. It makes the digital dollar complementary to its fiat money form in wholesale, retail and international payments. This dual existence also means that the new form of money will be available as a monetary tool for FED with full control in its amount in circulation.

The above-mentioned features namely the central issuance on DLT with dual existence with fiat money necessarily provides a further role for the financial intermediaries already operating in the current fiat money system. It makes the CBDC achieve the goal to include into a federal payment system un- or underbanked millions of US households. This later aim can be achieved via authorized financial service companies of which should be wallet provider entities. The wallet provider entities play a crucial role in solving security problems like ensuring KYC process and anti-money laundering activities³¹ with a compulsory identification of its users.³²

6. Potential competitors and problems to solve

The main competitors of US CBDC are Deim of Facebook and the different CBDCs all around the world relevant national economies, like China, European Union, Canada, Australia and Great Britain. These countries or communities whose pure purpose to experiment and later on when it is safe to implement issue their own digital money. The competition is fierce but as mentioned above Powell, the president of the FED stated it should not be implemented in a hurry.

The current fiat money system is far from being flawless, but it does not mean to start a new system without the relevant preparation, even the parallel existence of the digital money needs the complex project to be prepared with. A possible significant drawback of the early introduction of the CBDC is the loss of public trust in the central bank. Although CBDC can replace the current cash form of money, as it can work as an emergency reserve during problematic events, like possible bank-runs (in 2008 during the subprime mortgage crisis of 2007-2009)³³ or state bankruptcy (for example in Venezuela in 2018-2019, or in Argentina and Ukraine numerous times in the last 50 years). The current fiat money system, with paper and coin money, has a problematic feature as it has anonymity as a medium of exchange. These fiat money forms can be used for money laundering³⁴ and tax evasion.³⁵ This is why it can be an incentive for a central bank to replace it with CBDC or minimize its usage by the parallel usage of CBDC. The question is why a private person would change cash for CBDC. The answer is the following: because of the reputation of central banks. Contrary to commercial banks,³⁶

modern central banks have a reputation of providing sufficient trust for the public to hold their money at the given central bank, just like cash at home.³⁷

The token form is easy to formulate as a solution but needs to be designed and tested in wholesale retail and international payments for being bulletproof or at least so bulletproof as our current fiat money to avoid central bank runs instead of traditional or shadow bank runs. It is especially true for such fiat money like the US dollar is, which is playing a global reserve role besides all other money functions.

---

* PhD, Adjunktus PTE ÁJK Pénzügyi Jogi és Gazdasági Jogi Tanszék

¹ Szuchy Róbert, 2020: A Blockchain technológia alkalmazása a kötelmi jogban In: Csíti, Béla - Certický, Mária (szerk.) Az önvezető járművek és a kontraktuális felelősség. Jogértelmezési nehézségek a személyszállítási szolgáltatási és a bérleti szerződések körében Miskolc, Magyarország: Magánjogot Oktatók Egyesülete, pp. 75-83.

² Szalay Gábor, 2019: A kriptovaluták nemzetközi szabályozási trendjei Kriptotőzsdék és ICO-K értékpapírijogi perspektívából Jogtudományi Közlemény, Volume 74. Issue 3. pp. 132-133.

³ Tether real full USD backing was questioned several times <<https://www.coindesk.com/tether-lawyer-confirms-stablecoin-74-percent-backed-by-cash-and-equivalents>> accessed 10.10.2020.

⁴ At rebranding the reserve of basket currency was also changed to only USD pegged one. <https://www.coindesk.com/libra-diem-rebrand> (2021.01.10.)

⁵ Zéman Zoltán – Kalmár Peter – Lentner Csaba, 2018: Evolution Of Post-Crisis Bank Regulations And Controlling Tools: A Systematic Review From A Historical Aspect Banks And Bank Systems, Volume 13. Issue 2. pp. 138-140.

⁶ According to Modern Monetary Theory governments can spend freely to the level where demand meets supply at that point at full employment could inflation grow but it could be held under control by levying higher taxes. <https://www.businessinsider.com/modern-monetary-theory-mmt-explained-aoc-2019-3> (2021.11.12.)

⁷ During a quantitative easing program a central bank increases its portfolio of assets from the same asset class like increasing the volume of high quality corporate bonds held already by the monetary authority.

⁸ During a qualitative easing program a central bank increases the volume of its asset portfolio by adding new more riskier assets to what it has already had. If it is like the monetary authority has bought only bonds and from now on it would buy shares of listed companies on stock exchanges through ETFs as Bank of Japan did.

⁹ See https://www.napi.hu/magyar_gazdasag/https://www.napi.hu/magyar_gazdasag/penzugyminiszterium-keszpenz-pm-bankkartya.686466.html.686466.html accessed 10.10.2020.

¹⁰ Helicopter money's definition was introduced by Milton Friedman in 1969, but was popularized in 1986 by former FED Chairman Ben Bernanke in 2002. According to theory central bank can inject money into the economy to exert inflation or increase GDP. It can be a one-time or a permanent policy action as well. Belke, Ansgar: After the bazooka a bonanza from heaven: "Helicopter money" now?, Rome Discussion Paper Series, No. 18-02, Research On Money in the Economy (ROME), s.l. 2018.

¹¹ Lentner Csaba – Zéman Zoltán, 2016: Handling Crisis – Role in the Economy, Moderni Veda, Issue 3. pp. 45-58.

¹² It would be useful in cases when an government like Biden Administration intends to provide a pay check of USD 1400 for almost all Americans except for the ones in highest income bracket.

¹³ Breszkovics Botond, 2020.: Kriptoszabályozás Wyomingban. In: Szilovics, Csaba; Bujtár, Zsolt; Ferencz, Barnabás; Breszkovics, Botond; Szívós, Alexander Roland (szerk.) Gazdaság És Pénzügyek A 21. Században II. - Konferenciakötet = Business And Economy In The 21st Century II. – Conference Proceedings Pécs, Magyarország: Pécsi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar p. 107.

¹⁴ <https://www.cnn.com/2018/04/10/facebook-cambridge-analytica-a-timeline-of-the-data-hijacking-scandal.html> (2021.01.11.)

¹⁵ This public trust was missing at the issue of first CBDC in Ecuador in 2014 and this lack of trust has led to the failure of this CBDC experiment too. See Lawrence H. White: The World's First Central Bank Electronic Money Has Come – And Gone: Ecuador, 2014–2018 <https://www.cato.org/blog/worlds-first-central-bank-electronic-money-has-come-gone-ecuador-2014-2018> (2021.01.16.)

¹⁶ Szívós Alexander Roland, 2020: The issues of wealth taxation – the case of Hungary. In: Csiszár Beáta – Hankó Csilla – Kajos Luca Fanni – Mező Emerencia (szerk.) IX. Interdiszciplináris Doktorandusz Konferencia 2020 Tanulmánykötet - 9th Interdisciplinary Doctoral Conference 2020 Conference Book Pécs, Magyarország: Pécsi Tudományegyetem Doktorandusz Önkormányzat pp. 490-498.

-
- ¹⁷Szilovics Csaba, 2019: Gondolatok a hatékony adórendszer néhány eleméről. In. JURA Volume 25, Issue 1. pp. 138-159. and Szilovics Csaba, 2013: Az adótervezéstől az adócsalásig Magyar Jog Volume 60, Issue 7, pp 407-415.
- ¹⁸ Szívós Alexander, 2020: Devizakölcsön, mint befektetési jogviszony. In: Bihari, Erika; Molnár, Dániel; Szikszai-Németh, Ketrin (szerk.) Tavasz Szél - Spring Wind 2019. Tanulmánykötet I. Budapest, Magyarország: Doktoranduszok Országos Szövetsége (DOSZ) (2020) pp. 369-376.
- ¹⁹<https://www.riksbank.se/globalassets/media/rapporter/e-krona/2019/the-riksbanks-e-krona-pilot.pdf> (2021.01.12.)
- ²⁰<https://www.portfolio.hu/bank/20210115/mnb-10-szazalekkal-tobb-keszpenzt-hasznalunk-mint-egy-evvel-ezelott-465470> (2021.01.17.)
- ²¹Szuchy Róbert, 2018: Az új technológiák hatása az energiatudományra In: Homicskó, Árpád (szerk.) Technológiai kihívások az egyes jogterületeken Budapest, Magyarország: Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, pp. 203-216.
- ²²Gáspár Zsolt: Scamming Investors: Ponzi scheme in the cyberspace,2020: In: Szilovics, Csaba; Bujtár, Zsolt; Ferencz, Barnabás; Breszkovics, Botond; Szívós, Alexander Roland (szerk.) Gazdaság És Pénzügyek A 21. Században II. - Konferenciakötet = Business And Economy In The 21st Century II. – Conference Proceedings Pécs, Magyarország: Pécsi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar p. 82
- ²³A good example is the Real Time Gross Settlement System (RTSG) see Kumhof, Michael - Noon Clare: Central Bank digital currencies – design principals and balance sheet implications Bank of England Staff Working paper No. 725 page 3
- ²⁴Keckés András – Halász Vendel, 2019: A 2003/71/EK irányelv (prospektus irányelv) szabályozási rendszere és a kibocsátási tájékoztatók új szabályozása Európai Jog Volume 19. Issue 4., pp. 1-11 és Keckés András, Halász Vendel, 2012: A kezdeti nyilvános részvénykibocsátás kapcsán jelentkező prospektus felelősség és kezelése Európai Jog, Volume 12. Issue 4. pp. 17-19.
- ²⁵A *white paper* served originally (before emergence of crypto assets) as a marketing tool to convince potential users by its detailed description of a technology.
- ²⁶Bold Uurna – Ferencz Barnabás – Keckés András, 2019: Limiting „limited liability” Economics and Working Capital Volume 4 Issue 3-4 pp. 30-31.
- ²⁷The Digital Dollar Project, Exploring a US CBDC May 2020 Digital Dollar Foundation p. 4.
- ²⁸<https://cointelgraph.com/news/us-fed-cbdc-a-very-high-priority-to-combat-bad-private-sector-money> (2021.01.19.)
- ²⁹The Digital Dollar Project, Exploring a US CBDC May 2020 Digital Dollar Foundation p. 8.
- ³⁰The Digital Dollar Project, Exploring a US CBDC May 2020 Digital Dollar Foundation p. 10.
- ³¹Mezei Kitti, 2019; A kriptovaluták kihívásai a büntető anyagi és eljárási jogban Pro Futuro - A Jövő Nemzedékek Joga 9. évf. 1. szám pp. 87-88.
- ³²Mezei Kitti, 2020: A modern technológiák kihívásai a büntetőjogban különös tekintettel a kiberbűnözésre Állam- És Jogtudomány 61. évf. 4. szám. p. 78.
- ³³Lentner Csaba, 2010: A magyar gazdasági válság és válságkezelés néhány történeti és nemzetközi aspektusa, Pénzügyi Szemle 55. évf. 3. sz. pp. 561-584.
- ³⁴ Gáspár Zsolt, 2020: Piramisjátékok szervezése az online térben. In: Baráth Noémi – Mezei József (szerk.): Rendészet-Tudomány-Aktualitások: A rendészettudomány a fiatal kutatók szemével Budapest, DOSZ, 2020. pp. 78-85.
- ³⁵Szilovics Csaba, 2016: Az adójogi norma szerepe az optimális adórendszer kialakításában JURA Volume 22. Issue 1. pp. 322-329.
- ³⁶Nochta Tibor – Papp Tekla, 2019: Üzleti kockázat a szerződéses jogviszonyokban. pp. 29-32.
- ³⁷Szuchy Róbert, 2013: A gazdasági társaságok társadalmi felelősségvállalása In: Szalma, József (szerk.) A Magyar Tudomány Napja a Délvidéken, Újvidék, Szerbia: Vajdasági Magyar Tudományos Társaság, (2014) pp. 287-307.

Csaba Szilovics* – Alexander Szívós** : *Examination of the Hungarian personal income tax system from 1988*

Abstract

Like many other countries in the region, Hungary has been in permanent tax reforms since 1988. The tax system has also undergone a significant transformation over the past decade. The changes can be found under published government-economic policy principles, especially in the taxation of natural persons. The right-wing coalition that came into government in 2010 has transformed the tax policy principles set out in the government's programme into tax standards with remarkable consistency. The focus of government's communication and the transformation of the public finance system has been on family-friendly, consumption-enhancing tax re-distribution efforts based on the support of jobs. The study analyses the main changes in the personal income tax system for natural persons over the past 30 years, paying particular attention to the measures implemented after 2010.

Keywords: tax reform, personal income tax, family

1. The first tax reform

Hungary was the first between the former Socialist countries in Central Europe to change its tax system and meet Western European standards during the regime change. Hungary has gained a 10-15 year advantage in the reception of Western capital and the development of Western European economic structures and legal conditionality by establishing modern taxes in market economies, such as value-added tax, personal income tax and corporate income tax. It was the first comprehensive tax reform¹ in Central and Eastern Europe and perhaps the most significant to date. The reforms' main objectives can be found in the economic policy proposals² and the legal and economic literature that promote change.

In the period before the change of regime, the structure of tax revenues differed considerably from that of developed countries, most of the money raised in the budget came from companies, and the population made only a small contribution directly to public expenditure. This was a consequence of the previous socialist distribution system. A single, legally regulated tax system had to be established in which the public had a more significant role to play in financing public policies. Simultaneously, it was reasonable to reduce the tax burdens of the corporate sector, as the high burdens acted as a barrier to increasing production. Lawmakers wanted to lay the groundwork for a more social and fair public finance system.³

2. The outcome of the first reform

The mentioned objectives have only been partially achieved. In 1989, the Institute for Economic Research, assessing the first annual experience of introducing the tax system, made critical findings⁴. With the introduction of the new tax system, companies and the central budget won, the population lost because the population's public burden was increased. Since the personal income tax law came into force in 1987, it has been a significant burden on natural persons with 11 tax bands, creating a massive income deduction and a narrow discount system. In the last 25 years of the Hungarian tax system, the family-friendly approach was only temporary, and the child benefit was introduced only by the Antall government, which was overruled by the Bokros package in 1995 and then re-introduced by the first Orbán government, which was immediately abolished in 2002 by the Gyurcsány leadership that took power. In the two decades following the change of regime, the Hungarian personal income tax system was characterised by a large number of tax bands, tax rates, and even more decreasing tax advantages.

Compared to western European tax systems, the tax and social contribution burden on labour was markedly high. The tax burden has increased year on year following the introduction of the personal income tax. While in 1988, the paid-up personal income tax accounted for 4.3 % of GDP, in 1995 it changed to 6.8% and ten years later, in 2005, to 6.9%. During this period, the weight of personal income tax on total tax revenue increased sharply, from 16.1 percent in 1995 to 18.9% in 2005, before reaching 22.4% in 2008⁵. Looking at this timeframe, we can see that the tax burden rate increased noticeably between 1994 and 2000, but it is also striking that most of the contributions from personal income tax were made by employees.

The situation of taxation did not change significantly after the turn of the millennium. "Between 2000 and 2006, the proportion of taxes collected decreased concerning the gross domestic product, and the withdrawal of 38.5% in 2000 decreased to 36.9% in 2006 and then changed significantly in 2007, increasing by 2.5% points to 39.4%. The change can be explained by the fact that, on the one hand, the proportion of tax revenues increased more than gross domestic product and, on the other hand, a special solidarity tax of 4% on individuals was introduced from 2006."⁶

A significant change is that by 2010 the number of people paying personal income tax and the level of public burden paid per taxpayer had increased significantly compared to 1999. In the last year, before introducing the single rate tax, up to HUF 5 million, the withdrawal level was 17%, for income above HUF 850 000 and 32% of the part above HUF 5 million was

deducted as tax. Another characteristic of the Hungarian personal income tax system was that the low-income tax rate in the Western sense was already linked to the highest tax rate, and a large number of taxpayers belonged to this band. Simultaneously, it applied only a few advantages, making no distinction between taxing income from work and capital investment. It was also a problem that many central and eastern European states had already introduced single-rate income tax during this period.

3. The main ideas behind the transformation of the personal income tax system

In 2010, due to national economic tensions⁷ and international tax competition, the Hungarian government was forced to step in. To maintain competitiveness, the system of personal income taxation, which had been over-complicated, unpredictable and disproportionately burdened with working income, had to be changed. Viktor Orbán's new government was forced to think it over, and in 2010 the president had to decide whether to improve further the Hungarian tax system, which seemed incorrigible or radically restructure it by introducing a new approach to income taxation.

Supporting families has been at the centre of government communication and the transformation of the public finance system. This objective can be interpreted in a multilayered way from a tax point of view. The conditions for establishing a family-friendly public finance system⁸ cannot be narrowed down to changes in tax policy, since the same is one of the objectives of social policy and other areas of economic policy, such as state aid, welfare transfers or price regulation, can help to achieve this objective. Looking at the issue on an even broader horizon, the transformation of the conditions for having children, the management of the problems of foreign currency creditors, public works programmes and state aid to keep jobs can help achieve the objective pursued.

The success of family support is based on the fact that it can rely on a wide range of state aid schemes. This task cannot be accomplished only through public finances and by a system of tax advantages. Increasing the number of jobs or increasing net income can improve natural persons' living conditions, but obviously, many other social, economic and social conditions can affect the situation of taxpayers. In our analysis, we look at the single-rate tax and the family tax benefit among the assets, taken out of the context of all other factors. On the one hand, a tax system that supports families can mean reducing the tax burden on natural persons and acknowledging the costs of raising children, but it can also mean the family's priority and beneficiary treatment as a taxing unit. The first thing we will look at in more detail is a reduction in the income tax burden on natural persons, which cannot be reduced to the introduction of a

single-rate tax. This is more than that, as it could mean simplifying the administrative burden of personal income taxation, tax relief on labour income, and establishing a performance-based tax system.

4. The reforms from 2010

Although the Hungarian Personal Income Tax Act CXVII of 1995 remained formal, some of its relevant features transformed according to the declared political objective. The most significant change was introducing the single-rate tax system from 1 January 2011 and eliminating the tax credit. However, until 2013 the „superbrutto” tax system was used as a unique method of calculating the tax base for higher-income earners and the family tax benefits scheme under the subjective right was significantly expanded, which was further extended in 2014. As of 1 August 2013, the 16% tax on income from interest tax was accompanied by a healthcare contribution liability of 6%. In Hungary, with the introduction of the single rate tax, from 2011, the lower tax rate of 17% was reduced by one percentage point and the 32% tax rate by 16 percentage points to 16%. As of 1 January 2016, the personal income tax liability has been changed to 15 %.

The family tax benefit is HUF 66,670 per dependant and per eligibility month, HUF 66,670 per person for one and two dependants, HUF 220,000 for three and all other dependants a tax base reduction item⁹. In practice, this means that for one and two dependants, 10-10 thousand HUF per month and 33-33 thousand HUF less tax per month for three or more dependents. The introduction of the single-rate tax was linked to the mandatory wage increase for employers as set out in the Széll Kálmán Plan, which intended to compensate for the tax's income-distorting effects credit.

The introduction of single-rate personal income tax in Hungary was implemented in a specific way with the introduction of tax credits, with the special support of the family model with three and several children, which, in the absence of a tax-free band, differed from the models introduced in other countries. Hungary introduced this form last in Central and Eastern Europe to have relied on the experience already available. One of the Hungarian solution's main features is that the single-rate system applies only to personal income tax.

In fact, until 2013, the Hungarian personal income tax did not work with one key. In contrast to the Slovak, Romanian and Baltic examples, a second tax rate was in force for two more years due to the partial survival of the legal creation of "superbrutto" in Hungary. The tax base supplement, called "superbrutto", meant that the income under the consolidated tax base had to be increased by the general rate of social security contributions. The introduction of the single-

rate tax eliminated the tax credit in 2012, a way that allowed low-income earners to improve their net income position by only compensating for wage increases. This meant in practice that, unlike the Slovak model, the Hungarian system did not apply the tax exemption of the minimum living costs¹⁰ since all income is taxable under the Hungarian personal income tax law.

The situation has been improved by applying the family allowance to many taxpayers, which has increased its net income position. One consequence of introducing the single rate tax in 2011 was that: as a result of the reduction of the lower tax rate by one percentage point, the net value of gross monthly income below HUF 328,000 would have increased by 1.2%. At the same time, this effect was reduced by the increasing pension contributions payable by insured persons from 9.5% to 10%, so that the reduction in the public burden in this category of income was 15.5 percentage points for the part of income above HUF 328 000. Therefore, while introducing a single-rate tax system alone would have resulted in a net increase in income for all income categories, albeit at significantly different rates, the tightening of the tax credit rules would have resulted in an apparent reduction in income for lower incomes. When comparing net income for 2010 and 2011, we find that gross income of HUF 293,000 (to be precise, HUF 293,448) is the limit below which net monthly earnings of earners have decreased, with an unchanged gross income. That was 2.9% for a gross income of HUF 100,000 and 3.2% for HUF 260,000. In contrast, a worker earning HUF 440,000 per month receives nearly 10% more income and a 26% higher income earning HUF 1 million per month¹¹." Some experts are clear about the pros and cons of a single-rate tax, as well as winners and losers. "The winners are those on higher incomes, especially those with multiple children. The losers are low- and middle-income earners who cannot take advantage of the family tax benefit¹²."

Hungary ran a complex, not classically single-rate tax system until 2013, when tax credits were abolished, and the superannuation institution temporarily continued. An objective-looking structure based on the principle of proportional public burden-sharing with few subjective benefits was established, in which the enforcement of social aspects was not of paramount importance. In theory, it would be eligible to abolish the tax system's social role and use other instruments of economic and social policy to help low-income people in the interests of social justice. This could mean that the current government intends to achieve the same social and economic policy objectives differently based on the basic idea that taxation can only indirectly enforce social aspects.

5. Who win more?

In the following, let us examine whether the claim that incomes were taken away from the poor to benefit those on higher incomes in the single-rate tax is accurate and whether low-income people have indeed benefited from this system. We note that because of the so-called gross margin principle, we cannot say precisely what social responsibilities taxes are being used for. This process can only be viewed in a macro-level approach. The extra income left to the rich can be interpreted as having done well at the expense of the poor since the installation of the tax burden is a process of interest-building, characterized by the fact that the taxable person is always better off at the expense of others. What has happened here is that, following the principle of public burden-bearing, the revenue lost from personal income tax was compensated by taxes installed on other sectors. Experts agree that it was the well-earners with more children who won the most. We must be clear that the beneficiary situation's main reason was child-rearing, which is socially useful and just objective. Probably few would think that just because a child is born into a higher-income family is less socially useful than children from poorer families. We add that the child tax benefit for higher-income earners is balanced by the free provision of other public services for children on low incomes.

For the sake of completeness, it is essential to note that low-income people were not negatively affected by the introduction of the one rate but by the elimination of the tax credit, which meant the elimination of the tax-free income band¹³. Even if the tax credit had remained, the 2% reduction in the tax rate would not have meant a radical increase in income since, before the 2011 tax year, it would have been taxed at a rate of 17% up to the income limit of HUF 5 million, which was reduced to 16%. In 2016, the personal income tax rate fell from 16% to 15%, saving families HUF 120 billion¹⁴. As a result of the levy increase, the level of the tax burden would have remained at the level even if the tax credit had been maintained. The real jump in the Hungarian tax system was halving the 32% rate in the band above HUF 5 million. As individual pension contributions increased from 9.5% to 10% and the half-"superbrutto" for those on higher incomes remained, their net income position improvement could not be called drastic without child benefits.

The real winners of the single-rate tax system were natural persons with multiple children earning more than HUF 293,400 per month, while the majority's net income decreased. This income level of around EUR 1 000 in Western Europe would still be tax-free or low-tax income scale. Low-skilled and therefore more likely lower earners were most likely to see a drop in earnings, while a third of graduates won with the changes. "In the private sector, 5% more

people reported a fall in earnings than in the public sector. So there was indeed a lack of compensation in many places. The impact of the family tax allowance is also evident, as a quarter of those who have children have benefited, while only 14% of those without children in the household have benefited, while 34% have seen themselves as losers¹⁵.”

6. New provisions on income tax exemption

From 1 January 2022, a total personal income tax exemption is planned for young taxable persons under 25. According to the latest statistics of the CSO, in the third quarter of 2020, about 280,000 people under the age of 25 worked, who could be affected by the change. Compared to the amendment, which also assumes exemption from tax, the personal income tax exemption will mean a loss of revenue of a third of the budget, which is expected to be approximately HUF 130-150 billion per year. This ratio can also be easily deduced from tax and contribution rates since, in addition to the 15% rate, the social security contribution tax is 15,5 %, and the individual contributions represent a total burden of around 18 %.

Labour market conditions will be distorted because people can earn more under 25 years than over 25. On the positive side, the increase in salaries is expected to keep more young people at home thinking about working abroad. The measure will increase net pay for workers under the age of 25, giving employers more leeway to offer them a more attractive pay package. This amendment does not reduce their employment costs and does not motivate companies to reshape and whiten their otherwise black employment relationships. In our view, a further reduction in employers' contributions would have a more significant impact on the employment of young people, as this solution would encourage companies to employ young people. Think of the tax exemption for pensioners, which has resulted in a higher employment rate, even in the short term, especially in areas where there has been a shortage of labour. The recovery from the economic crisis caused by the coronavirus epidemic will be an essential element to ensure that the high level of employment achieved over the years remains at an appropriate level.

7. Final thoughts

Looking at the tax policy of recent years, it is clear that a significant part of the negatives is due to economic-budgetary constraints. The two most essential elements of the changes are the family-friendly and single-rate reorganisation of personal income tax and the tax burden on large companies. Both steps set clear and logical objectives but provoked the disapproval of a significant number of experts. The assessment of these steps' social impact seems to be different from a political point of view. Professional resistance cannot be justified because these

measures have given birth to losers and winners. After all, this is a feature of all tax changes. In Hungary, it is a matter of perspective whether the loss of 444 billion public revenue from the single-rate tax reduction is considered a budget disaster, a sin, or, in another way, an additional income for taxpayers. Many would probably also be struck if, on the contrary, the aim of an open commitment at the heart of a government's tax policy was to squeeze as much tax revenue as possible out of the economy. It is also clear that the winners of the single-rate tax system are also winners, even if they come from higher income groups or families with children since the payment of tax is a liability for the rich and an obligation with all income. The economic and social benefits of a tax type can only be assessed in a complicated way, taking into account social transfers elements. The undisputed advantage of the government's economic policy is that it has built a coherent framework system, from principles to detailed rules, the objectives of which are difficult to dispute in principle. The analysis of tax policy's practical implementation may already be the subject of another examination, but we can nevertheless read encouraging results on the subject.

According to the Competitiveness Report published by the Hungarian National Bank in 2020, the comprehensive and profound economic reforms after 2010 have been successful. Demographic data are an important part of the growth trajectory, where it is a positive development that the productivity rate has increased from 1.2 in 2011 to 1.5 in 2018, which has contributed significantly to the expansion and increase of the elements of the family support system.

---

* Professor Head of department PTE ÁJK Financial and Business Law Department

** PhD candidate PTE ÁJK Financial and Business Law Department, szivos.alexander@ajk.pte.hu

¹See Alena Vancurova, 2000: Az adórendszerek reformja. Közösségi pénzügyek. In: Aula, Budapest. p. 254., furthermore Szilovics Csaba, 2018: Néhány közép-európai ország adóváltozásának tapasztalatai az elmúlt két évtizedben. In: Jura 2018/1. PTE ÁJK, pp. 142–160.

² See the general justifications of the 1987. V. és VI. statutes. Törvények és Rendelet Hivatalos Gyűjteménye.

³Ékes Ildikó, 1997: Adózás 1988-1996. In: Statisztikai Elemzések. pp. 45–57.

⁴ Az 1988. évi adórendszer közgazdasági értékelése. KSH Gazdaságkutató Intézet. Budapest. 1989. p. 78.

⁵ Lakatos Mária: Személyi adófizetői magatartások modellezése. In: Vállalkozás és Innováció, IV. évf. 1. sz. pp. 67–68.

⁶ Cited by Brother Layman, 2011: Az offshore halála. Budapest, p. 328.

⁷ See also Lentner Csaba, 2017: Állampénzügyi rendszerváltásunkról – történeti és tudományos vázlat. In: Miskolci Jogi Szemle 12. évf. 2. különszám. pp. 328–337.

⁸ See Lentner Csaba–Sági Judit–Tatay Tibor, 2017: A magyar családtámogatási rendszer prioritásai. In: Acta Humana 2017/3. pp. 37–46.

⁹ See 1995. évi CXVII. törvény a személyi jövedelemadóról 29/A § (2)

¹⁰ Ercsey Zsombor, 2012: Az Szja- és az Áfa-szabályozás igazságossága a magyar adórendszerben. Doktori értekezés PTE ÁJK, Pécs. p. 266.

¹¹ Szikora János, 2011: A személyi jövedelemadóra vonatkozó szabályok változásának hatása a nettó bérekre a 2010-2012-es években. p. 3. <http://archiv.szef.hu/lapok/801/csatolmany>, 2017.02.15.

---

¹² Lehet Más a Politika országgyűlési frakciója, 2011: Unokáink is fizetni fogják. Tanulmány az egykulcsos adó társadalmilag igazságtalan és gazdaságilag kártékony következményeiről. LMP Gazdaságpolitika füzetek 1. Budapest. p. 4.

¹³ Tóth G. Csaba – Virovác Péter, 2013: Nyertesek és vesztesek. A magyar egykulcsos adóreform vizsgálata mikroszimulációs módszerrel. In: Pénzügyi Szemle, 2013/4.

¹⁴ Magyarország Kormánya: A kormány elkötelezett a családi típusú adózás fenntartása mellett. <https://2015-2019.kormany.hu/hu/nemzetgazdasagi-miniszterium/parlamenti-allamtitkarsag/hirek/a-kormany-elkotelezett-a-csaladi-tipusu-adozas-fenntartasa-mellett> 2021.01.12.

¹⁵ Lehet Más a Politika országgyűlési frakciója: Unokáink is... i.m. p.31.

Mészáros Pál*: Az elektronikus ügyintézés egyes kérdései a polgári perrendtartással kapcsolatban

Absztrakt

Az új polgári perrendtartás és az elektronikus eljárás kvázi kötelezettsége egyes eljárási cselekményeknél a korábbi eljárásrendhez képest új helyzetet teremtett. A cikk az egyes problémás perbeli cselekmények pontjait kívánja megfogni, illetve a szabályozás módosítását, gyakorlati kérdéseit megválaszolni. Fontos kiemelnünk, hogy a szabályozás alapjának megismerése céljából nem elég a polgári perrendtartás szabályait megvizsgálni, hanem az elektronikus ügyintézés egyes szabályait, valamint az Alaptörvény alapvető rendelkezéseit is meg kell vizsgálnunk, amelyre a cikkben sor kerül.

Kulcsszavak: polgári eljárásjog, elektronikus eljárás, e-ügyintézés

1. Az elektronikus kapcsolattartás szabályairól általánosságban

A 2016. évi CXXX. Törvény (Továbbiakban: Pp) indokolásában és magyarázatában is megtalálható, miszerint a jogalkotó azon jogi előírásokat helyezte el a polgári eljárásjog területén, amely kifejezetten a bírósági eljárásra vonatkozik. Erre a megoldásra azért volt szükség, mert az elektronikus ügyintézés, ugyanúgy, mint bármely más jogterület, amely az informatikával kapcsolatos gyorsan változó jogterületnek minősül és a folyamatosan mozgásban lévő, változó élethelyzetek megfelelő szabályozása megkívánja azt, hogy ezen jogterületeket szabályozó joganyagokat felülvizsgálják, módosítsák és ha szükséges hatályon kívül helyezték és helyette új jogszabályt alkossanak.

Amennyiben azt szeretnénk, hogy a Pp. egy időtálló és hatékonyan működő törvény legyen, úgy ezen részletszabályokat célszerű más jogszabályokban elhelyezni, amely kívánalomnak a jogalkotó eleget is tett, hiszen csak azok a jogszabályok találhatóak a Pp.-ben, amelyek eltérő eljárásrendet illetve speciális szabályokat állítanak fel az elektronikus ügyintézés és bizalmi szolgáltatások általános szabályairól szóló 2015. évi CCXXII. törvénnyel (Továbbiakban: e-ügyintézési törvény) szemben.

Az elektronikus kapcsolattartás – mint lehetőség – már 2013. január 1. napja óta biztosított a törvényszék előtti eljárásokban, illetve 2015. január 1. napja óta valamennyi bíróságon, amely lehetőséggel azonban csekély számú jogalkalmazó élt.¹ Ennek oka, hogy a jogalkalmazó réteg tartózkodott az elektronikus eljárástól, mivel azt nem kellően biztonságosnak ítélték meg valamint az ahhoz kapcsolódó eljárásrendet annak alkalmazását nem ismerték, bonyolultnak találták. Álláspontom szerint ezen félelmek alaptalanok voltak, hiszen az elektronikus

beadványok benyújtása gyors, kényelmes és minősített elektronikus aláírással van ellátva, amely kizárja annak lehetőségét, hogy a beadványt egy ismeretlen „harmadik személy” módosítsa, törölje, illetve kiegészítse.

Megállapítható, hogy egyszerre van jelen az elektronikus eljárás és a hagyományos papír alapú eljárás, mivel nem minden jogkereső személy köteles arra, hogy az elektronikus utat vegye igénybe. Amíg az e-ügyintézési törvény nem teszi kötelezővé valamennyi személy részére azt, hogy ügyeit elektronikusan intézze addig ez a kettősség megmarad a Pp.-ben, azonban álláspontom szerint ezen kettősségnek meg is kell maradnia, hiszen nem várható el illetve nem kötelezhető arra senki sem, hogy hozzon létre elektronikus ügyintézési ablakot magának, mivel az a magánautonómia igen súlyos megsértését jelentené.² Nem érhet senkit sem abból kifolyólag joghátrány, hogy az elektronikus eszközök igénybevételét elutasítja.³ Amennyiben a kötelező elektronikus kapcsolattartást írná elő a jogalkotó úgy véleményem szerint a jogkereső állampolgárok bírósághoz fordulás jogát nagymértékben sértené illetve veszélyeztetné.

A korábbi szabályozástól a jogalkotó nem tért el, ami azt jelenti, hogy a fél - amennyiben nem kötelezett arra, hogy elektronikus úton tartsa a kapcsolatot a bírósággal – dönthet úgy, hogy elektronikusan tartja a kapcsolatot az ügyben eljáró bírósággal. A Pp. nem ír elő különleges eljárási rendet az elektronikus kapcsolattartásra és így az általános szabályokat kell alkalmazni az elektronikus kapcsolattartásra vonatkozó fejezetben található eltérésekkel. Fontos azonban kiemelnünk, hogy a Pp. mellett az e-ügyintézési törvényt, valamint annak végrehajtási rendeletét is alkalmazni kell az elektronikus eljárás során.

2. A Polgári perrendtartás szabályai az elektronikus eljárásra vonatkozóan

Az eljárás bármely szakában dönthet úgy az elektronikus eljárásra nem kötelezett fél, hogy a továbbiakban az elektronikus utat választja és ezt megteheti úgy is, hogy az eljárásban soron következő beadványát elektronikusan nyújtja be a bíróság részére. Az így benyújtott beadvány alapján a bíróság vélelmezi, hogy az eljáró fél a továbbiakban elektronikus úton kívánja a kapcsolatot fenntartani. A döntés meghozatalakor a félnek körültekintően kell eljárnia, hiszen a bíróság csak méltányolható esetben külön kérelemre engedélyezi azt a félnek, hogy az elektronikus eljárásról a hagyományos papír alapú eljárásra térjen vissza. Ennek oka az, hogy ne lehessen az eljárást elhúzni, illetve akadályozni az eljárási rend folyamatos változtatásával, ami nem csak az eljárás elhúzódását jelentheti, hanem az eljáró bíróság oldalán többletköltséget is keletkeztet. Az elektronikus kapcsolattartás választásától kezdve a fél beadványait hatályosan

csak elektronikusan küldheti meg a bíróság részére továbbá a bíróság a féllel elektronikusan tartja a kapcsolatot.

Amennyiben az eljárás „vegyes” eljárást eredményez, tehát az egyik fél papír alapon tartja a kapcsolatot a bírósággal, míg a másik elektronikusan tartja a kapcsolatot, akkor a bíróság az elektronikusan érkezett iratokat papír alapon, postai úton kézbesíti annak a félnek, aki a hagyományos, papír alapú eljárási rendet választotta míg az ő általa papíron benyújtott beadványokat a bíróság digitalizálja és elektronikusan tartja a kapcsolatot a másik elektronikusan tartó félnek.⁴

Amennyiben a fél vagy a fél jogi képviselőnek nem minősülő képviselője a korábbiakban vállalta azt, hogy a bírósággal elektronikusan tartja a kapcsolatot, azonban olyan körülmény következett be, amely miatt tőle többet nem várható el, hogy a bírósággal elektronikusan tartsa a kapcsolatot, akkor papír alapon beadott beadványában kérelmezheti a bíróságtól, hogy a papír alapú eljárásra történő áttérést engedélyezze részére a bíróság. A félnek a kérelemben valószínűsíteni kell az okot, amely megalapozza a kérelmének alaposágát, miszerint körülményeiben olyan változás állt be, amely miatt az elektronikusan tartás a továbbiakban aránytalan megterhelést jelentene a számára. A bíróság nem hoz külön végzést arról, hogy a fél számára engedélyezi az áttérést, azonban az elutasító döntését végzésbe foglalja.

A benyújtott papír alapú kérelmével együtt benyújtott beadványát a bíróság abban az esetben is figyelembe veszi és hatályos nyilatkozatnak tekinti, ha magát az áttérésre irányuló kérelmét a bíróság végzésben visszautasítja. A visszautasító végzéssel szemben a fél fellebbezéssel élhet, amelyet akár papír alapon is benyújthat. Abban az esetben, ha a fél ismételten alaptalan áttérés iránti kérelmet nyújt be és azzal egyidejűleg egyéb beadványt is benyújt, akkor azt már a bíróság nem foglya figyelembe venni és hatálytalan nyilatkozatnak tekinti. Ennek indoka az, hogy a folyamatosan alaptalanul benyújtott kérelemmel egyidejűleg ne tudjon a fél hatályos nyilatkozatot tenni. Ha a jogi képviselő nélkül eljáró fél kérelme nyilvánvalóan alaptalan, akkor a bíróság akár pénzbírság fizetésére is kötelezheti a felet.

Amennyiben az eljárásban jogutódlás következik be, úgy az kihathat a kapcsolattartásra abban az esetben, ha a jogutód fél elektronikusan kapcsolattartásra nem kötelezett. Ebben az esetben a jogelőd vállalása a jogutódot nem köti, amely azt jelenti, hogy a jogutód választhatja a papír alapú kapcsolattartást akkor is, ha a jogelőd az elektronikusan kapcsolattartást vállalta. Abban az esetben, ha a jogutód az elektronikusan kapcsolattartást vállalja, úgy a későbbiekben a papír alapú kapcsolattartásra történő áttérési kérelmet terjeszthet be, attól függetlenül, hogy jogelődje ilyen kérelmet már a korábbiakban előterjesztett.⁵

A Pp. 608. § határozza meg azon személyek körét, akik kötelesek elektronikusan a bírósággal kapcsolatot tartani. Ez a szabály azonban az e-ügyintézési törvényre utal, mint azon jogszabályra, amely meghatározza az elektronikus kapcsolattartásra kötelezetteket, valamint az elektronikus kapcsolattartás rendjét. Az e-ügyintézési törvény 9. § alapján elektronikus kapcsolattartásra kötelezett a gazdálkodó szervezet⁶, állam, önkormányzat, költségvetési szerv, ügyész, jegyző, köztisztviselő, egyéb közigazgatási hatóság, valamint az ügyfél jogi képviselője. A polgári peres eljárásokban nagy többségben félként szerepel természetes személy, gazdálkodó szervezet, illetve a felek képviselőjeként a jogi képviselő, így jelen írásban ezen kör pontos meghatározására szorítkozom.

Az e-ügyintézési törvény a gazdálkodó szervezetek esetében visszautal a Pp. gazdálkodó szervezetre vonatkozó fogalomhasználatára, azzal az eltéréssel, hogy gazdálkodó szervezetnek minősíti a belföldi székhelyű, jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági tevékenységet folytató szervezeteket. Jogi képviselőnek kell tekinteni az elektronikus kapcsolattartás szempontjából az ügyvédet és az ügyvédi irodát, a kamarai jogtanácsost, az ügyvédi tevékenységről szóló törvényben meghatározott körben, a jogi személy bíróság képviselőjére jogosult bírót és bírósági titkárt, a Legfőbb Ügyészség képviselőjére jogosult ügyészt, valamint a Pp. 606. § szerint az ügyvédjelöltet, jogi előadót és a törvényben meghatározott egyéb személyeket is.⁷⁸

3. Az elektronikus kapcsolattartás jelentése a polgári perben

A Pp. egyik jelentős újítása, hogy a gazdálkodó szervezetek, ügyvédek, ügyvédi irodák, illetve az E-ügyintézési törvény 9. § (1) bekezdésében meghatározott személyek kötelesek a bírósággal elektronikusan kapcsolatot tartani. Az informatikai fejlesztés folyamatában létrejött az ügyfélkapu, illetve a cégkapu. Ezzel kapcsolatosan pedig kérdésként merült fel, hogy amennyiben a gazdálkodó szervezet, ügyvéd vagy ügyvédi iroda nem a cégkapuján keresztül küldi meg az elektronikus iratot, akkor vajon sérti-e a Pp. illetve az E-ügyintézési törvény rendelkezéseit. Jogszabály nem írja elő, hogy a gazdálkodó szervezet csak cégkapu használatával nyújthatja be a bíróságra a feltételeknek egyébként mindenben megfelelő beadványát. Jogszabály kötelező rendelkezésének hiányában pedig a cégkapu használata a jogszabályok által meghatározott elektronikus benyújtási módnak nem része, szabályszerű benyújtás teljesüléséhez nem kell vizsgálni a bíróságnak azt, hogy mely tárhelyről érkezett a beadvány.⁹¹⁰ Az elektronikus kapcsolattartással összefüggő kérdés merülhet fel a tárgyaláson teljesítendő cselekményekkel, valamint a jogi képviselő meghatalmazásának kapcsolatban is.

Az elektronikus ügyintézés és a bizalmi szolgáltatások általános szabályairól szóló 2015. évi CCXXII. törvényt (E-ügyintézési tv.) a jogalkotó – a törvény preambulumból kitűnően – az elektronikus ügyintézés széles körű elterjedése, az eljárások gyorsítása, az adminisztratív terhek csökkentése érdekében alkotta meg. A törvény rögzíti az elektronikus ügyintézés alapelveit. A 3. § (1) bekezdése az elektronikus ügyintézés az ügyfelet megillető jogként nevesíti, ugyanakkor a felek kötelezettségévé teszi, hogy jogaik gyakorlása és kötelezettségeik teljesítése során a jóhiszeműség, tisztesség és kölcsönös együttműködés követelményének megfelelően járjanak el. A törvény 13. § (1) bekezdése szerint elektronikus a kapcsolattartás, ha az ügyfél a nyilatkozatát, vagy az elektronikus ügyintézését biztosító szerv a nyilatkozatát vagy döntését elektronikus úton teszi meg.

Az elektronikus kapcsolattartás az ügyfél és az elektronikus kapcsolattartást biztosító szerv közti kapcsolattartás egyszerűsítését és az eljárások gyorsítását szolgálja, célja, hogy az ügyfélnek a nyilatkozatételhez ne kelljen a hatóság előtt személyesen megjelennie, és a hatósághoz benyújtandó iratát ne kelljen papír alapon postára adnia. Nem lehet célja a törvénynek, hogy a fél helyzetét megnehezítse, ügyintézését bonyolítsa, a bírósági eljárások elhúzódását, a tárgyalások szükségtelen és indokolatlan halasztását eredményezze, ezért minden olyan jogértelmezés, amely ez utóbbi eredményre vezet, ellentétes a törvény preambulumban és alapelveiben rögzítettekkel.¹¹ Az E-ügyintézési törvény 8. § (4) bekezdése szerint: *„Nincs helye elektronikus ügyintézésnek olyan eljárási cselekmény esetében, ahol ez nem értelmezhető.”*

A fentiekből következően bármely eljárásban, így a bírósági eljárásban is minden esetben azt kell elsődlegesen eldönteni, hogy az adott eljárási cselekmény esetén az elektronikus kapcsolattartás értelmezhető-e. Ha nem értelmezhető, akkor az elvégzendő perbeli cselekményekre a törvény tárgyi hatálya nem terjed ki, és nem alkalmazhatóak az E-ügyintézési törvényben, annak végrehajtási rendeletében és a Pp.-ben rögzített, az elektronikus kapcsolattartásra vonatkozó rendelkezések sem.

4. Az egyes tárgyalási cselekmények

A tárgyaláson azonban nem csupán szóbeli nyilatkozatok hangoznak el, sor kerülhet – az eljárási szabályok keretei közt – a fél részéről iratok benyújtására, illetve a bíróság részéről iratok kézbesítésére. A Pp. viszonylag szűk körben nem csak lehetővé, hanem kötelezővé is teszi a félnek az irat csatolását, a bíróságnak pedig a fél részére történő kézbesítést. Kötelező rendelkezést tartalmaz a félre a Pp. 67. §-a, amely előírja, hogy a meghatalmazott köteles az eredeti meghatalmazását vagy annak hitelesített másolatát az első beadványához mellékelni,

vagy, ha erre előbb kerül sor, az első bírósági jelentkezése alkalmával az iratokhoz csatolni. A bíróságnál történő első bejelentkezéssel kapcsolatban felmerülhet a kérdés, hogy a jogi képviselő korábban meghatalmazását nem küldte meg a bíróság részére, akkor azt a tárgyaláson hogyan is teheti meg.

A meghatalmazást papír alapon nem csatolhatja, azonban annak felmutatása meghatalmazotti minőségének igazolását jelenti. Ez az igazolás azonban a pp. szabályainak nem felel meg, így ebben az esetben a bíróság rövid határidő tűzésével hiánypótlásra utasítja a jogi képviselőt a meghatalmazás elektronikus megküldése érdekében.¹² Ha tehát a meghatalmazott első ízben a tárgyaláson jelentkezik a bíróságon, meghatalmazását a tárgyaláson csatolnia kell, e kötelezettség pedig csak papír alapon teljesíthető, az „elektronikus irattovábbítás” nem értelmezhető. Felmerülhet a tárgyaláson okirati bizonyíték csatolásának lehetősége és kötelezettsége is. Ha ugyanis a fél a keresetét a perfelvételi tárgyaláson – adott esetben éppen a bíróság anyagi pervezetésének eredményeként – megváltoztatja és a megváltoztatott kereset alapjául okirati bizonyítéokra hivatkozik - ha az a tárgyaláson rendelkezésre áll – csatolnia is kell.¹³

Előfordulhat olyan eset is, amikor az irat papír alapú csatolásának tilalma kifejezetten hátrányt okozna a félnek. A Pp. 81. §-a értelmében a jogi képviselővel eljáró fél perköltséget kizárólag költségjegyzék benyújtásával számíthat fel. A gyakorlatban két álláspont alakult ki. Az egyik álláspont szerint lehetőség van a tárgyaláson szóban előadni a költségigényt, míg a másik álláspont szerint kizárólag elektronikus úton lehet a felszámítást jogi képviselő esetén benyújtani.¹⁴ Ezért lehetőség van arra, hogy a jogi képviselővel eljáró fél a tárgyalás berekesztésére vonatkozó figyelmeztetés után az adott tárgyalási napon felmerült költségeit az általa korábban elektronikus úton beadott nyomtatvány mellékleteként papír alapon is előterjesztheti vagy jegyzőkönyvbe mondhatja.¹⁵

Kifejezetten lehetővé teszi a Pp. a bíróság számára az iratkézbesítést a tárgyaláson a 213. § (4) bekezdésében is, a perfelvételre utóbb alkalmassá vált viszontkereset-levél és beszámítást tartalmazó irat tekintetében, melyek kézbesítése a tárgyaláson szintén csak papír alapon értelmezhető. A tárgyaláson történő iratcsatolás, illetve a bíróság részéről a félnek a tárgyaláson történő iratkézbesítés tekintetében tehát nem értelmezhető az elektronikus kapcsolattartás, az iratot sem a tárgyalóteremben jelenlévő félnek, sem a bíróságnak nem lehet „elektronikusan továbbítani”, a tárgyaláson történő iratcsatolás és kézbesítés csak papír alapon teljesíthető. Az a jogértelmezés, mely szerint a tárgyalást el kell halasztani pusztán azért, hogy a fél a tárgyaláson rendelkezésre álló meghatalmazást vagy egyéb okiratot elektronikusan nyújtsa be, azaz „továbbítsa”, nem csak az E-ügyintézési törvény, hanem az Alaptörvény 28. §-

ában megfogalmazott „józan ész” követelményével és a Pp. Preambulumában megfogalmazott jogalkotói céllal – mely szerint a jogalkotó a Polgári Perrendtartást a polgárok szolgálatát biztosító, a közjónak és a józan észnek megfelelő jogalkalmazás eszméjétől vezérelve alkotta meg – is ellentétes volna. Az elektronikus kapcsolattartás ez esetben nem szolgálná az E-ügyintézési törvényben megfogalmazott célokat: az a kapcsolattartást megkönnyítő eszközszerepből céllá s így öncélúvá válna.¹⁶

A törvény az elektronikus kapcsolattartás széleskörű és jogi képviselővel eljáró felek számára kötelező alkalmazásából kifolyólag a bíróság belátásra bízva, hogy a kérelem tárgyában való döntés során a felek nyilatkozatait milyen módon szerzi be, különös tekintettel arra, hogy az ideiglenes intézkedés éppen az a jogintézmény, ahol a felek szóbeli meghallgatásával, idézésével együtt járó késedelem kifejezetten kerülendő.¹⁷

Véleményem szerint a már említett „józan ész” Alaptörvényi kritériumára figyelemmel, valamint a Pp. perkoncentráció elvében megtestesült azon kívánságot, miszerint a lehető leggyorsabban be kellene fejezni az eljárást csak egy eredményre vezethet. Ez pedig az, hogy az eljáró bíróságnak lehetővé kell tennie azt, hogy a felek nyilatkozataikat a tárgyaláson szóban, akár saját maguk vagy pedig jogi képviselőik útján megtehessek.

Ez a probléma – természetesen – csak abban az esetben állhat fenn, ha magát az ideiglenes intézkedés iránti kérelmet a fél vagy az érdekében eljáró jogi képviselő a tárgyaláson terjeszti elő. Ebben az esetben a bíróságnak a másik felet is meg kell hallgatnia, azonban a fél – ha nem képes a tárgyaláson választ adni, amely azonban nehezen képzelhető el – kérelmezheti, hogy a bíróság egy bizonyos határidőt biztosítson a számára nyilatkozata előterjesztése érdekében. Amennyiben a fél nyilatkozatát tárgyalást megelőzően kívánja beszerezni a bíróság és a fél jogi képviselővel rendelkezik, úgy az elektronikus kapcsolattartás nem nélkülözhető. Ez a kérdéskör és annak megválaszolása jelen cikk keretein túlmutat, de valójában a válasz az előző mondatban található, továbbá ezen kérdés valójában nem minősül problémának, mivel annak megválaszolása egyszerű és véleményem szerint egyértelmű.

5. Összegzés

A Pp. módosításával¹⁸ a fentebb jelzett problémákra a jogalkotó reagált, hiszen a Pp. 605. – s 608. §-t is módosította. A Pp. 605. §. (3) bekezdése az alábbiakra módosul: *Az (1) bekezdés szerinti elektronikus út választása esetén az eljárás folyamán - ideértve az eljárás minden szakaszát és a rendkívüli perorvoslatot is - a fél, illetve képviselője köteles a bírósággal a kapcsolatot elektronikus úton tartani és a bíróság is valamennyi bírósági iratot elektronikusan kézbesít a részére, kivéve a tárgyaláson csatolt vagy kézbesíthető iratot, illetve határozatot. A*

Pp. 608. § (1) bekezdése pedig az alábbiak szerint változik meg 2021. január 1. napjától: *Az E-ügyintézési tv. alapján elektronikus úton történő kapcsolattartásra kötelezett minden beadványt kizárólag elektronikusan - az E-ügyintézési tv.-ben és végrehajtási rendeleteiben meghatározott módon - nyújthat be a bírósághoz, és a bíróság is elektronikusan kézbesít a részére, kivéve a tárgyaláson csatolt vagy kézbesíthető iratot, illetve határozatot.* Ezzel a módosítással véleményem szerint a jogalkotó kissé lazított a törvény betűin és egyértelművé tette a fentebb már megfogalmazott „józan ész” kritériumát. A módosítás által használt a „részére, kivéve a tárgyaláson csatolt vagy kézbesíthető iratot, illetve határozatot” szöveg alapján kijelenthető, hogy már törvényi szinten sem értelmezhető az elektronikus kapcsolattartás bizonyos – iratkézbesítés, meghatalmazás, költségfelszámítás – tárgyalási cselekmények vonatkozásában. Álláspontom szerint a jogalkotó általi módosítás indokolt volt és az a Pp.-t megfelelő a gyakorlat által kimunkált válaszok szerint alakította. Ez a „kicsiny” módosítás az eddigi kérdésekre megfelelő választ ad, hiszen, így az eddigi kérdésekre, úgy adja meg a választ, hogy valójában az elektronikus kapcsolattartás szabályait bizonyos esetekben mellőzni rendeli.

---

* Tanársegéd PTE ÁJK

¹ Grébecz Kristóf Balázs, 2017: Az elektronikus kapcsolattartás szabályai egyes bírósági eljárásokban, Adóvilág, 2017. évf., 5. szám., p. 37.

² Kecskés András - Bujtár Zsolt, 2015: Egzotikus problémák a társaságok irányítási rendszerében JURA 21 évf. 2. szám. p. 168.

³ Kecskés András - Bujtár Zsolt, 2015: Merre tart a gazdasági jogi szabályozás a Quaestor botrány után? II. GAZDASÁG és JOG 23. évf. 12. szám p. 15., továbbá Szívós Alexander, 2020: Devizakölcsön, mint befektetési jogviszony. In: Bihari, Erika; Molnár, Dániel; Szikszai-Németh, Ketrin (szerk.) Tavasz Szél - Spring Wind 2019. Tanulmánykötet I. Budapest, Magyarország: Doktoranduszok Országos Szövetsége (DOSZ) (2020) pp. 369-376.

⁴ Wopera Zsuzsa, 2017: A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény magyarázata, Wolters Kluwer Kft, Budapest, pp. 680-681.

⁵ Wopera Zsuzsa, A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény magyarázata, Wolters Kluwer Kft, Budapest 2017., 682 old.

⁶ 2016. évi CXXX. törvény 7. § 6. pont szerint: gazdálkodó szervezet: a gazdasági társaság, az európai részvénytársaság, az egyesülés, az európai gazdasági egyesülés, az európai területi társulás, a szövetkezet, a lakásszövetkezet, az európai szövetkezet, a vízgazdálkodási társulat, az erdőbirtokossági társulat, a külföldi székhelyű vállalat magyarországi fióktelepe, az állami vállalat, az egyéb állami gazdálkodó szerv, az egyes jogi személyek vállalata, a közös vállalat, a végrehajtói iroda, a közjegyzői iroda, az ügyvédi iroda, a szabadalmi ügyvivői iroda, az önkéntes kölcsönös biztosító pénztár, a magánnyugdíjpénztár, az egyéni cég, továbbá az egyéni vállalkozó, emellett gazdálkodó tevékenységével összefüggő polgári jogi kapcsolataiban az állam, a helyi önkormányzat, a költségvetési szerv, jogszabály alapján a költségvetési szervek gazdálkodására vonatkozó szabályokat alkalmazó egyéb jogi személy, az egyesület, a köztestület, valamint az alapítvány illetve az e-ügyintézési törvény kiterjesztése szerinti szervezet

⁷ 2016. évi CXXX. törvény 75. § (1) bekezdés

⁸ 2016. évi CXXX. törvény 608. § (2) bekezdés

⁹ BDT2019. 4104.

¹⁰ BDT2019. 4104. számú döntés Indokolásának releváns rendelkezése: A fentiekből következőn a beadvány elektronikus úton történő szabályszerű benyújtásának nem feltétele, hogy a beadványt az ügyfelet képviselő ügyvédi iroda a saját cégkapuján keresztül küldje el a bíróságnak. Az elsőfokú bíróság által hivatkozott E-ügyintézési törvény 14. § (1) bekezdése csupán azt rögzíti, hogy cégkapu a gazdálkodó szervezet ügyfél elektronikus kapcsolattartásra szolgáló elérhetősége, míg a Vhr. 89. § (1) bekezdése ezt pontosítja, e szerint pedig a cégkapu nem más, mint a kézbesítési szolgáltatáshoz kötődő, biztonságos kézbesítési szolgáltatási címnek minősülő, kijelölt szolgáltató által a gazdálkodó szervezetek számára biztosított tárhely. Az ügyvédi irodának, mint gazdálkodó szervezetnek természetesen kell rendelkeznie cégkapuval, az E-ügyintézési törvény 14. § (1)

---

bekezdése erre vonatkozóan bejelentési kötelezettséget is előír, és miután a gazdálkodó szervezet az E-ügyintézési törvény 9. § (1) bekezdés aa) pontja szerint elektronikus ügyintézésre köteles, a bíróságnak, egyéb hatóságnak az eljárásában az iratokat e tárhelyre kell kézbesítenie. A cégkapu elsődleges funkciója a Vhr. 82. § (1) bekezdése folytán tehát az, hogy a gazdálkodó szervezet számára érkező elektronikus nyilatkozatot átvegye, továbbítsa a címzettnek, tárolja. A Vhr. 89. § (1) bekezdése a cégkaput kifejezetten „kézbesítési szolgáltatási címnek” nevesíti. Az idézett rendelkezések egyike sem írja azonban elő azt, hogy a gazdálkodó szervezet csak e tárhely használatával nyújthatja be a bíróságra az egyébként a fenti feltételeknek mindenben megfelelő beadványát. A cégkapu használata az E-ügyintézési törvényben és végrehajtási rendeleteiben meghatározott elektronikus benyújtási módnak nem része, ezért a Pp. 608. § (1) bekezdésben foglaltak teljesüléséhez nem kell vizsgálni, hogy mely tárhelyről érkezett a beadvány.

¹¹ Pécsi Ítéltábla Polgári Kollégiumának 2/2019. (III. 27.) számú kollégiumi ajánlása

¹² Civilisztikai Kollégiumvezetők 2018. június 20-21-ei Országos Tanácskozásának 3. állásfoglalása

¹³ Pécsi Ítéltábla Polgári Kollégiumának 2/2019. (III. 27.) kollégiumi ajánlása

¹⁴ Új Pp. Konzultációs Testület állásfoglalás 46. száma

¹⁵ Új Pp. Konzultációs Testület állásfoglalás 46. száma

¹⁶ Pécsi Ítéltábla Polgári Kollégiuma 2/2019. (III. 27.) kollégiumi ajánlás

¹⁷ 2016. évi CXXX. Törvény 105. §-nak Indokolása

¹⁸ 2020. évi CXIX. törvény

Breszkovics Botond*: e-Észtország: Kriptoszabályozás

Absztrakt

Észtországban már a 20. század végén megszületett az a koncepció, amely egy olyan állami szint (*e-State*) megvalósítását tűzte ki céljául, ahol az innovatív technológiai megoldások felváltják a köz-és privátszférában alkalmazott hagyományos rendszereket. A relatíve hosszú kutatási és fejlesztési idő eredményeként napvilágot látott az ún. *KSI Blockchain* ökoszisztéma, amely alkalmasnak bizonyult, az *e-State* realizálásához.

A pénzügyi szektorban futótűz módjára terjedő *fintech* megoldások, valamint kriptovaluták és az elsődleges nyilvános érmekibocsátások (ICO) kedvező fogadtatásban részesülnek az országban. Nem vitás, hogy az európai térségben Észtország, az egyik legkedvezőbb jogi környezettel rendelkezik, mind adójogi és tőkepiaci jogi aspektusból. A rugalmas szabályozás nagyban elősegítheti a blokkláncalapú vállalkozások megjelenését és meggyökerezését az országban, ezzel is fokozva a „kripto elszívás” jelenségét.

Kulcsszavak: e-Észtország, kriptovaluta, blokklánc, ICO, kriptoadó, kriptoeszívás

1. Bevezető

Napjainkban Észtországot akár utópisztikus jelzővel is illethetnénk, ha példaként vesszük az állam köz- és privátszférájában jelenlévő technológiai megoldásokat. Az ez irányba történő előrelépés 2000-ben kezdődött, amikor az „*X-tee*” elnevezésű kísérleti projekt elindítását kezdeményezték, majd több év fáradságos munkája eredményeképpen megszületett az „*X-Road*”. Az *X-Road* egy olyan nyílt forráskódú szoftver ökoszisztéma, amely egységes és biztonságos adatszerét biztosít a hálózathoz tartozó szervezetek között, a nyílt forráskód azonban az *X-Road* esetében nem jelent korlátlan hozzáférést, csatlakozni csak egy ellenőrzési procedúra sikeres lefolytatása után lehetséges¹. Az ország² által az évek alatt bejárt technológiai fejlődési ív több szakaszra bontható, amely részzszakaszok mindegyike más-más szektor³ reformálását végezte el.

Vizsgálódásom szempontjából a bank- és pénzügyi szektor élvez preferenciát, ahol az innovatív technológiát adaptáló hajlandóság már egészen korán jelentkezett. A kilencvenes évek végén, 1996-ban elérhetővé vált az internetbankolás (*internet banking*) az *Eesti Foreksbank* és az *Eesti Hoiupank* hitelintézeteknél⁴, amely megalapozta a gyors és egyszerű bankolás előfeltételeit.

Az évezred fordulóján a web 2.0⁵ rövid időn belüli világméretű térnyerése, majd a „dot com” buborék kipukkadása fordulópontra jelentett az offline és online világ számára egyaránt⁶. Gomba módjára kezdtek szaporodni az internetalapú üzleti megoldások, amelyek gyors terjedését az online piac telítődése fokozatosan lelassított. Ezt követően a 2008-as *subprime* válság⁷ sűrű árnyékot vetett a mérvadó tőkepiaci szereplőkre, melynek hatására új kapuk nyíltak ki az alternatív megoldások irányába.

A nagy népszerűséget maga mögött tudó kriptovaluta – *Bitcoin* (BTC) – első ún. genézis blokkját 2009-ben hozta létre a titokzatos Satoshi Nakamoto. Az alkotó célja, egy a centralizált bankrendszerrel független, decentralizált fizetési eszköz létrehozása volt⁸. A BTC mögött meghúzódó technológia a megosztott főkönyvi rendszer (*distributed ledger technology, DLT*) relevanciája felértékelődött. A DLT egy olyan decentralizált működésű, titkosítást alkalmazó megosztott főkönyv⁹, amelynek hálózata több pontú ellenőrzési egységből (*node*¹⁰) épül fel. A hálózat minden tagja olvashatja az információkat, jogosultságtól függően kiegészítheti. A DLT lehetővé teszi meghatározott tranzakciós műveletek gyors és biztonságos lebonyolítását¹¹. A tranzakciók blokkonként időrendi sorrendben egymáshoz kapcsolva láncot alkotnak. A teljes láncot összetett matematikai algoritmusok védik, ezek garantálják az adatok sértetlenségét, biztonságát¹².

A tág értelemben vett DLT egyik megnyilvánulási formája a blokklánc technológia (*blockchain technology*) amelynek alkalmazása mellett tört lándzsát Észtország az ún. *KSI Blockchain* formájában¹³, ezt a technológiát többek között az Észak Atlanti Szerződés Szervezete (NATO) és az Amerikai Védelmi Minisztérium (Pentagon, *United States Department of Defense*) is használja¹⁴.

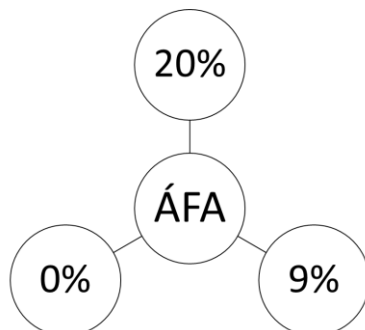
2. e-Észtország: kripto adózás

2.1. Az észt adózásról általában

Észtország hét éve megszakíthatatlanul az OECD¹⁵ térségben – több indikátor figyelembevételével – a legversenyképesebb adózási rendszerrel rendelkezik¹⁶, ezt tükrözi egy a *Tax Foundation* által készített adózási rendszereket vizsgáló tanulmány. A kedvező adózási környezet¹⁷ ellenére, Észtországban jelenleg nincsen speciális adójogi szabályozás¹⁸, amely kifejezetten a kriptovalutákra vonatkozóan állapítana meg rendelkezéseket. Azonban a valódi helyzet ettől árnyaltabban alakul. Az észt adóhatóság kiadott egy tájékoztató dokumentumot¹⁹ amelynek célja, hogy a hatályos adójogszabályok a gyakorlatban megfelelő alkalmazást nyerjenek a kriptovaluták vonatkozásában.

2.2. *Kripto ÁFA*

Észtországban az általános forgalmi adó (ÁFA) vonatkozásában döntően három esetkört különböztethetünk meg egymástól:

1. Ábra. Észt áfakulcsok (2020)

Főszabály szerint az áfa kulcs 20%²⁰, második esetben 9%²¹, harmadik esetben pedig 0%-os kulcs érvényesül. A 9%-os áfakulcs alá tartoznak többek között a könyvek és az oktatási anyagok, papír és digitális formában egyaránt. A 0%-os áfakulcs esetében a szabályozás vezérfonala kettébomlik árukra és szolgáltatásokra. Áruk esetében például a nemzetközi vizeket járó teherhajók árukészlete²², szolgáltatások²³ esetén pedig a teherhajók szervizelésével közvetlenül kapcsolatos kikötői szolgáltatások élvezik a 0%-os áfakulcsot. Ez utóbbi esetben a szolgáltatónak a 0%-os áfakulcs alkalmazása érdekében jogosultságát igazolnia kell erre alkalmas dokumentummal²⁴.

A kriptovaluták szempontjából két szabályt érdemes kiemelni. Az első egy általános ÁFA mentességet biztosító rendelkezés, amely szerint, ha egy adott adóalany korábban egy másik tagállamban szolgáltatást nyújtott, amelyből bevétele származott, akkor ez Észtországban adómentes bevételnek minősül, továbbá szintén mentesül az áfabevallási kötelezettség alól²⁵. A második esetben meghatározott pénzügyi szolgáltatások nyújtása élvez ÁFA mentességet, amely rendelkezést, ha tág értelemben értelmezzük akkor ebbe az áfamentes körbe tartoznak a kriptoeszközökkel folytatott tranzakciók is²⁶.

2.3. *e-Észtország: Személyi jövedelemadó (Szja)*

Észtországban a jövedelemadót²⁷ az adózó azon jövedelmére vetik ki, amelyből a törvény alapján megengedett levonásokat már megtették²⁸. A kriptovaluták vonatkozásában a személyi jövedelemadózás releváns rendelkezéseinek rövid áttekintését látom indokoltnak.

A személyi jövedelemadó tárgya a bevétel, amelyet az Észt szabályozás alapján főszabály szerint 20%-os Szja terhel²⁹. A kriptovaluták törvény alapján vagyontárgynak minősülnek³⁰,

ezért az adóalanyok a kriptovaluták visszerthes átruházásából – eladásából – származó bevételét 20%-os Szja terheli³¹. Egy blokklánc megoldásokat nyújtó vállalkozás szempontjából, pedig különösen kedvező lehet az észt szabályozás azon sajátossága, hogy az osztalékjövdelem adózása is kedvezményekben részesülhet³².

Láthatjuk, hogy a több komponensből összeálló észt adózási rendszer, a kriptovaluták vonatkozásában is kedvezően hat.

3. Elsődleges nyilvános érme kibocsátás (ICO)

3.1. ICO vagy ITO és IPO

A kezdeti nyilvános részvénykibocsátás (*initial public offering, IPO*)³³ esetén, egy adott társaság részvényei első ízben kerülnek értékesítésre a nyilvánosság számára a tőzsdén. Az IPO előtt az adott társaság zártkörűen működik és viszonylag kisszámú részvényese van.³⁴

Az elsődleges nyilvános érme kibocsátás (*initial coin offering, ICO*)³⁵ egy kripto eszközökkel megvalósítható forrásbevonási folyamat, amely jellemzően az induló vállalkozások támogatásának egyik eszköze.³⁶ Abban az esetben amikor az ICO keretei között ún. *token* kibocsátás történik, a folyamatot ITO-nak³⁷ (*initial token offering*) nevezzük.

Az ICO folyamat döntően egy már létező kriptovaluta blokklánc hálózatán fut, ez lehet például *Bitcoin* (BTC), *Ethereum* (ETH) és egyéb kriptovaluta.³⁸ Releváns, hogy a kibocsátásra kerülő token értékét annak a kriptovalutának³⁹ az értéke fogja meghatározni, amelynek blokklánc hálózatán az ICO folyamatot indították.

A kibocsátásra kerülő tokenek megvásárlására határidőhöz kötött. Az időtűzés alapvetően *dies incertus an, certus quando*⁴⁰ alapján történik, vagyis az ICO és a sikeres token kibocsátás bizonytalan, hogy bekövetkezik, de ha bekövetkezik az biztos, hogy egy dátumszerűen meghatározott időpontban. Ha ebben a kibocsátási időintervallumban a célösszeget összegyűjtik, a vállalkozás megkezdheti projektjének megvalósítását.⁴¹ Garanciális szabály, hogy a megjelölt összeg elérésének hiányában a kibocsátóknak vissza kell fizetniük a befektetők pénzét. A befektetői profitvárakozás hosszú távon realizálódik. Ennek feltétele egyrészt, hogy a blokklánc vállalkozás sikeres legyen, ez ugyanis a kibocsátott *tokenek* értéknövekedését fogja eredményezni. Másrészt a másodlagos piac így például kripto-tőzsde megléte is szükséges.⁴²

3.2. *Kibocsátott coinok és tokenek*

A kriptovaluták megjelenési formái alapján különbséget tehetünk *coin* és a *tokenek* között, ezek az eszközkategóriák az ICO és ITO kibocsátási folyamat szempontjából relevánsak.

A *coinok* fogalma alá azok a kriptovaluták vonhatók, amelyek egy saját protokollrendszert követő blokklánc hálózaton helyezkednek el például: *Bitcoin*, *Ethereum*. Az *altcoin*, *coin* és a *crypto-coin* terminusok szinonim fogalmak. Az *altcoin* kifejezés olyan kriptoeszközökre utal, amelyek a *Bitcoin* alternatívájaként szolgálnak.⁴³

A *tokenek* esetében nem beszélhetünk saját működési alapelvvel rendelkező blokklánc technológiáról, létezésükhöz szükséges egy már fennálló jellemzően *Ethereum* hálózat.⁴⁴ A *tokenek* mindig valamilyen funkcionalitást kínálnak, amely egy adott platform vagy alkalmazás vonatkozásában értelmezhető. *De facto* megkülönböztethetünk *payment*, *utility*, *equity* és *presale tokeneket*.

A *payment tokenek* azok, amelyeket a tulajdonosok egymás közötti kifizetési műveletek lebonyolítására hozták létre. Az *utility tokenek* hozzáférést biztosítanak egy blokklánc alapú szolgáltatáshoz.⁴⁵ Az *equity tokenek* tulajdonosi pozíciót jelölnek és nyereségrészesedést biztosítanak adott kripto megoldás vonatkozásában.⁴⁶⁴⁷ *Presale tokenek* elővásárlási jogot biztosítanak a később kibocsátásra kerülő kripto eszközök jegyzésére.⁴⁸ Ez utóbbiak jellemzően a *pre-ICO* folyamán kerülnek kibocsátásra.

3.3. *Az ICO szabályozás előképei az EU-ban*

2019-ben az Európai Bankhatóság (EBA) egy a kriptoeszközökkel kapcsolatos jelentést fogalmazott meg, az Európai Bizottság felé, ebben az ICO-k mint nyilvános forrásbevonási folyamatok jelennek meg⁴⁹. Ezt megelőzően pedig egy rendelet megalkotására irányuló javaslat az európai közösségi finanszírozási üzleti szolgáltatókról (ECSP), pontosabban erről készített jelentéstervezet korrelációs pontot alkotott az ICO és a közösségi finanszírozás között. Eszerint a versenyképes uniós keret lehetővé tétele érdekében engedélyezni kell a CF szolgáltatók számára, hogy bizonyos kriptovaluták használata révén vonjanak be tőkét platformjaikon keresztül. Az ICO-k új és innovatív finanszírozási lehetőségeket kínálnak, ugyanakkor komoly piaci és kiberbiztonsági kockázatot és csalás veszélyét rejtik magukban a befektetőkre nézve. Ezért azoknak a CF szolgáltatóknak, amelyek platformjukon keresztül ICO-t kívánnak nyújtani, az ECSP értelmében további speciális követelményeknek kell megfelelniük. Ettől eltekintve a potenciálisan kialakuló visszaélések, csalások minimalizálása érdekében az ECSP hatálya alá

nem tartoznak zártkörű kibocsátások, a 8 000 000 EUR-nál nagyobb értéket bevonó ICO-k és az üzleti partnert nem használó ICO-k.⁵⁰

4. ICO Észtországban

Észtországban az elsődleges nyilvános érme kibocsátás jogi megítélését több tényező befolyásolja. Az ICO-k esetében a probléma forrása egyrészt a forrásbevonási folyamathoz tapadó kiemelt kockázati jellegben található – amely a befektetőket veszélyezteti – másrészt a kibocsátói oldal sokszor bizonytalan eredetű gazdasági háttérében jelentkezik.

A befektetők védelme és a pénzügyi piacok stabil és transzparens működésének elősegítése érdekében, az Európai Értékpapír-piaci Hatóság (*European Securities and Markets Authority, ESMA*)⁵¹ korábban kiadott két tájékoztató dokumentumot, amelyek azokat a kockázati sarokpontokat rajzolják ki, ahol különös figyelem és garanciális rendelkezések szükségesek. Az első feltárja a befektetőket potenciálisan érintő kockázatokat⁵², míg a második az ICO kibocsátók EU jogszabályokkal való megfeleltethetőségét szorgalmazza⁵³.

Az Észt Pénzügyi Felügyeleti Hatóság⁵⁴ (FSA) figyelembe veszi egyrészt az Európai Központi Bank egy korábbi a virtuális valutákat érintő elemzését⁵⁵, másrészt a Pénzügyi Akciócsoport kormányközi szervezet, (*Financial Action Task Force, FATF*) a pénzmosás és terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem nemzetközi standardjait meghatározó iránymutatásait⁵⁶.

A nemzetközi ajánlásokból és elemzésekből levont következtetések alapján, az Észt jogalkotó mindenkor összhangban a nemzeti szabályozással, az alábbi módon illeszti be az ICO-kat a hatályos nemzeti törvények rendelkezései alá.

Az FSA álláspontja az, hogy minden ICO *ad hoc* jelleggel vizsgálendő. A vizsgálódás egy többlépcsős folyamat, amelynek első szintjén azt kell eldönteni, hogy az ICO folyamán kibocsátott kriptoeszközök a befektetők számára nyereségrészesedéssel kecsegtetnek vagy sem? Az ebben való állásfoglalás, azért lényeges, mert kijelöli a további vizsgálódási útvonalat.

4.1. A szétbomló Észt ICO szabályozás

Amennyiben a *token* birtoklása nyereségre vagy pénzbeli követelés érvényesítésére jogosít, a szabályozás további három alternatív esetre bomlik szét⁵⁷. Első esetben a kibocsátott kriptoeszköz az Észt Tőkepiaci Törvény alapján értékpapírnak minősül (SMA)⁵⁸, amelynek nyilvános kibocsátásra kerül sor⁵⁹, ekkor a prospektus tájékoztatási kötelezettségnek köteles a kibocsátó eleget tenni. E kötelezettségének teljesítése felöleli az EU prospektus

szabályozásával⁶⁰ összhangban álló tájékoztató elkészítését, annak az Észt Pénzügyi Felügyeleti Hatóságnál (*Estonian Financial Supervisory Authority, FSA*) történő regisztrációját. A második esetkörben az Észt Befektetési Alapokról szóló törvényt (IFA) kell alkalmazni, mivel az ICO-t – pontosabban az ICO mögött álló feleket – befektetési alapként⁶¹ kezeli a jogalkotó. A befektetési alapnak szüksége van egy alapkezelőre, amely egy olyan jogi entitás, amelynek fő és állandó tevékenysége egy vagy több alap kezelése⁶², de a jogszerű működéséhez elengedhetetlen egy tevékenységi engedély megléte vagy érvényes regisztráció az FSA-nál⁶³. A jogszabály soron következő szakaszai a különböző típusú⁶⁴ alapkezelőket sorolja fel (ÁÉKBV⁶⁵, nyugdíjalap, alternatív alap, kis alternatív alap). A harmadik esetkör kapcsolódási pontja az ICO-hoz és a kibocsátóhoz a legtávolabbi, ugyanis ebben az esetben az Észt Hitelintézetekről szóló törvény (CIA)⁶⁶ nyer alkalmazást. A jogszabály csak akkor releváns, amikor a blokklánc-társaság hitelezési tevékenységet is folytat, letétkihelyezést végez többek között – saját tevékenységének a finanszírozásához.

A fentiekől eltérő módon alakul a kibocsátásra kerülő *tokenek* szabályozása akkor, amikor azok különböző, nem pénzbeli előnyöket nyújtanak a befektetőknek. Az első esetben a *payment tokenek*ről beszélhetünk, amelyek meghatározott termékek vagy szolgáltatások ellentételezéseként használhatók fel. Itt elengedhetetlen a bűnözés és a visszaélések elleni határozott fellépés különösen a pénzmosás és a terrorizmus elleni magas szintű védelem. Figyelembe véve, hogy a virtuális eszközökkel lebonyolított tranzakciók transzparenciájának hiánya, a pénzmosás egyik leggyakoribb melegágya. Többek között ez is oka annak, hogy az Észt Pénzmosás- és Terrorizmus Finanszírozásának megelőzéséről szóló törvényben (MLTFPA) testesül meg az többrétegű jogi pajzs, amely szilárd védelmet állít fel, megakadályozva ezzel a virtuális valutákkal⁶⁷ folytatott pénzmosásra irányuló tevékenységek beszivárgását az üzleti szférába. A szabályozás ezen túlmutatóan összhangban áll a mindenkori EU sztenderdekkel is, amely a fokozott vagy egyszerűsített átvilágítási intézkedésekben tükröződik vissza⁶⁸. Ha a kibocsátott *token* erős filantróp jellegű ún. *charity token*, akkor az Észt jogszabályok adományként fogják kezelni. A *charity token*ekkel kapcsolatban, kettéválík a szabályozás attól függően, hogy ki az adomány kedvezményezettje.

Ha a megadományozottak körébe szervezetek különösen nonprofit és/ vagy vallási egyesületek, alapítványok tartoznak, akkor ezeket a szervezeteket megilleti az adományokat érintő kedvező jövedelemadózási szabályok alkalmazása⁶⁹. Mindazonáltal az ilyen szervezetek finanszírozásának átláthatóságát kívánja biztosítani a jogalkotó akkor, amikor lehetővé teszi az adóhatóságnak, hogy mérlegelési jogkörében eljárva, felhívja a szervezeteket kötelező adatszolgáltatásra a beérkezett adományokról, azok felhasználásáról⁷⁰. Az adóhatóság ugyan

szabad belátása szerint gyakorolhatja ezt a jogát, de ha a szervezeteket az adatszolgáltatásra felhívta, akkor az adatszolgáltatás nyújtása kötelező, az nem függ az adóalany beleegyezésétől. A második esetben a *charity token*ek természetes személyekhez kerülnek. Főszabály szerint az ajándékok és adományok nem képezik a természetes személyek adóköteles jövedelmét⁷¹. Vagyis, amennyiben természetes személy, mint megadományozott *charity token* juttatásban részesül, ezek a kriptoeszközök nem tartoznak a jövedelemadó hatálya alá. Ettől függetlenül a megadományozottnak bejelentési/ tájékoztatási kötelezettsége keletkezik az adóhatóság felé a kapott ajándékról vagy adományról⁷².

Végül beszélhetünk *utility token*ekről, amelyek hozzáférést biztosítanak egy platformhoz vagy jogosultságot adnak egy termék vagy szolgáltatás használatához. Egy kvázi szerződéses jogviszony jön létre, és ez az egyszerű oka annak, hogy ekkor az Észkötelmijogi törvény (LOA)⁷³ nyer alkalmazást. Az ICO kibocsátónak, a szerződő fél irányába tájékoztatási kötelezettsége keletkezik, többek között a szerződéskötés körülményeiről, annak releváns tartalmáról. A kibocsátónak szerződés hatálybalépését megelőzően ésszerű időn belül a fogyasztóknak - ebben az összefüggésben a befektetőknek – meg kell adnia az információt például a szerződés hatálybalépésének várható idejéről, az áruk vagy szolgáltatások főbb jellemzőiről⁷⁴, mindezt érthető és áttekinthető módon. Abból eredően pedig, hogy a szerződés elektronikus úton megkötött szerződésnek minősül, a kibocsátó további információközlési kötelezettségét alapozza meg. E körbe vonandó az elektronikus úton történő szerződéskötés folyamatáról szóló tájékoztatás kiemelendő⁷⁵. Végül releváns, hogy a szerződéstől való elállás esetén, a befektetők visszatérítésre jogosultak⁷⁶, amely kimondottan erős garanciális rendelkezésként hat.

5. ICO-hirdetések az Advertising Act (AA) fényében

A különböző reklámok alkalmazása nagy segítséget jelenthet az ICO-k népszerűsítésében. Úgy is fogalmazhatnánk, hogy minél több embert sikerül elérni hirdetésekben keresztül, annál nagyobb forrásbevonás lehetséges, ezáltal több pénz gyűjthető. Azonban a reklámokkal szemben, a jogalkotó néhány általános követelményt állít fel. Ilyen például, hogy a célközönség számára a hirdetésekben csak olyan kifejezéseket, hívószavakat lehet használni, amelyek egyértelmű és átlátható módon, egyben valóságosan mutatják be az adott ICO-t és/ vagy a kibocsátó által kínált szolgáltatást⁷⁷.

A jogszabály a reklámozási/hirdetési tevékenység alapkövetelményei körében számos további kritériumot állít fel, amelyeknek minden ICO-nak hiánytalanul meg kell felelnie. A követelmények közé tartozik például, hogy a reklám közvetlenül nem tartalmazhat, illetve

közvetett módon sem utalhat arra, hogy az általa kínált áruk vagy szolgáltatások különleges tulajdonságokkal rendelkeznek, akkor, ha ezek a tulajdonságok más, hasonló típusú árura vagy szolgáltatásra is jellemzőek⁷⁸. Egy további ide kapcsolódó példa, hogy tilos a félrevezető, megtévesztő információkat tartalmazó ICO reklámok elhelyezése, amelyek alkalmasak arra, hogy a befektetők gazdasági döntéseit befolyásolják⁷⁹.

Az ICO pénzügyi szolgáltatás jellege miatt az ilyen szolgáltatásokkal kapcsolatos hirdetésekben megjelenített tartalom korlátozott. A korlátozás főként a kibocsátó és a közreműködők adataira, az ICO feltételeire és a kibocsátott *token* jellemzőire⁸⁰ korlátozódik, vagyis főleg informatív tartalom közlése jogszerű.

Láthatjuk, hogy a jogalkotó főleg a reklámok tartalmi elvárásaival szemben támaszt szigorúbb követelményeket.

6. Money Laundering and Terrorist Financing Prevention Act (MLTFPA)

Az üzleti szférában a megbízhatóság és a transzparencia ideális esetben kéz a kézben jár, ennek az állapotnak a megőrzése érdekében minden állam különböző jogi lépéseket eszközöl. A törekvések egy jelentős része a pénzügyi rendszer pénzmosásra és terrorizmus finanszírozásra való felhasználásának megakadályozását célozza.

A kriptovalutákkal folytatott pénzmosás⁸¹ globális téren tetten érhető és nincs ez másként az ICO folyamán kibocsátott *tokenek* esetében sem⁸². Az Észtpénzmosás és terrorizmus finanszírozás megelőzése elleni törvény (MLTFPA) összhangban áll az Európai Unió AML szabályozási tendenciával. A törvény többek között a virtuális valuták⁸³ fogalmával operál, amely törvényi definíció a kriptoeszközök közül a *payment tokenek* kategóriájának feleltethető meg. A virtuális valuták az EU-s jogszabályok alapján nem minősülnek egyetlen ország törvényes fizetőeszközének sem, viszont a pénz további funkcióival⁸⁴ rendelkeznek. A jogszabály legújabb vívmányai között a pénztárca (*wallet*) szolgáltatók⁸⁵ mellett, a virtuális valutaváltók⁸⁶ is helyet kapnak, a rendelkezések a letétkezelő pénztárca-szolgáltatók vonatkozásában⁸⁷⁸⁸ az AML V. irányelvben⁸⁹ megfogalmazottakat tükrözik.

A pénzmosás elleni sikeres fellépés az elsődleges nyilvános érmekibocsátással kapcsolatban potenciálisan kialakuló kockázatok feltérképezésével, számbavételével és megoldási alternatívák kialakításával indul⁹⁰, de a tényleges küzdelem a kibocsátási folyamat előtt veszi kezdetét, ott, ahol a befektetőket vagyoni juttatási kötelezettség terheli. A jogalkotó ugyanis már a pre-ICO szakaszban garanciális rendelkezésekkel él akkor, amikor a részvétel – a vagyoni juttatás teljesítésének – elengedhetetlen előfeltételeként a potenciális befektetők hitelesített azonosítását írja elő (*Know Your Customer, KYC*). Az ügyfél-átvilágítás részletszabályairól

AML IV. irányelv⁹¹ rendelkezik, ahol a részletszabályok különbséget tesznek egyszerű⁹²- és fokozott⁹³ ügyfél átvilágítások között. Az előbbi körébe a tagállamok szabad belátása alapján azok az alacsony kockázatú területként megjelölt, illetve azok az esetkörök tartoznak, ahol az adott szolgáltatók meggyőződtek a lebonyolítandó üzlet vagy az ügylet alacsony kockázati szintjéről⁹⁴. Az utóbbi szigorúbb ügyfélvilágítás nem szükségszerűen kötelező, csak esetlegesen az irányelvben meghatározott esetekben⁹⁵. Adott szolgáltatónak kötelező a fokozott ügyfél-átvilágítási intézkedéseket alkalmazni, ha például ügyfelük olyan harmadik országban letelepedett természetes személy vagy jogi entitás, amelyet a Bizottság kiemelt kockázatot jelentő harmadik országnak minősített, valamint egyéb magasabb kockázati hordozóként került megjelölésre⁹⁶⁹⁷. Az ügyfélazonosítás a gyakorlatban általában különösebb bonyodalom nélkül megvalósítható, elegendő hozzá egy stabil internet hozzáféréssel rendelkező notebook, amelynek a webkamerája segítségével, az azonosítást végző fél instrukcióit követve a felhasználónak a személyazonosságát igazoló dokumentumokat kell bemutatnia.

Az MLTFPA rendelkezéseinek betartása felett, főszabály szerint a felügyeletet triumvirátusi módon a Rendőrség és Határőrség és a Pénzügyi Hírszerző Egység (*Financial Intelligence Unit*) gyakorolja⁹⁸. A felügyeleti szerveket széles jogkör illeti meg tevékenységük megfelelő ellátása érdekében, így például ellenőrzést végezhet a jogi személy székhelyén vagy a tényleges üzletvitel helyén⁹⁹, amely ellenőrzésről meghatározott adattartalommal jelentést kell készítenie¹⁰⁰. Ettől függetlenül egy adott kriptó társaságot az önellenőrzés körében jelentéstételi kötelezettség terheli, amelynek akkor kell eleget tennie, ha a tevékenysége folyamán vagy azzal összefüggésben gyanús tevékenységet észlel, amely összefüggésben állhat a pénzmosással vagy a terrorizmus finanszírozásával. Ezt haladéktalanul, de legkésőbb az észleléstől számított 2 munkanapon belül jeleznie kell a felügyelet felé¹⁰¹.

Az önellenőrzés és azzal összefüggésben álló jelentéstételi kötelezettség, illetve az erre feljogosított szervek által végzett monitoring tevékenységen túlmutatóan, a kriptó-piacok transzparens működésének biztosítása érdekében, a pénztárca szolgáltatók és a kriptó-pénzváltók működése engedélyhez kötött¹⁰². Bármilyen kötelezettség megszegése esetén a jogi személy jelentős összegű pénzbírságra számíthat (32.000-400.000 EUR)¹⁰³, amelynek visszatartó hatásának eredményességére, csak a gyakorlat adhat majd választ.

7. Összegzés

A pénzügyi szektorban uralkodó *fintech* (*Financial Technology*) megoldások¹⁰⁴, alkalmazásának létjogosultsága a gyors és költséghatékony működésben rejlik. Az innovatív pénzügyi szolgáltatásokat nyújtó vállalkozások hatalmas növekedési potenciállal rendelkeznek,

ezáltal kedvelt befektetői célpontokká váltak. Észtország nagy valószínűséggel a blokklánc vállalkozások Mekkájává is válhat rövid időn belül, köszönhetően a kedvező tőkepiaci és adójogi jogszabálykörnyezetnek.

Véleményem szerint ez a „kripto elszívás” jelensége, amely során az innovatív technológiai megoldásokat kínáló társaságok tömeges megjelenése várható azokban az országokban, ahol nemcsak kedvező adózási feltételek, de emellett a tőkepiaci és általában a hitelintézeteket érintő szabályozás is kellően rugalmasan alakul.

---

* PhD hallgató PTE ÁJK Pénzügyi Jogi és Gazdasági Jogi Tanszék

¹ X-Road History. The story of the free and open source data exchange layer. Forrás: <https://x-road.global/xroad-history> (2020. 10. 11.)

² Szilovics Csaba, 2019: A jó állam fogalmáról a pénzügy jogász szemével. *Gazdaság és Jog* 27. évf. 5. szám, pp.

³ Ferencz Barnabás, 2016: Interdiszciplinaritás a kereskedelmi jogban: A jog és a közgazdaságtan összefüggései. *JURA*, 22. évf. 2. szám, pp. 248–253.

⁴ Katri Kerem, 2003: Internet Banking in Estonia. PRAXIS Working Paper No. 7. 2003. p. 9. Forrás: http://pdc.ceu.hu/archive/00003202/01/Internet_Banking_in_Estonia4.pdf (2020. 10. 11.)

⁵ A web 2.0 kifejezést hivatalosan 2004-ben Dale Dougherty, az O'ReillyMedia Inc. alelnöke alkotta meg. Paul Anderson: JISC Technology and Standards Watch. Technology & Standards Watch What is Web 2.0? Ideas, technologies and implications foreducation. http://www.ictliteracy.info/rtf/pdf/Web2.0_research.pdf 2020.11.10.

⁶ Tim O'Reilly: What Is Web 2.0 Design Patterns and Business Models for the Next Generation of Software. <http://www.oreilly.com/pub/a/web2/archive/what-is-web-20.html> 2020.11.19.

⁷ Kecskés András, Halász, Vendel, Bujtár, Zsolt 2019: Tőzsdeuniverzum Budapest, Magyarország : HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. (2019) , pp. 322-329.

⁸ Satoshi Nakamoto: Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System. Elérhető: <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf> (olvasva: 2020. 10. 10.)

⁹ Aaron Wright – Primavera De Filippi, 2015: Decentralized Blockchain Technology and the Rise of Lex Cryptographia. = *SSRN Electronic Journal* 2015/3, p. 4-8.

¹⁰ A node az egymással kapcsolatban álló pontok elnevezése. A node-ok az egyes adatblokkokat kezelő csomópontok. Minden csomópont tartalmazza a teljes adatbázis összes adatát.

¹¹ Katherine Purvis: Blockchain: what is it and what does it mean for development? <https://www.theguardian.com/global-development-professionals-network/2017/jan/17/blockchain-digital-technology-development-money> 2020.11.19.

¹² Európai Központi Bank: Hogyan formálhatják át a technológiai újítások a pénzügyi piacokat? https://www.ecb.europa.eu/explainers/tell-me-more/html/distributed_ledger_technology.hu.html 2020.11.19.

¹³ Priit Martinson, 2019: PWC esettanulmány: e-Governance: The Digital Republic Secured by Blockchain. p. 7. Forrás: <https://www.pwc.com/gx/en/services/legal/tech/assets/estonia-the-digital-republic-secured-by-blockchain.pdf> (2020. 10. 12.)

¹⁴ Robin Vanholme – Gilles Wouters – Audrey Quintin – George Clementz, 2020: Blockchain in defence: a breakthrough? FINABEL: European Army Interoperability Center. p. 13. Forrás: https://finabel.org/wp-content/uploads/2020/09/FFT_Blockchain_Web.pdf (2020. 10. 24.)

¹⁵ Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD).

¹⁶ Daniel Bunn – Elke Asen. 2020: International Tax Competitiveness Index 2020. Tax Foundation. 2020. p. 2. Forrás: <https://files.taxfoundation.org/20201009154525/2020-International-Tax-Competitiveness-Index.pdf> (2020. 10. 24.)

¹⁷ Szívós Alexander, 2020: Devizakölcsön, mint befektetési jogviszony. In: Bihari, Erika; Molnár, Dániel; Szikszai-Németh, Ketrin (szerk.) *Tavaszi Szél - Spring Wind* 2019. Tanulmánykötet I. Budapest, Magyarország: Doktoranduszok Országos Szövetsége (DOSZ) (2020) pp. 369-376.

¹⁸ Szilovics Csaba, 2018: Néhány közép- európai ország adóváltozásainak tapasztalatai az elmúlt két évtizedben. *Iura* 1. szám, pp. 142-161., Vito Tanzi, 1993: Adóreformok a piacgazdaságba való átmenet során: a fő kérdések. *Szociálpolitikai Értesítő*, pp. 24–36.

¹⁹ Republic of Estonia Tax and Customs Board: Taxation of private person's virtual currency/cryptocurrency earnings. Forrás: <https://www.emta.ee/eng/private-client/declaration-income/other-income/taxation-private-persons-virtual> (2020. 11. 01.)

- ²⁰ Käibemaksuseadus 15. § (1). Forrás: <https://www.riigiteataja.ee/akt/108072011028?leiaKehtiv#para15> (2020. 10. 24.)
- ²¹ Käibemaksuseadus 15. § (2) 1)-4). Forrás: <https://www.riigiteataja.ee/akt/108072011028?leiaKehtiv#para15> (2020. 10. 24.)
- ²² Käibemaksuseadus 15. § (3) 1)-14). Forrás: <https://www.riigiteataja.ee/akt/108072011028?leiaKehtiv#para15> (2020. 10. 24.)
- ²³ Käibemaksuseadus 15. § (4) 1)-15). Forrás: <https://www.riigiteataja.ee/akt/108072011028?leiaKehtiv#para15> (2020. 10. 24.)
- ²⁴ Käibemaksuseadus 15. § (5). Forrás: <https://www.riigiteataja.ee/akt/108072011028?leiaKehtiv#para15> (2020. 10. 24.)
- ²⁵ Käibemaksuseadus 15. § (6¹). Forrás: <https://www.riigiteataja.ee/akt/108072011028?leiaKehtiv#para15> (2020. 10. 24.)
- ²⁶ Käibemaksuseadus 16. § (2¹) (5). Forrás: <https://www.riigiteataja.ee/akt/108072011028?leiaKehtiv#para15> (2020. 10. 24.)
- ²⁷ Szívós Alexander, 2020: The issues of wealth taxation – the case of Hungary In: Csiszár Beáta – Hankó Csilla – Kajos Luca Fanni – Mező Emerencia (szerk.) IX. Interdiszciplináris Doktorandusz Konferencia 2020 Tanulmánykötet - 9th Interdisciplinary Doctoral Conference 2020 Conference Book Pécs, Magyarország : Pécsi Tudományegyetem Doktorandusz Önkormányzat (2020) pp. 490-498.
- ²⁸ Tulumaksuseadus 1. § 1). Forrás: <https://www.riigiteataja.ee/akt/110072020068> (2020. 12. 27.)
- ²⁹ Tulumaksuseadus 4. § 1). Forrás: <https://www.riigiteataja.ee/akt/110072020068> (2020. 10. 31.)
- ³⁰ Tulumaksuseadus 15. § (1). Forrás: <https://www.riigiteataja.ee/akt/110072020068> (2020. 10. 31.)
- ³¹ Tulumaksuseadus 37. § (1). Forrás: <https://www.riigiteataja.ee/akt/110072020068> (2020. 10. 31.)
- ³² Tulumaksuseadus 50. § (1)-(9). Forrás: <https://www.riigiteataja.ee/akt/110072020068> (2020. 10. 25.)
- ³³ Az IPO egy betűszó az angol Initial Public Offering szavak kezdőbetűiből áll össze.
- ³⁴ Investopedia: IPO definíció. <https://www.investopedia.com/university/ipo/ipo.asp> 2020.11.19.
- ³⁵ Az angol Initial Coin Offering akronímája.
- ³⁶ Bujtár Zsolt, 2018: A kriptovaluták európai és máltai szabályozásának összehasonlítása Európai Jog 18. évf. 5 szám p.8.
- ³⁷ Robby Houben, Alexander Snyers: Cryptocurrencies and blockchain. <http://www.europarl.europa.eu/cmsdata/150761/TAX3%20Study%20on%20cryptocurrencies%20and%20blockchain.pdf> 2020.11.19.
- ³⁸ A gyakorlatban jellemzően az Ethereum hálózaton történik a kibocsátás. Ilyenkor a kibocsátott tokenek az etherum ERC20 elnevezésű protokolljára épülnek.
- ³⁹ A befektetők pénzeszközeik e kriptovalutába történő átváltása során ellenértékül meghatározott mennyiségű tokenhez jutnak.
- ⁴⁰ Benedek Ferenc – Pókecz Kovács Attila, 2015: Római magánjog. Budapest – Pécs. Dialóg Campus Kiadó. 2015. 252. o.
- ⁴¹ Kristen Silverberg – Conan French – Dennis Ferenzy – Stephanie Van den Berg: Initial Coin Offerings: The Frontier of Financing. <https://www.iif.com/publication/research-note/initial-coin-offerings-frontier-financing> 2020.11.19.
- ⁴² Kecskés András – Bujtár Zsolt; 2018: A kriptovaluta ökoszisztéma európai uniós és svájci szabályozásának összehasonlítása Jura 24. évf. 2. szám pp. 429-431.
- ⁴³ Elemzés Központ: Altcoin definíció. <https://elemzeskozpont.hu/altcoin> 2018.11.19.
- ⁴⁴ Investopedia: Crypto-token definíció. <https://www.investopedia.com/terms/c/crypto-token.asp> 2018.11.19.
- ⁴⁵ A gyakorlatban például *utility tokenek* bocsátanak ki innovatív technológiai megoldások fejlesztői csapatának, a marketingeseknek illetve más közreműködő személyeknek, akik így adott kriptovaluta platform szolgáltatásaihoz kedvezményesen hozzáférnek.
- ⁴⁶ The Authority of audit, accounting, property, property valuation and insolvency management under the Ministry of Finance of the Republic of Lithuania (AVNT): Accounting Guidelines on Cryptocurrency and Tokens. <http://www.avnt.lt/assets/Veiklos-sritys/Apskaita/VAS/Euras-ir-kriptoaliuta/2018-06-07-Cryptocurrencies-accounting-guidance.pdf> 2018.11.19.
- ⁴⁷ The Swiss Financial Market Supervisory Authority (FINMA): <https://www.finma.ch/en/news/2018/02/20180216-mm-ico-wegleitung/> 2018.11.19.
- ⁴⁸ Dan Seitz: What Is a Token Presale and How Does It Work? <https://www.bitcoinmarketjournal.com/token-presale/> 2018.11.19.
- ⁴⁹ EBA: Report with advice for the European Commission on crypto-assets. Forrás: <https://eba.europa.eu/sites/default/documents/files/documents/10180/2545547/67493daa-85a8-4429-aa91-e9a5ed880684/EBA%20Report%20on%20crypto%20assets.pdf?retry=1>
- ⁵⁰ Jelentéstervezet az európai közösségi finanszírozási üzleti szolgáltatókról szóló európai parlamenti és tanácsi rendeletre irányuló javaslatról (COM(2018)0113 – C8-0103/2018 – 2018/0048(COD)).

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+COMPARL+PE-626.662+02+DOC+PDF+V0//HU&language=HU> 2020. 11. 19.

⁵¹ European Securities and Markets Authority (ESMA) Forrás: <https://www.esma.europa.eu/> (2020. 11. 01.)

⁵² ESMA: ESMA alerts investors to the high risks of Initial Coin Offerings (ICOs). Forrás: https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/esma50-157-829_ico_statement_investors.pdf (2020. 11. 01.)

⁵³ ESMA: ESMA alerts firms involved in Initial Coin Offerings (ICOs) to the need to meet relevant regulatory requirements. Forrás: https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/esma50-157-828_ico_statement_firms.pdf (2020. 11. 01.)

⁵⁴ Finantsinspektsioon: ICO- what to look for?. Forrás: <https://www.fi.ee/et/uudised/ico-millele-tahelepanu-poorata> (2020. 11. 01.)

⁵⁵ European Central Bank (ECB): Virtual currency schemes –a further analysis. 2015. ISBN 978-92-899-1560-1. Forrás: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/virtualcurrencyschemesen.pdf> (2020. 11. 01.)

⁵⁶ Financial Action Task Force (FATF): Guidance For A Risk-Based Approach: Virtual Assets And Virtual Asset Service Providers. 2019. Forrás: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/RBA-VA-VASPs.pdf> (2020. 11. 01.)

⁵⁷ Az ismertetés a hivatkozott webhelyen található ábrán alapul. Elérhető: <https://www.fi.ee/en/finantsinspektsioon/financial-innovation/virtual-currencies-and-ico/information-entities-engaging-virtual-currencies-and-icos> (2020. 12. 19.)

⁵⁸ Väärtpaberituru seadus. 2. § (1) 1)-7). Source: <https://www.riigiteataja.ee/akt/109052014020> (2020. 12. 13.)

⁵⁹ Väärtpaberituru seadus. 12. §. Source: <https://www.riigiteataja.ee/akt/109052014020> (2020. 12. 13.)

⁶⁰ Regulation (EU) 2017/1129 of the European Parliament and of the Council of 14 June 2017 on the prospectus to be published when securities are offered to the public or admitted to trading on a regulated market, and repealing Directive 2003/71/EC Text with EEA relevance (hereinafter: EU Prospectus Directive). Source: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32017R1129> (2020. 12. 13.)

⁶¹ Investeerimisfondide seadus. 2. § (1). Source: <https://www.riigiteataja.ee/akt/130122017028> (2020. 12. 13.)

⁶² Investeerimisfondide seadus. 3. § (1). Source: <https://www.riigiteataja.ee/akt/130122017028> (2020. 12. 13.)

⁶³ Investeerimisfondide seadus. 3. § (2). Source: <https://www.riigiteataja.ee/akt/130122017028> (2020. 12. 13.)

⁶⁴ Investeerimisfondide seadus. 3. § (3)-(6). Source: <https://www.riigiteataja.ee/akt/130122017028> (2020. 12. 13.)

⁶⁵ Átruházható értékpapírokkal foglalkozó kollektív befektetési vállalkozások (ÁÉKBV).

⁶⁶ Krediidiasutuste seadus. 2. §. Source: <https://www.riigiteataja.ee/akt/119032015041> (2020. 12. 13.)

⁶⁷ Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadus. 3. § 9). Source: <https://www.riigiteataja.ee/akt/117112017002> (2020. 12. 19.)

⁶⁸ Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadus. Chapter 2. Source: <https://www.riigiteataja.ee/akt/117112017002> (2020. 12. 19.)

⁶⁹ Tulumaksuseadus 11. §. Source: <https://www.riigiteataja.ee/akt/110072020068> (2020. 12. 20.)

⁷⁰ Maksukorralduse seadus 27. § (1) 7). Source: <https://www.riigiteataja.ee/akt/130062020030> (2020. 12. 20.)

⁷¹ Tulumaksuseadus 12. § (2). Source: <https://www.riigiteataja.ee/akt/110072020068> (2020. 12. 20.)

⁷² Tulumaksuseadus 571 §. (3). Source: <https://www.riigiteataja.ee/akt/110072020068> (2020. 12. 20.)

⁷³ LOA is also an umbrella term of spirits of Haitian Vodou. See more: Anne M. Platoff: Drapo Vodou: Sacred Standards of Haitian Vodou, 2015. Flag Research Quarterly no. 7. pp.1, 3-23. Source: <https://escholarship.org/uc/item/5mc5w4g2#main> (2020. 12. 20.)

⁷⁴ Võlaõigusseadus 54. § (1) 1)-11). Source: <https://www.riigiteataja.ee/akt/111062013009> (2020. 12. 20.)

⁷⁵ Võlaõigusseadus 62¹. § (1)-(8). Source: <https://www.riigiteataja.ee/akt/111062013009> (2020. 12. 20.)

⁷⁶ Võlaõigusseadus 56. §. Source: <https://www.riigiteataja.ee/akt/111062013009> (2020. 12. 20.)

⁷⁷ Reklaamiseadus 3. § (4) 11) <https://www.riigiteataja.ee/akt/109012018007>

⁷⁸ Reklaamiseadus 3. § (4) 16) <https://www.riigiteataja.ee/akt/109012018007>

⁷⁹ Reklaamiseadus 4. § (1). <https://www.riigiteataja.ee/akt/109012018007>

⁸⁰ Reklaamiseadus 29. § (3). Available: <https://www.riigiteataja.ee/akt/109012018007>

⁸¹ Teichmann, Fabian & Falker, Marie-Christin. (2020). Money laundering via cryptocurrencies – potential solutions from Liechtenstein. 2020. Journal of Money Laundering Control. ahead-of-print. 10.1108/JMLC-04-2020-0041. Available:

https://www.researchgate.net/publication/342127020_Money_laundering_via_cryptocurrencies_-_potential_solutions_from_Liechtenstein (2020. 12. 26.)

⁸² Matthew Leising: Booming crypto market a potential haven for money laundering. 2020. Elérhető: <https://www.bnnbloomberg.ca/booming-crypto-market-a-potential-haven-for-money-laundering-1.1502161> (2021. 01. 01.)

⁸³ Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadus. 3. § 9). Elérhető: <https://www.riigiteataja.ee/akt/117112017002> (2020. 12. 23.)

⁸⁴ A pénz funkciói: csereeszköz, felhalmozási eszköz, értékmérő, fizetési eszköz.

-
- ⁸⁵ Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadus. 3. § 10).
- ⁸⁶ Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadus. 3. § 10¹).
- ⁸⁷ Olyan szervezet, amely ügyfelei nevében virtuális fizetőeszközök tartására, tárolására és átutalására szolgáló kriptográfiai magánkulcsok megőrzésével kapcsolatos szolgáltatást nyújt.
- ⁸⁸ AML V. 1. cikk 2. d) 19.
- ⁸⁹ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/843 irányelve (2018. május 30.) a pénzügyi rendszerek pénzmosás vagy terrorizmusfinanszírozás céljára való felhasználásának megelőzéséről szóló (EU) 2015/849 irányelv, valamint a 2009/138/EK és a 2013/36/EU irányelv módosításáról. (AML V.). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018L0843&from=en> 2020.11.19.
- ⁹⁰ Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadus. 11-18. §.
- ⁹¹ Az Európai parlament és a Tanács (EU) 2015/849 irányelve (2015. május 20.) a pénzügyi rendszerek pénzmosás vagy terrorizmusfinanszírozás céljára való felhasználásának megelőzéséről, a 648/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról, valamint a 2005/60/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv és a 2006/70/EK bizottsági irányelv hatályon kívül helyezéséről. (AML IV.). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015L0849&from=HU> 2020.11.19.
- ⁹² AML IV. II. fejezet. 2. szakasz
- ⁹³ AML IV. II. fejezet. 3. szakasz
- ⁹⁴ AML IV. II. fejezet. 2. szakasz. 15. cikk. (1)-(2).
- ⁹⁵ AML IV. II. fejezet. 3. szakasz 18-24. cikk.
- ⁹⁶ AML IV. II. fejezet. 3. szakasz. 18. cikk. (1).
- ⁹⁷ Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadus. 24-45. §.
- ⁹⁸ Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadus. 64. §.
- ⁹⁹ Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadus. 66. § (1).
- ¹⁰⁰ Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadus. 68. §.
- ¹⁰¹ Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadus. 49. §.
- ¹⁰² Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadus. 70. § (1) 4)-5).
- ¹⁰³ Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadus. 82-96. §.
- ¹⁰⁴ Eugenia Macchiavello: Financial-Return Crowdfunding and Regulatory Approaches in the Shadow Banking, Fintech and Collaborative Finance. Értékelő tanulmány. 2017. p. 664.

Szívós Alexander* : Freedom of information in the use of public funds

Abstract

Public authorities spend money collected from taxpayers, and make decisions that can significantly affect many people's lives. Access to information helps the public make public authorities accountable for their actions and allows public debate to be better informed and more productive. In the study, we present how the principle of freedom of information can enforce the expectations mentioned above in the field of public finances in Hungary.

Keywords: information, transparency, publicity, public funds

1. Introduction

Democracy is based on the informed participation of citizens in the affairs of the state and society, which necessitates the fullest possible access to state "knowledge" and the knowledge of its use. Many governments incorrectly make every effort to internalise forms of public money collection and use, making it an internal matter of power, thus preventing the public from making real choices and get real information. In the ideal state, all elements of public money spending are subject to the requirement of transparency, reality and controllability.¹ During the study, it will be presented how the institution of freedom of information can enforce the expectations in the field of public finances in Hungary.

2. Historical background

Freedom of information can be linked to the ideal of free opinion and press. The supporters of these fundamental rights have fought through centuries against censorship, which has fundamentally impeded these rights' exercise. It is important to note that, in addition to censorship in the narrow sense, publicity also distorted by State measures. The purpose or the effect of these measures are to amplify the public appearance of certain positions, opinions or make their appearance more difficult.² The Swedish Press Act, adopted in 1766, was the first to declare that citizens had the right to access official documents.³ Section 12 of the Virginia Declaration of Rights, issued in 1776 listed freedom of the press as one of the bulwarks of liberty⁴ and the First Amendment to the U.S. Constitution prohibited Congress from impairing freedom of speech and press. In Europe, The Declaration of the Rights of Man and of the Citizen, a child of the French Revolution, has already included principles on the forementioned rights.⁵ During the discussed period, censorship played a decisive role in Hungary. The

representatives of the so called „reform period” made great efforts to facilitate access to public information. The negotiations of the Hungarian feudal parliament called „*Diéta*” were only public in the theory. Lajos Kossuth's activities, who bypassed censorship, created a parliamentary paper in the form of a letter – „Parliamentary Reports” - which gave a more objective picture on the work of the "*Diéta*". However, we must note that the broad stream of information was not achieved, because the technical conditions of the flow of information were not very advanced at this time and the „Reports” could only be obtained for payment. More than 100 years later, following World War II, in Hungary under the socialist regime, the principle of a transparent citizen-untransparent state prevailed, which exposed human dignity and was resulting in the violations of other fundamental rights. The institution of freedom of information was fixed for the first time to the highest normative source level with the revision of the Constitution, it happened in the change of regime at 1989.

3. Freedom of information in the existing law

According to the Fundamental law, "*Everyone shall have the right to the protection of his or her personal data, as well as to access and disseminate data of public interest*"⁶, detailed guarantees of these provisions can be found in Act CXII of 2011 on The Right to Information Self-Determination and Freedom of Information. The legislation explains the concept of public interest and public data in the public interest, which are essential to freedom of information.

In the field of financial law, it is certainly worth mentioning, and therefore the Act CXCV of 2011 on Public Finances (known as Áht.), the Act CXLIII of 2015 on Public Procurement (known as Kbt.) and the Act LXXXI of 1996 on Corporation Tax and Dividend Tax (known as Tao tv.) will be analyzed in the rest of the study. In the mentioned acts, we find all the principles that ensure freedom of information.

4. Freedom of information and financial law

The concept of financial law, which can be defined as a set of institutions, norms and procedures implementing the public finances of the State, no longer extends in a modern approach not only to the revenue-designating and centralizing function of the State but also to its use and the legal framework for the controlling.⁷ Therefore, the central issue of the studium is the implementation of public finance management in a public and transparent manner, which is a fundamental requirement in modern societies. We note that it is clear from the authors of the antique world that even the ancient Romans sought to establish a transparent and controllable public finance system.⁸

An achievement of the French Revolution, The Declaration of the Rights of Man and of the Citizen, issued in 1789, laid down the following guarantee rules for the use of public money: *"Each citizen has the right to ascertain, by himself or through his representatives, the need for a public tax, to consent to it freely, to know the uses to which it is put, and of determining the proportion, basis, collection, and duration."*⁹

The provisions of the Belgian Constitution of 1830 changed much of the state budget perception as well as the relation between public finances and publicity. In Hungary the III article of law of 1848 was also drafted regarding to the innovations of the Belgian Constitution. The duty to account for the country's incomes and needs at the lower chamber¹⁰ has already resulted that the annual budget becoming public to a broader crowd. The opportunity provided by this provision was significant, because state budget was treated as an official secret and it was only the king's responsibility to deal with it.

4.1. The role of principles in the hungarian public finance system

In the 19th century, the representatives of the Hungarian jurisprudence laid down some kind of economic-political nature expectations that could be regarded as fundamental public finance principles. The legislators of Act XXXVIII of 1992 on Public Finances, intended to gave a prominent role of the forementioned rules. In the legislation currently in force, the legislators have broken with the former idea, and in Áht., the literal application of the principles plays a minor role. The reason, on the one hand, that several public funds requirements have been set out in the level of constitutional law.

Article 36 of the Fundamenta Law of Hungary, in the context of the central budget, states that the implementation of public expenditure and revenue should be transparent and reasonable. The principle of responsible management can also be seen in Article 36. Under Article 37, the Government is obliged to implement the central budget in a lawful and expedient manner, with efficient management of public funds and by ensuring transparency. We find article 39 to be the most relevant principle in terms of the study's subject. According to this, Support or contractual payments from the central budget may only be granted to organisations of which the ownership structure, the organisation and the activity aimed at the use of the support is transparent.¹¹ Every organisation managing public funds shall be obliged to publicly account for its management of public funds. Public funds and national assets shall be managed according to the principles of transparency and the purity of public life. Data relating to public funds and national assets shall be data of public interest.¹²

The principle of controllability, which means a useful, interactive interpretation of the former's expectation, is closely linked to the principle of publicity. Based on the principle, at any stage of the use of public funds, stakeholders have the opportunity to ask questions, to check and to initiate investigations. The principle is not only an opportunity but also, in some cases, an obligation too, such as the activities of the State Audit Office during the drafting of the central budget law and the closing of the accounting.¹³

4.2. Publicity in the field of public procurement

The preamble of the Kbt. includes the legislative intention to ensure transparency and public control of the effective use of public funds. Article 2 (1) of the Act requires in procurement procedures, that contracting authorities shall ensure and economic operators shall respect the fairness, transparency and public nature of competition. Following Article 4, contracting authorities shall act under the respect of the principle of effective and responsible management when using public funds. Following Article 42 (1), contracting authorities shall draw up, at the beginning of the budgetary year, by 31 March at the latest, an annual overall public procurement plan, which shall outline all public procurements envisaged for the given year. Article 46 of the Kbt provides, among other things, the obligation to document the procedure, thus facilitating the implementation of continuous control.

Notwithstanding what has been described, it can be observed from the interpretation of the public procurement rules of previous years that in many legal disputes courts and the Public Procurement Arbitration Board have taken the view, in principle, that the general rules on the publicity of data of public interest do not always apply directly. Unfortunately, in the context of implementing their public procurement, contracting authorities do not disclose the data or documents laid down by law in the right way. It would be important that contracting authorities do not merely wish to comply formally with the standards. They should understand that society members' legitimate need is as complete control of public spending and use as possible, requiring the disclosure of meaningful and well-accessible information.¹⁴ In practice, the requirements set out earlier are often not met or not fully met, because the sets of information shared by contracting authorities are unstructured, and the access and search facilities are limited.¹⁵

Interestingly, the public interest to be 'forced' by the legislative environment may also have adverse effects. On the one hand, economic operators who are contracting entities under special conditions, but otherwise act on the market may be at a significant competitive disadvantage.

On the other hand, ensuring transparency results in heavy administrative burdens and thus higher costs.¹⁶

4.3. The use of public funds in the light of hungarian corporate tax law

In 2011, the Hungarian Government introduced a new form of support, the Tao sports support system, to boost Hungarian sports life within the regulation's framework. By stabilising the Hungarian sport's financial situation, the state wanted to compete with teamsports at a global level. The practice of giving certain social groups and market participants a more favourable status for current economic, social or even political purposes for each tax is not unheard of. Since 2011, nearly HUF 100 billion has been paid to the 5-5 most supported associations of the six beneficiary teamsports - football, handball, water polo, ice hockey, basketball, volleyball.¹⁷ In recent years, the nature of tao subsidies and the related obligation to provide information has been raised as a contentious issue. According to the practice of the Hungarian Supreme Court the Curia, the corporate tax advantage granted in support of spectacle teamsports constitutes public money. In its explanatory decision, the court explained that some of the corporation tax is not paid into the budget because of the possibilities provided by the law. In doing so, the State declines some tax revenue and budgetary revenue and indirectly delegates it to finance the objectives it has set, under appropriate control.

If the enterprises do not offer it to a designated purpose, this part of the Tao would directly constitute the tax revenue of the budget, which is governed by the rules of the principle of publicity.¹⁸

During the promotion of spectacle teamsports, significant amounts of money were not managed according to efficient and transparent management. More than 1,000 sports development programmes have been found to have used the funds irregularly, but here we need to note that irregular use is not always the same as abuse. The National Institute of Sport carried out the audit of the uses until 2014, but the organisation did not comply completely, so the task was transferred to the sports federations more than six years ago to the Ministry of Human Resources for programmes exceeding HUF 300 million.

In addition to the high number of illegal uses, the systematic downsizing of the sponsor market, which is criticised for the Tao subsidies, since the company is not reciprocated in exchange for the Tao granted, is little incentive to support a particular club as a sponsor.

5. The limits of law enforcement

We can state that data relating to public funds count as data of public interest, which are, as a general rule, subject to the principle of publicity. For the successful enforcement of the principle, the data management bodies should ensure that the data are collected proactively and in compliance with data requests. However, in many cases, these expectations are not met with public-funded organisations.

In a significant proportion of data requests, data controller makes it difficult to access public interest data by exploiting the possibilities, gaps provided by the law, or making a different legal meaning from the legislative intention. In that case when the relevant organisations do not release the relevant data, the data claimers have the opportunity to bring the issue on a litigious path, where the court decides on the legality of refusing the request for data.

5.1. Trade secrets

The respondent's defence is often based on a reference to trade secrets¹⁹, specifically their breach of the provision of data, which means that the provision of the information requested would jeopardise the effectiveness of their economic activities and their commercial interests. In recent years, the range of data containing trade secrets has narrowed, and from Act V of 2013 on the Civil Code, the regulation of trade secrets has been transferred to the Act LIV. of 2018 on The Protection of Trade Secrets. According to Privacy Act data related to the budget of the central government and the local governments; furthermore, data related to the use of European Union funds shall not qualify as business secrets.²⁰

In decision No 34/1994 (VI.24), the Constitutional Court stated that a restriction on freedom of information was acceptable if the application of another fundamental right compellingly justified it. In these proceedings, trade secrets as a right of privacy conflict with the fundamental right to know the information of public interest. Therefore, the courts must carry out a careful assessment to determine which fundamental right is in the greater interest of enforcing it. In its decision the Metropolitan Court of Justice identified the public interest in the exploitation of state assets and the recognition of the value in order to obtain any right in connection with it, and we believe the mentioned finding can serve as a guideline for the resolution of disputes that will arise in the future.

5.2. *The issue of decision-preparation data*

Another element of the defendant's pleading, which occurs many times, is the issue of decision-preparation data. According to this, the requested data related to some form of decision-preparation and their release jeopardises the objective decision making, which is free from any external influence. In such cases, the acting courts must first determine whether the data to be concealed are indeed decision-making preparatory they serve as a basis for a decision-making process that must be protected from public pressure. If they receive the answer yes, the more difficult task is coming. They should weighing whether the publicity or concealment favours a more vital public interest. A court that does not examine encryption's merits, seriously violates the freedom of information by emptying it with its activities. Unfortunately, experience has shown that, in some cases, courts decide on the concealment of public spending without being familiar with the information on which they are sentencing.

5.3. *High cost reimbursements*

Regarding to an amendment to the law in 2015, data controllers can also ask for the price of labour spent on releasing data of general interest. As a result, by taking advantage of the legal possibilities, specific organisations wither the information requested as unrealistically high amounts are set as a price. Fortunately, courts are increasingly preventing it from making transparency more difficult with reimbursement. The publication of public interest data is not a business service. However, a constitutional obligation, which is why the National Data Protection and Freedom of Information Authority position explained that VAT could not be accounted for the fulfilment of claims, is essential.²¹

When applying reimbursements, account should also be taken of the constitutional aspects relating to the availability of public interest data, so that money can only be requested for the release of the data in particularly justified cases. It is a fact that data requests involve some additional work, but the storage of data is mostly already solved electronically, given the benefits of information technology ensure, the transfer of data does not involve a disproportionate burden.

6. Conclusions

Freedom of information plays a prominent role in preventing and curbing corruption, translated into financial law, that means reducing the size of black economy. It would be ideal for all public spending to have a recognizable link, a causal link between intentions, words,

actions, and the community's interests,²² but this primarily requires sufficient quality and quantity of information provided to society.

Of course, controllability, linking with the principle of publicity connected to social control alone, cannot in itself result in the satisfaction of the technical requirements of control, so it is necessary to operate various control mechanisms to prevent the non-targeted and uneconomic use of public funds²³ and the economic crimes²⁴.

---

* PhD student, PTE ÁJK Doctoral School, Financial and Business Law Department

¹Szilovics Csaba, 2019: Jó állam – jogállam. Jogi beszélgetések konferencia, Kaposvár, p. 4.

²Polyák Gábor – Urbán Ágnes, 2016: Az elhalkítás eszközei politikai beavatkozások a médiapiac és a nyilvánosság működésébe. In: Médiakutató, p. 111.

³Révész Balázs – Buzás Péter, 2015: Az információszabadság szerepe, jelentősége, aktuális kihívásai. In: Statisztikai Szemle, p. 1072.

⁴The Virginia Declaration of Rights Section 12. „The freedom of the press is one of the great bulwarks of liberty, and can never be restrained but by despotic governments.”

⁵„The free communication of thoughts and of opinions is one of the most precious rights of man: any citizen thus may speak, write, print freely, except to respond to the abuse of this liberty, in the cases determined by the law.” The Declaration of the Rights of Man and of the Citizen Article XI.

⁶Fundamental Law of Hungary Article VI (3)

⁷Szilovics Csaba: Kézikönyv... i.m. p. 7.

⁸Szilovics Csaba, 2019: Középítkezések és közpénzek a köztársaságkori Rómában. In: Jogtudományi Közlöny, p. 1.

⁹The Declaration of the Rights of Man and of the Citizen article XIV.

¹⁰1848. évi III. törvénycikk független magyar felelős ministerium alakításáról 37. §

¹¹ Kecskés András - Bujtár Zsolt, 2015: Merre tart a gazdasági jogi szabályozás a Quaestor botrány után? I. Gazdaság és Jog 23. évf. 11. szám pp. 5-7.

¹² Kecskés András - Bujtár Zsolt, 2015: Egzotikus problémák a társaságok irányítási rendszerében JURA 21. évf. 2. szám pp. 166-168.

¹³Szilovics Csaba: Kézikönyv a pénzügyi jog tanulásához i.m. p. 29., vagy Szilovics Csaba, 2020: Pénzügyi Jog. Inter-Szféra Kft., Pécs.

¹⁴Transparency International: A közbeszerzési nyilvánosság Magyarországon, a Transparency International összefoglaló anyaga. https://transparency.hu/wp-content/uploads/2013/05/K%C3%B6zbeszerz%C3%A9si_nyilv%C3%A1noss%C3%A1g-Magyarorsz%C3%A1gon-2013.pdf, (2019.10.10.)

¹⁵Transparency International: A közbeszerzési... i.m.

¹⁶Dudás Gábor János, 2017: A közbeszerzések nyilvánossága. PhD értekezés, Szeged, p. 65.

¹⁷Székely Sarolta: Mutatjuk, hogy hova folynak a Tao pénzek. <https://mfor.hu/cikkek/vallalatok/mutatjuk-hova-folynak-a-Tao-penzek.html>, (2019.09.20.)

¹⁸ Mátyás Ferenc: Közpénzek minősül a Tao- támogatás. <https://jogaszvilag.hu/szakma/kozpenznez-minosul-a-Tao-tamogatas/>, (2019.10.02.)

¹⁹Trade secret means a fact, information, other data and an assembly of the foregoing, connected to an economic activity, which is secret in the sense that it is not, as a body or as the assembly of its components, generally known or readily accessible to persons dealing with the affected economic activity and therefore it has pecuniary value, and which is subject to steps made with the care that is generally expected under the given circumstances, by the person lawfully in control of the information, to keep it secret.

²⁰Act CXII of 2011 on Informational Self-Determination and Freedom of Information Section 27. (3)

²¹A [taszjelenti.blog.hu](https://ataszjelenti.blog.hu): Három nyertes perünk után mások is könnyebben juthatnak közérdekű adatokhoz. https://ataszjelenti.blog.hu/2018/05/23/harom_nyertes_perunk_utan_masok_is_konynebben_juthatnak_kozerdek_u_adatokhoz, (12.10.2019.)

²²Szilovics Csaba: Jó állam... i.m. p. 3., továbbá Szilovics Csaba, 2014: A második Orbán kormány adópolitikájának jellegzetességei. In: Polgári Szemle 10. évf. 1-2. szám

²³Lentner Csaba, 2015: Adózási pénzügytan és államháztartási gazdálkodás, Közpénzügyek és államháztartástan II. NKE, Budapest. 2015. p. 43.

²⁴See further: Gáspár Zsolt, 2020: Piramisjátékok szervezése az online térben. In: Baráth Noémi – Mezei József (szerk.): Rendészet-Tudomány-Aktualitások: A rendészettudomány a fiatal kutatók szemével 2020. Budapest, DOSZ, 2020. pp. 78-85.

Gáspár Zsolt, 2020: Scamming Investors: Ponzi scheme in the cyberspace. In: Szilovics Csaba - Bujtár Zsolt - Ferencz Barnabás - Breszkovics Botond - Szívós Alexander Roland (szerk.): GAZDASÁG ÉS PÉNZÜGYEK A 21. SZÁZADBAN II. - KONFERENCIAKÖTET = BUSINESS AND ECONOMY IN THE 21ST CENTURY II. – CONFERENCE PROCEEDINGS. Pécs, PTE-ÁJK, pp. 78-85.

Horváth Dominik*: „Mamutok” vándorlása¹

Absztrakt

Az AUDI HUNGARIA Zrt. – egy külföldi cég - éves szinten 1,8 százalékát fizeti be a kötelezően 9 százalékban meghatározott társasági adójának különféle kedvezményeknek, illetve módszereknek köszönhetően. Egy hazai kis- vagy középvállalkozásnak ezzel az óriással szemben koránt sincsen annyi lehetősége a társasági adójának a csökkentésére. Jelen tanulmány erre a különös helyzetre keres magyarázatot. Nemzetközi kitekintés keretében megvizsgálja az adóverseny kialakulásának okait, valamint kísérletet tesz az adóverseny lehetséges jövőbeli irányainak és annak hatásainak meghatározására is.

Magyarország valóban adóparadicsom? A társasági adó csökkentése az adóelkerülés egyik változata? Milyen gazdasági következményei láthatóak? Az adózási „háború” elkezdődött, meddig tartható ez a helyzet?

Kulcsszavak: adó; társasági adó; offshore; adóparadicsom; audi; mercedes

1. Bevezetés

„Az életben csak két dolog biztos: a halál és az adó.”² Egyik sem elkerülhető egy ember életében sem, de ennek ellenére sokan próbálkoznak többféle módszerrel, hogy a különféle adók végösszegét minél inkább csökkenteni tudják. Jelen írás a mamutvállalatok adózási szokásairól szól, nagyító alá emelve azt a kérdéskört, hogy a nagy vállalatok számára miért biztosít több ország (köztünk hazánk is) kedvező adózási feltételeket.

Miért adózik egy magyar munkavállaló magasabb százalékban, mint egy betelepült külföldi vállalkozás? Erre a kérdésre is fény derül jelen alkotás sorai közt, és a válasz is fellelhető miszerint milyen gazdaságpolitikai előzményei, illetve következményei lehetnek.

Az adózás elkerülése már az időszámításunk előtti időkben is gondolkodásra készítette az embereket. Így napjainkban már több tucat módszer közül választhat az, aki hasonló játékban szeretne részt venni. Bár a választás nehéz lenne hiszen az adózás megkerülhetőségének védelmében a történelem során folyamatos harcokat vívtak.³

2. Gazdaságpolitika

Az adórendszerek fejlődőképességének egyik legfontosabb eleme az adott ország gazdaságpolitikája. Elsődleges szempont az, hogy a hatalom tudja biztosítani a társadalom számára a költségvetést. Ezen kívül több feladata is van a gazdaságpolitikának. A legfontosabb

feladatok közül megemlítendő a gazdasági stabilitás fenntartása, amelybe beletartozik az árszínvonal, a növekedés stabilitása, illetve a munkanélküliségi szint minimalizása. Feladata ezen kívül az intézményi és jogi feltételek biztosítása, amely egy olyan intézményrendszert jelent, amely a társadalmi együttélés rendjét és a gazdaság zavartalan működését, növekedését biztosítja. A monopóliumok és monopolista törekvések korlátozása, az externáliák (külső gazdasági hatások) és a jövedelemkülönbségek csökkentésén kívül még a közjavak, illetve a vegyes javak előállítás szintén a gazdaságpolitika fontosabb feladatai közé sorolandók.⁴

Adam Smith⁵ szerint a társadalom minden tagja a saját érdeke szerint cselekszik, amely összességét tekinthetjük a közjó elérésének. Keynes⁶ fogalmazta meg azt, miszerint a jólét növekedésével egyenesen arányosan nő az emberek jövedelme is, aminek köszönhetően nő a megtakarításuk is, amely azt eredményezi, hogy ezeket a megtakarításokat a bankok kikölcsönzik a termelő tőkéseknek, amely túltermeléshez vezethet. Az állam adók formájában elvonja a termelő tőkések elől a megtakarításokat és nem közvetlenül termelő módon a társadalom fejlesztésének javára elkölti. Ilyen beruházás lehet például az infrastruktúra fejlesztése.

Törekedni kell a pénzstabilitáson, a költségvetési politikán belül a gazdaságpolitikának arra is, hogy a gazdaságot egyenletes pénzellátással tudja biztosítani (a monetáris politika keretében).

Mára már tagadhatatlan tény, hogy a gazdaság olajozott működéséhez az államnak ugyan korlátozott keretek között, de néha szükséges beavatkoznia a gazdaság történéseibe. Az adózás megkönnyítheti egy államnak a pénzügyi stabilitás megvalósulását, illetve mint a legnagyobb fogyasztó könnyedén tud olyan befektetéseket kezdeményezni, amelyre az éppen adott gazdasági helyzetnek szüksége van. Az 1950-es években Eisenhovert, az Egyesült Államok akkori elnökét megkérdezték, hogy mit tehetne egy igazi amerikai a hazájáért. Válasza ennek a gondolatmenetnek alapján nyer értelmet. A válasza az volt, hogy „vásároljon”.⁷

3. Államháztartás

Az államháztartási jog a pénzügyi és ezáltal az adójognak is a legfontosabb területe, amelyben a pénzügyi jog működésének és társadalmi céljának lényege koncentráliódik. A 2011-es államháztartási reformnak köszönhetően egy új helyzet alakult ki országunkban. Megszűnt az államháztartási törvény kódex jellege, ezen kívül kibővült az Alaptörvénnyel és a Magyarország gazdasági stabilitásáról szóló 2011. évi CXCV. törvénnyel. Ezek a módosítások azonban nem változtatták meg azt a tényt, miszerint az államháztartásnak kiemelkedő szerepe van a pénzügyi jogban. Ezt bizonyítja több része is az államháztartásnak, mint például a

költségvetési politika, az államadósság kezelése, az adópolitika, a közpénzek felhasználásának ellenőrzése és stb. Ez is a fentebb említetteket támasztja alá. Az állam az egyedüli hatalom, amely képes a gazdaságot a helyes útra terelni, és ehhez szüksége van adóra. Emiatt szükséges országunknak is részt vennie a jelenleg is zajló adópolitikai versenyben, hogy minél több külföldi társaság tekintsen hazánkra úgy, hogy szívesen fektetné be ide a pénzét.

Felépítése az államháztartásnak 2011. évi CXCV. törvény 2. §-a alapján a következőképpen néz ki napjainkban. Központi és önkormányzati alrendszerekből áll. A központi alrendszerébe az állam, a központi költségvetési szerv, a törvény által az államháztartás központi alrendszerébe sorolt köztestület és az e szerinti köztestület által irányított köztestületi költségvetési szerv sorolható. A helyi, a helyi nemzetiségi, az országos nemzetiségi önkormányzat, a térségfejlesztési tanács, illetve ezeken kívül a helyi önkormányzat és a térségi fejlesztési tanács által irányított költségvetési szerv is az államháztartás önkormányzati alrendszerébe tartozik.

Ennek a rendszernek a legfontosabb feladata az, hogy folyamatosan elő tudja állítani és újra tudja termelni a közjavakat, amelyeknek köszönhetően finanszírozni lehet egy államnak a működését.⁸

A közjavaknak több változata ismert napjainkban és ezeknek finanszírozására több állami eszköz rendelkezésére áll az államok vezetőinek. Ilyen lehet például a hitelből, vagy pedig az adókból való kifizetése ezeknek a létfontosságú javaknak.

Ez is azt támasztja alá, hogy az államoknak meg kell küzdeniük az adókért, hiszen ezeknek köszönhetően tudják ellátni az alapvető feladataikat.^{9, 10}

Az adócsalás elleni harcnak több oka van, de ez egy nagyon nyomós ok, hogy visszaszorítsák ezt a fajta tevékenységet. Hiszen aki „feketén” dolgozik, vagy céltudatosan adót csal az elvonja a tőkét az államtól, hogy a közjavak felé biztosított magatartását el tudja látni, amely iránt felelősséggel tartozik.¹¹

4. Adózási verseny („háború?”)

Napjainkban egy államnak több nehézséggel is szembe kell néznie. A népvándorlás gyorsulását valahogyan mesterséges lassításnak kell alávetni. A mai nyugdíjrendszer körülbelül a 2030-as évek végére összeomlik, ezt is az államoknak kell finanszírozniuk. A digitalizáció, automatizáció és robotizáció hatalmas lépésekkel fejlődik a felgyorsult világunkban, aminek velejárója, hogy sok munkahely megszűnik. A klímaváltozással való folyamatos lépéstartás és

egy-egy váratlan vilájárványra való felkészülés, illetve annak megfékezése is az államok feladata, amelyek hatalmas összegeket emésztenek föl.

Ezeknek a feladatoknak megoldása minden állam számára hatalmas összegek felemésztését jelenti. Az államok legnagyobb bevételét az adókból befolyó összegek jelentik. Adóverseny alakult ki a Földön. Minden rászoruló ország próbál minél több adót begyűjteni, hogy tudják finanszírozni a felmerülő modernkori problémákat. A legtöbb ország már nem tud nagyobb mértékű adókat kivetni a saját társadalmára. Ezért a célja a legtöbb államnak az, hogy külföldről vonzzon be minél nagyobb tőkével bíró befektetőket, majd működésüket minimális szinten, de megadóztathassák.¹²

Az adók nélkül hiányozna a társadalmi közös kiadások fedezet, és abban az esetben az állam az alapvető funkcióit sem lenne képes ellátni. Az adók elfogadtatása a társadalmak irányába számtalan elvet kidolgoztak.

A fedezeti elv talán a legfontosabb adóztatási alapelv, miszerint az adókból befolyó pénzüsszegeknek fedezetet kell biztosítaniuk a költségvetés kiadásaira, törekedni kell az egyensúly fenntartására.

Törvényi elfogadás elve az egyik legősibb alapelvnek számít, amely szerint csak az országgyűlés bír azon jogkörrel, hogy adót vessen ki, illetve adótörvényt változtasson.

A haszonelv jelenti azt, hogy különböző mennyiségű bevétellel rendelkező személyeket a rájuk jutó „haszon” arányában kell megadóztatni. Ez az elv további két elvet hordoz magában. Egyrészt a horizontális haszonelvet, amely egyforma helyzetű embereket egyenlő mértékben adóztatna meg. A vertikális haszonelv alapján a nem egyenlő bevétellel rendelkező személyeket különbözőképpen kellene megadóztatni.

Az adóforma legyen közvetett kapcsolatban az adóhatással, az adó érje el azt a célt, amelyet a jogalkotó, politikai hatalom el akart érni, ezt az áttekinthetőség elve tudja megalkotni.

Az egyszerűség elve azt jelenti, hogy minden állampolgár számára legyenek könnyen követhetőek és egyszerűek az adófizetés szabályai. Ennek köszönhetően csökkenhet az államháztartás kiadása a bürokrácia irányába.

Fontos az adóbehajtás gazdaságosságának elvének tiszteletben tartása is, hiszen racionális arányban kell, hogy álljanak a bevételek, illetve a bevételek beszedésének érdekében megtett erőfeszítések.

A fizetőképességi elvnek az adózás révén megvalósuló jövedelmek újraelosztását kell megvalósítania, amely a társadalom számára mutatja a piac által meghatározott jövedelmek helyes és igazságos elosztását. Ennek a célnak eszközeként a társadalom nevében fellépő

politikai hatalom adókedvezményeket és mentességeket biztosít az arra jogosultaknak, illetve többletelvonással sújtja a károsnak minősülő tevékenységeket.¹³

5. Magyarország versenye a nemzetközi vállalatokért

2010-ben az Orbán-kormány új adópolitikát dolgozott ki, amely a jövedelmek adóztatása helyett a fogyasztás megadóztatására helyezte a hangsúlyt. Részleges teljesülés volt érzékelhető, hiszen a fogyasztási adóbevételek az egekbe szöktek, ám a jövedelem-típusúak is (ez a lakosságnál a legszámottevőbb). A vállalkozások jövedelmeit terhelő adók ugyanakkor stagnáltak, sőt a társasági adóbevételek csökkentek 2010. óta.

A Pénzügyminisztérium statisztikai adatai alapján a hazánkban működő cégek 2020-as társasági adóalapja (számítható profitja) 6.823 milliárd forint lesz, előző évben ugyan ez az összeg 5.600-6.000 milliárd forint közé tehető. Ebből a profitból az állam mindössze 303 milliárd forintot (5%) tudott begyűjteni. Ennek oka a 9%-os társasági adókulcs, illetve a különféle kedvezmények.

Amely cégek a társasági adó hatálya alá tartoznak adóparadicsomban érezhetik magukat az országunkban a rengeteg kedvezménynek köszönhetően, amelyekben részesülhetnek.¹⁴

6. Globális társaságoknak járó kedvezmények

De hogyan is választanak a nemzetközi óriás vállalatok maguknak országot? Ez a kérdés roppant összetett és nem is lehet egy szálon elindulni. A céljuk kétségkívül az, hogy a felhalmozott kiemelkedő mértékű profitból minél kevesebbet veszítsenek. Ennek érdekében rengeteg országon csatornázzák át a tőkéjüket, amit a legalkalmasabb államban ki is vesznek. A profitig is rengeteg pénzt tudnak megspórolni, például egy olyan országban, ahol nagyon alacsony a társasági adó.

Egy példán keresztül átláthatóbbá válik az egész: X vállalat éves szinten 1.000.000 euró bevétellel rendelkezik. A vállalat autógyártással foglalkozik, és annak ellenére, hogy a székhelye A országban van, B országban működteti a cég fő profilját, az autó összeszerelést. Ennek több oka van, az első ilyen ok, hogy B országban a munkaerő sokkal olcsóbban megfizethető, ezen kívül pedig a társasági adó B államban a fele a hazai adónak. Mindemellet az iparüzési adó hiánya, illetve a nemzetközi vállalatoknak járó kedvezmények tovább redukálják az állam irányába való költségekét. Az év lezárásakor megvan az 1.000.000 euró profit, amit a cég egy C nevű államba visz át és ebben az országban veszi ki, mint nyereség. Azért választja a C nevű országot, mert itt a legalacsonyabb a nyereségadó. Ezt a folyamatot, amelyben egy cég több országon keresztül járhatja át a vagyonát minél kevesebb illeték

reményében, transzferárazásnak nevezzük. Ennek a célja, vagy az adózás minimálisra csökkentése, vagy az, hogy a leányvállalatok a profitjuk jelentős hányadát az anyavállalatnak juttatják el, aminek a szervezet fejének profitmaximalizálása (a 3,6 %-os adókulcs helyett átlagosan kb. 24 %-ot fizetnek az anyavállalatok), illetve politikai jelentőségű háttére is lehet. Lényegében a nagyvállalatok hatékonyan és egyszerűen tudják csökkenteni az adóalapjukat például az anyavállalattól papíron igénybevett k+f szolgáltatásokkal, licenszdíjakkal vagy szoftverfejlesztési költségekkel.

7. Audi és Mercedes összehasonlítás

Mind az AUDI HUNGARIA Zrt. (Audi), mind pedig a Mercedes-Benz Manufacturing Hungary Kft (Mercedes) egy-egy hazánkban bejegyzett német anyavállalattal alátámasztott társaság. Az adózásuk terén mégis különbségek fedezhetők fel, amelyek nem csupán a Zrt. valamint a Kft. besorolás miatt vetődnek fel. Látványos, hogy mind a két külföldi cég adózik társasági adót minden évben, de míg a Mercedes a törvényben megállapított százalékhhoz mérten kiszámított összeg értékében fizette be az adót, addig az Audi a törvényben meghatározott 9% helyett (2010-ben még a magyar Tao. törvény 19 százalékban állapította meg a kötelezően befizetendő adót) csupán 1,8 százalékot fizetett be az utóbbi három adózási évben (2017., 2018., 2019.).

Az alábbi táblázatokban szereplő adatok alátámasztják ezeket a számításokat.

7.1. AUDI HUNGARIA Zrt.

	Adózás előtti eredmény (eEUR)	+ Növelő tételek	-Csökkentő tételek	Adóalap	Fizetendő Tao. összesen	Fiz. Tao (%)
2010.	591.779 (nye)	462.215	530.970	500.199	94.957	18,98%
2017.	367.246	960.010	1.186.529	140.727	2.533	1,79%
2018.	442.503	928.952	1.223.302	148.153	2.667	1,8%
2019.	355.414	914.954	1.136.041	134.327	2.418	1,8%

15161718

2010-ben az adóalap $(591.779+462.215-530.970=)$ 523.024 lett volna, de ebből még le kellett vonni a külföldről kapott kamat 75%-át (22.825) és így lett $(523.024-2.8825=)$ 500.199eEur.

2016-ban történt meg az AUDI vállalatnak két cégének egybeolvasztása.

7.2. Mercedes-Benz Manufacturing Hungary Kft.

	Adózás előtti eredmény (eFt)	+	-	Adóalap korrekció	Tao. adóalap	Fizetendő Tao.
2016.	1.381.136	2.059.171	143.332	1.925.839	3.296.975	581.425
2018.	1.893.123	5.870.965	3.395.871	2.475.094	4.368.217	393.140
2017.	797.668	3.696.485	2.409.650	1.286.834	2.084.503	187.605
2019.	17.204	6.600.566	6.663.901	-63.335	-46.131	-4.152

19202122

Ez alatt a három év alatt is jól látszik, hogy a cég minden évben a törvényben előírt százalékot adózta le a társasági adóalapnak. Ez a 2016-os társasági adó csökkentését követően is látványos.

8. Összegzés

Az előzőekben megfogalmazott állami támogatások, valamint az imént említett táblázatok alapján jól látható, hogy nem mindegyik külföldi vállalkozás részesedhet a leginkább vagyont gyarapító engedményekből. Megfigyelhető az is, hogy a nagyobb volumenű társaságok, mint például az AUDI, a társasági adóján kívül még a jövedéki adójára is bezsebelhet különféle kedvezményeket.

A legszembetűnőbb különbséget ennek ellenére még mindig a Tao. miatt évente befizetett eltérés mutatja. A MERCEDES 9 százalékát, míg az AUDI 1,8 százalékát fizeti az állam felé. Ez annak köszönhető, hogy hazánk sokkal inkább azokat a társaságokat támogatja, amelyek nagyobb vagyontömegeket, illetve több munkaerőt képesek megmozgatni.

A jogszerűsége ennek a gazdasági tevékenységnek teljes mértékben érzékelhető, és az erkölcsi alapját is meglehet azzal védeni, hogy az 1,8% pénzüsszegben mérve ugyanannyi esetleg még több is, mint például a MERCEDES, de akár más hazai kis- és középvállalkozásnak a befizetett társasági adója.

A cél is érthető, hiszen az ország gazdaságát egyértelműen fellendíti, ha mamut vállalkozások jönnek hazánkba és tőkéjükkel, adójukkal, munkáltatói lehetőségeikkel felvirágoztatják Magyarországot, de ez csak rövid távú megoldás. Hosszútávon egy-egy ilyen multinacionális cég ki tudja szorítani a kis- és középvállalkozásokat a piacról, hiszen sokkal előnyösebb helyzetből indulnak. A munkavállalóknak könnyebben ki tudják elégíteni az igényeiket, könnyebben adnak például magasabb bért ugyan azért a munkáért, amelyért egy kisebb cég csak töredékét tudná. A termékekkel szintén nem tud versenybe szállni a piac többi

résztevője, hiszen a mamutvállalatok gyorsan, jó minőségben, sokat és olcsóbban tudja előállítani azokat a termékeket, amelyeket a gazdaság kisebb szereplői nem tudnak megtenni.

Ennek köszönhetően kiszorulnak a piacról és az Magyarország gazdaságának szinten hatalmas hátrányt jelentene a világ többi országával szemben.

A megoldást talán az azonos mértékű közteherviselés jelentheti, sőt a hatékonyság érdekében a kis- és középvállalkozások terhének csökkentése, amely napjainkban fordítva történik.²³

9. Környező országokban a társasági adó működése

9.1. Közép - európai adózás

A Kárpát-medence környéki országok azok közé tartoznak, akikre a második világháborút követően Szovjetunió tette rá a kezét. Ennek következményeképpen ezek az országok napjainkban is jól érezhető gazdasági hátrányt dolgoznak le nyugati szomszédjaikhoz képest. A hátrány ledolgozásának érdekében több különféle gazdasági felzárkóztatási eszközt alkalmaztak ezek az államok, de napjaink legérzékenyebb ilyen módszere az a külföldi tőkének a becsábítása, hiszen utána ezeknek a társaságoknak a munkáját, szolgáltatását, esetleg nyereségét meg lehet adóztatni. Ezen okok következményeképpen, az elmaradottabb országok különféle kedvezményekkel, valamint minimális adóztatási számokkal próbálták e cégeket behálózni. Ebből a versenyből Magyarország került ki győztesként, és ezt több mamut vállalatnak a hazánkra eső választása bizonyítja. Hazánkon kívül még másik három országnak (Szlovákia, Horvátország, Románia) a társasági adóját vizsgálja meg jelen tanulmány.²⁴

9.2. Szlovákia

2004. május elsején csatlakoztak a szlovákok az Európai Unióhoz, ami az adórendszerüknek az európai uniós adójoggal történő harmonizációjához vezetett. A társasági adót ezekben az években még 19 %-os kulccsal számították a különféle módosító tételekkel korrigált számviteli adózás előtti eredményből.

Szlovákiában jelenleg 21 százalékos társasági adó áll fent. Amely a magyar Tao-tól 12 százalékból tér el. 2016 előtt a magas társasági adót azzal próbálták meg kompenzálni, hogy az osztalékadót teljes mértékben adómentesen lehetett kivenni a vállalkozásokból. Ez a lehetőség 2016 után megszűnt és azóta 7 % adót kell fizetni a kivett osztalék után (Magyarországon a kivett osztalék után 8 százalékkal többet kell adózni).

2018. január elsejétől hatályos az úgynevezett 'exit adó', amely a magasabb adóbevételek felé történő elmozdulást irányozza elő. Ennek az adónemnek a bevezetése az eszközök külföldre történő áthelyezésére tartozik, amelynek köszönhetően a vállalkozásoknak az eszközeik, valamint adóilletőségük külföldre csoportosításának időpontjában 21 százalék Tao. fizetési kötelezettségük képződik a határon túlra kivitt eszközökön elért nyereség után. Az exit adó nem csupán a realizált, hanem a nem realizált nyereségre is vonatkozik.

Szlovákia követi az OECD által a BEPS projektben meghatározott célokat. Ennek fényében elmondható az országról, hogy megfigyelhető a nemzetközi együttműködés, még úgy is, hogy egyes elemeket csak fokozatosan ültet át a nemzeti jogszabályaiba (Például: míg a transzferár szabályozáshoz kapcsolódó részek már bekerültek a szlovák adójogszabályokba, a multilaterális egyezmények területén azonban elmaradást mutatnak).²⁵²⁶

9.3. Horvátország

Horvátországban a társasági adónak 2017-től az általános mértéke 12%, de ez az alacsonyabb kulcs csupán a kisebb vállalkozásokat juttatja előnyhöz hiszen, ha az adóévben elért árbevétel a 400.000 EUR-t túllépi, abban az esetben 18 százalékos adókulcsot kell alkalmazniuk. A horvátoknál nem találkozhat az ember elvárt, minimum adóval a társasági adó tekintetében. Ebben az országban a forrásadó mértéke kamat és jogdíj esetében 15%, míg osztalék esetében 12% forrásadó az irányadó.

Napjainkban már 20%-os a társaság adó déli szomszédunknál. Ennek a magas adózási százaléknak, valamint a vállalkozásoknak a kevesebb előnyben való részesítése miatt az adózási versenyből a mi országunk kerül ki győztesként.²⁷²⁸²⁹³⁰

9.4. Románia

Romániában meglehetősen sűrűn változik az adózási rendszer és az adójogi szabályozás gyakori módosításai és kiegészítései miatt az adójogi törvényhozás helyes megközelítése és egységes alkalmazása akadályokba ütközik.

16% a társasági adónak a mértéke jelenleg, de a mikrovállalkozásoknak van lehetőségük kedvezményes adókulcsokat alkalmazni. Ilyen engedmény például az, hogy amelyik mikrovállalkozás nem rendelkezik alkalmazottal, annak csak 3 százalékos társasági adókulcsot szükséges alkalmaznia, míg az a mikrovállalkozások által használandó Tao. kulcs mértéke, melyek egy vagy több alkalmazottnak biztosítanak fizetést mindössze 1%. Azok a

vállalkozások, amelyek újonnan lettek alapítva, alkalmazhatják ezeket az adókulcsokat az alapításuk első üzleti évében.

Romániában a külföldi vállalkozásoknak fontos azonban figyelembe venni a forrásadókat. Például, ha egy magyar társaság tanácsadási szolgáltatásokat végez Romániában fél évnél hosszabb időtartamban, akkor az ebből eredő bevétel adóztathatóvá válik az országban.

Az ország helyzete az adózási rendszerének jellemzőit figyelembe véve kedvezőnek mondható. Befektetési szempontból kedvezőnek lehet mondani hiszen sok vállalkozás kezd meg ott működését és ezt Magyarországnak figyelemmel kell kísérnie, hiszen az adózási versenyben ellenfelet jelenthet számunkra. Ezen kívül pedig a munkaerő áramlását is figyelemmel kell kísérnünk, hiszen igaz, hogy nem nyitunk a piacuk felé, de a szomszédság miatt nem elhanyagolható, hogy esetleg mekkora munkaerőt tudnának elvonni tőlünk, vagy akár mi tőlük.

10. Ellenőrzés – OECD

Nem könnyű az optimalizációt a csalástól megkülönböztetni, de ritkán találkozunk olyan esettel, hogy emiatt megbírságnak egy nagyvállalatot nagyobb összegre. Ennek is szerepe van abban, hogy a transzferáras manipulációk egyre nagyobb veszteséget okoznak azon országoknak, amelyek nem rendelkeznek egy adóparadicsom tulajdonságaival.

OECD-országokból (*Organisation for Economic Co-operation and Development*) 2015-ben 449 milliárd dollárnyi profitot vittek másik országba a külföldi tulajdonú cégek.

Hazánkban a társasági adóról szóló törvény (tao. tv. 1996. évi LXXXI. törvény a társasági adóról és az osztalékadóról) alapján a kisvállalatokon kívül, mindenkinek kimutatást kell készítenie arról, hogyan számolta ki az elszámolóárát a vállalatcsoporton belül. Ez a szabály az 50 főnél és a 10 millió eurónál nagyobb árbevételű cégekre vonatkozik. Külön a Pénzügyminisztérium által kibocsátott rendelet szabályozza azt, hogy hogyan kell meghatározni a szokásos piaci árat. A dokumentáció hiánya esetén 2.000.000 forint lehet a büntetés itthon.

Az ellenőrzésekre azonban felkészültek az óriás vállalatok, és az országokon átívelő ellenőrzési rendszerek nem lehetnek biztosak abban, hogy egy másik tagállamban is az ellenőrizni kívánt dokumentumot mutatják be. Az európai szabályozás fő hiányossága talán éppen ez, hogy nem egy teljes termelési láncot vizsgálnak a hatóságok, hanem egy nagy puzzle egyetlen darabját.

Ezt ismerte fel 2013-ban az OECD, amely a legfejlettebb országokat tömöríti, és amelynek hazánk is tagja. Elkezdtek kidolgozni egy rendszert, amely azt teszi lehetővé, hogy globálisan ellenőrizzék a nagyvállalatok összes leánycégét. Sajnos itt is nyitva maradt egy kiskapu, amit az adóelkerülésben élen járó országok és területek (pl.: Brit Virgin szigetek) hoztak létre azzal, hogy nem írták alá ezt a nemzetközi egyezményt. Így hiába a nagy országok az egyezmény tagjai, azok a területek hiányoznak, ahol a legnagyobb profitok eltűnnek.

Hazánkban a külföldi cégek biztonságban érezhetik magukat, hiszen az OECD kimutatása szerint 2017 elején csak 11 nemzetközi eljárást folytattak, amelyek közül kettőt lezártak, újat pedig nem is indítottak. Ennek oka lehet az, hogy a gazdaságilag gyors és hatékony ellenőrzések sokkal nagyobb kárt okoznának, mint amennyit használnának, éppen ezért valószínűleg, lassabb fejlődés várható.

Hazánkban a legtöbb transzferárazási vitája Németországgal és Ausztriával van, mert e két országból származik a legtöbb külföldi befektető. Gazdaságilag fontos ezeknek a befektetőknek az országba csábítása, de a megfelelő adóztatásuk, közérdekű cél lenne. Ennek ellenére a NAV a beszámolóiban, meg sem említi a transzferár körüli vitatott témaköröket.³¹³²

11. Az *offshore* magyar megfelelője az adóparadicsom?

Az *offshore* nem megfelelője az adóparadicsom szónak. Magyarországon ellenőrzött külföldi társaságoknak szokták nevezni az ezeket a vállalkozásokat, amelyeket 2017.01.01-től jelentős szigorításoknak vetettek alá. Hat szempont alapján jól szemléltethető a változás a szigorított törvények előtti, illetve utáni időkről az *offshore* cégeket illetően. Az első szempont az nem más, mint a tulajdonos vagy bevétel forrása, ahol a változásokat megelőzően a belföldi tényleges tulajdonos magánszemély vagy bevételei többségében Magyarországtól származnak. 2017 után viszont, a Társasági adó törvény szerinti adózó, nincs bevételi forráshoz kapcsolódó előíráshoz kötve (nem kell, hogy az adózó tulajdonosa magyar legyen, lehet külföldi is). A második opció, ami alapján meg lehet vizsgálni az eltéréseket az adó és adómérték. A változtatások előtt adó visszatérítéssel csökkentett fizetett / fizetendő adó nem éri el a 10%-ot, illetve, ha nulla vagy negatív az adóalap pozitív eredmény mellett, míg 2017.01.01. után a ténylegesen megfizetett adó nem éri el annak az adónak a felét, mint amennyit magyar TAO alanyként fizetne. A harmadik szempont pedig a valódi gazdasági jelenlét, amely terén a saját eszközök, illetve munkavállalók helyett a törvény lehetőséget biztosított arra, hogy az ellenőrzött külföldi társaságok megfelelő személyzettel, eszközállománnyal és helyiségekkel rendelkezzenek, aminek köszönhetően a változások után sokkal nagyobb hatást tudtak kifejteni a gazdaságra.

12. Kitekintés a jövőbe, összegzés

Mi is lehet a jövőben? Meddig lehet tartani ezt az adózási „háborút”? A különféle eredetű vagyonmozgásoknak milyen útjai lehetnek még?

Ahhoz nem fér kétség, hogy érdekükben áll az embereknek az a fajta tevékenység, amelynek köszönhetően a pénzüknél még nagyobb százalékát tudják eltenni, akkor is, ha tisztában vannak azzal, hogy emiatt nem veszik ki részüket teljes értékűen a közteherviselésből, vagy pedig az a köztudott ellenérv sem riasztja őket vissza, hogy ezeknek a tevékenységeknek a legnagyobb hányada törvényekbe ütközik.

Napjainkban az ESport egy olyan szolgáltatói ágazat, amelyre a jog még nem tudott teljes értékű, és megbízható rendszert kiépíteni. Ennek köszönhetően az ezzel foglalkozó szolgáltatók ezt még ki tudják használni. A szellemi szolgáltatásokkal a történelem során mindig is könnyebb volt illegálisan eljárni.

Ezen kívül több országnak is (Szlovákia, Horvátország, Románia) is leírásra került a társasági adójának nagysága. A gazdasági helyzetek miatt egy olyan következtetést is le lehet vonni, amely szerint, a magasabb Tao. százalékokkal operáló országoknak a hosszabb távú jövőjük sokkal inkább biztosítva van. Egy ország nem tudja gazdaságilag tartani azt az állapotot, hogy a nagyobb volumenű vállalkozások kapnak mindenfajta támogatást, ellenben a kis- és középvállalkozások nem részesedhetnek azokban³³. Ez könnyedén vezethet a kapitalista rendszerben még nagyobb vagyoni eltávolodáshoz, amely végül a kisebb vállalkozások vesztét okozná, de azoknak a kieső szolgáltatásaikból részesedő „nagyok” nem feltétlenül fogják tudni megoldani ezeknek a kieséseknek a pótlását, míg végül a tartalékok felélése után egy megtörésre lehet számítani. Ellenben az egyensúly a kedvezmények esetén, illetve a közteherviselés egyenlőbb arányú elosztása sokat segíthet a „háborúban” való előnyünk megtartásához.

A kapitalista rendszer³⁴ napjaink leginkább bevált modellje, de a túlzott pénzügyi eltolódások korcsosíthatják annyira, hogy a független piacon, valamint a versenyben résztvevő társaságok között egy egészségtelen versenyhelyzet alakul ki, amelyet a folyamatos termelés, a fogyasztói társadalom folyamatos termék elszívása már egyre hosszabb ideje csak növel. Ez jelenleg globális méreteket öltő probléma, amelynek végén vagy egy egészséges államok általi összefogás, és azoknak a kapcsolatából közös erővel szabályozott gazdaság, vagy pedig egy újabb gazdasági világválság látképe állhat. Az állam egészséges beavatkozása a gazdaságba a kapitalista rendszeren belül a szükséges „rossz”, de jelenleg a mamutvállalatok csak egyre inkább gyarapodnak és egyre nagyobb teret kapnak, amelynek köszönhetően méreteik

olyannyira megugrottak, hogy egy-egy állam ellensúlyozása már nem valószínű, hogy hatással lenne egy ilyen vállalkozásnak a gazdasági jövőjére. A kisebb gazdasági kapacitással rendelkező országok – köztünk hazánk is – nem rendelkeznek olyan lehetőségekkel, amelyekkel ezeknek a globális vállalatoknak megálljt tudnának parancsolni, a leginkább logikus lépése ezeknek az országoknak az, hogy megpróbálják a helyzet adta lehetőségeket minél előnyösebben kihasználni, de ezek a lehetőségek a nagy mamutvállalatoknak biztosítják a legtöbb lehetőséget a további fejlődésre. Ennek érdekében tartanám fontosnak, hogy egy közös megállapodás keretein belül szabályozzák az államok a túlságosan túlburjánzott cégbirodalmakat, hogy újabb, kisebb társaságoknak is legyen lehetőségük felemelkedniük, és ne csak egy maroknyi multi tartsa markában a világ gazdaságának a dominánsabb hányadát.³⁵

Nem rossz, hogy bevezették az enyhítéseket, illetve azokon kívül is engedményeket határozott meg a nemzetközi mamut vállalatoknak, aminek köszönhetően az országunk gazdasága fejlődik, hiszen sok cég választja Magyarországot. A biztosabb és gyorsabb fejlődés érdekében a következő lépcsőfok az, hogy e cégek a jövedelmük jelentős hányadát a mi országunkban vegyék fel, de több érv is ennek az ellenkezője mellett szól.

Összességében ez a gazdaságpolitika biztos, hogy gazdaságélénkítő, viszont hatalmas az eltérés egy magyar állampolgár és egy nemzetközi cég adóterhelése között, aminek a kiegyensúlyozása fontos szempont a társadalmi elégedettség, és a KKV-k ösztönzése és támogatása is.

---

* hallgató PTE ÁJK

¹ A tanulmány a 2020.évi PTE ÁJK Kari TDK fordulóra készített dolgozat alapján készült.

² Benjamin Franklin Jean BaptisteLeroy-nak írt levelében

³Strén Bertalan, 2001: Adóparadicsomok. Totem Plusz Könyvkiadó Kft., pp. 9-14.

⁴Gál István László: A gazdasági büntetőjog szerepe a költségvetés büntetőjogi védelmében. pp. 1-4.

⁵ Adam Smith, 1959: A nemzetek gazdasága Akadémiai Kiadó Budapest, pp. 241-242.

⁶Szakolczai György: John Maynard Keynes, a nemzetközi gazdaság keynesi rendje és a Nemzetközi Valutaalap, pp. 110-114.

⁷Gál István László, 2009: A gazdasági válságok, a gazdasági bűnözés és a gazdasági büntetőjog egyes összefüggései. https://www.okri.hu/images/stories/OKRISzemle2009/OKRISzemle_2011/010_gal.pdf (2020.06.08.)

⁸Gál István László, 2018: A költségvetési csalás és a tőkepiaci visszaélések. JURA Pécs, pp. 31-39.

⁹Szilovics Csaba, 2020: Pénzügyi jog. Inter-szféra Kft., Pécs pp. 34-36., továbbá Szilovics Csaba, 2016: Az adójogi norma szerepe az optimális adórendszer kialakításában. In. JURA 22: 1 pp. 322-328.

¹⁰ Simon István, 2019: Pénzügyi jog I. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest 2019. pp. 49-60.

¹¹Gál István László: A költségvetési csalás... i.m. pp. 31-39.

¹²Bánfi Tamás: APOKALIPSZIS? avagy ismét a PARADICSOMBAN (portfólió, könyvrészlet) portfólió. <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20200603/apokalipszis-avagy-ismet-a-paradicsomban-romlo-eselyek-435018> (2020.06.18.)

¹³Gál István László: A gazdasági büntetőjog szerepe a költségvetés büntetőjogi védelmében <https://ujbtk.hu/prof-dr-gal-istvan-laszlo-a-buntetojog-szerepe-a-gazdasagban-avagy-megelozhetok-e-a-brokerbotran-yok-buntetojogi-eszkozokkal/> (2020.07.23.)

¹⁴ Domokos László: Magyarország tényleg adóparadicsom. Napi. https://www.napi.hu/magyar_gazdasag/magyarország-tenyleg-adoparadicsom.699141.html (2020.06.16.)

-
- ¹⁵ AUDI HUNGARIA MOTOR Kft., Általános üzleti évet záró dokumentumok, kiegészítő melléklet 2010. 18. pont (táblázat) forrás: https://e-beszamolo.im.gov.hu/oldal/beszamolo_kereses (2020.07.10.)
- ¹⁶ AUDI HUNGARIA Zrt., Általános üzleti évet záró dokumentumok, kiegészítő melléklet 2017. 20. pont (táblázat) forrás: https://e-beszamolo.im.gov.hu/oldal/beszamolo_kereses (2020.07.10.)
- ¹⁷ AUDI HUNGARIA Zrt., Általános üzleti évet záró dokumentumok, kiegészítő melléklet 2018. 20. pont (táblázat) forrás: https://e-beszamolo.im.gov.hu/oldal/beszamolo_kereses (2020.07.10.)
- ¹⁸ AUDI HUNGARIA Zrt., Általános üzleti évet záró dokumentumok, kiegészítő melléklet 2019. 20. pont (táblázat) forrás: https://e-beszamolo.im.gov.hu/oldal/beszamolo_kereses (2020.07.10.)
- ¹⁹Mercedes-Benz Manufacturing Hungary Kft., Általános üzleti évet záró dokumentumok, 2016 évi beszámoló MBMH kiegészítő melléklete. 9. pont, forrás: https://e-beszamolo.im.gov.hu/oldal/beszamolo_kereses (2020.07.10.)
- ²⁰Mercedes-Benz Manufacturing Hungary Kft., Általános üzleti évet záró dokumentumok, 2017 évi beszámoló MBMH kiegészítő melléklete. 9. pont, forrás: https://e-beszamolo.im.gov.hu/oldal/beszamolo_kereses (2020.07.10.)
- ²¹Mercedes-Benz Manufacturing Hungary Kft., Általános üzleti évet záró dokumentumok, 2018 évi beszámoló MBMH kiegészítő melléklete. 9. pont, forrás: https://e-beszamolo.im.gov.hu/oldal/beszamolo_kereses (2020.07.10.)
- ²²Mercedes-Benz Manufacturing Hungary Kft., Általános üzleti évet záró dokumentumok, 2019 évi beszámoló MBMH kiegészítő melléklete. 9. pont, forrás: https://e-beszamolo.im.gov.hu/oldal/beszamolo_kereses (2020.07.10.)
- ²³Pogátsa Zoltán, 2020: Hogyan adóztassuk meg a szupergazdagokat? Új egyenlőség. Szépszó. 2020. szeptember 12. szombat. p. 2.
- ²⁴WoltersKluwer, 2009: Adózás a környező országokban. CompLex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest, 2009. 17-19., 65-72., 93-106., pp. 169-174.
- ²⁵WoltersKluwer: Adózás a környező országokban... i.m. pp. 169-174.
- ²⁶BDO Magyarország: Így adóznak Szlovákiában. WoltersKluwer. <https://ado.hu/ado/igy-adoznak-szlovakiaban/> (2020.07.13.)
- ²⁷GapworkSolutions: Horvátországi cégalapítás, befektetési lehetőség külföldi befektetők részére. cegalapitas-eu, <https://cegalapitas-eu.com/termek-oldal-horvatorszag/> (2020.09.09.)
- ²⁸TradingEconomics: The CorporateTaxRate in Croatiastandsat 18 percent. tradingeconomics, <https://tradingeconomics.com/croatia/corporate-tax-rate> (2020.09.14.)
- ²⁹BDO Magyarország: Még nem vonzó a horvát adórendszer. WoltersKluwer, <https://ado.hu/ado/meg-nem-vonzo-a-horvat-adorendszer/> (2020.09.09)
- ³⁰WoltersKluwer: Adózás a környező országokban. CompLex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest, 2009. pp. 65-72.
- ³¹<https://www.oecd.org> (2020.07.11.)
- ³²Portfolio: OECD: nem volt olyan nagy válság békeidőben az elmúlt 100 évben, mint ami most vár a világra. Portfolio. <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20200610/oecd-nem-volt-olyan-nagy-valsag-bekeidoben-az-elmult-100-evben-mint-ami-most-var-a-vilagra-436330> (2020.07.12.)
- ³³Szívós Alexander, 2020: Az adórendszer és a pénzügyi kultúra összefüggései. In: Szilovics Csaba; Bujtár Zsolt; Ferencz Barnabás; Breszkovics Botond; Szívós Alexander Roland (szerk.) GAZDASÁG ÉS PÉNZÜGYEK A 21. SZÁZADBAN II. - KONFERENCIAKÖTET = BUSINESS AND ECONOMY IN THE 21ST CENTURY II. – CONFERENCE PROCEEDINGS, Pécs, Magyarország: Pécsi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar (2020) pp. 52-64.
- ³⁴Szívós Alexander, 2017: A Quaestor botrány megközelítése gazdasági jogi szempontból. In. SCRIPTURA 4: 1 pp. 208-222.
- ³⁵Pogátsa Zoltán: Hogyan adóztassuk meg a szupergazdagokat? Új egyenlőség. Szépszó. 2020. szeptember 12. szombat. p. 2.

Gáspár Zsolt*: A pénzmosás Európai Unió és hazai szabályozásának kérdései a kriptovaluták tekintetében

Absztrakt

2021 februárjában jelenleg az Európai Unió hatodik pénzmosás elleni irányelve előtt állunk, az eddigi tapasztalatok pedig azt mutatják – a kriptovaluták szemszögéből – hogy az uniós minimumszabályozás nem minden téren tud kielégítő választ nyújtani a pénzmosással kapcsolatos aggályokra, emellett a nemzeti szinten történő szabályozásra sem mutatkozott hajlandóság az elmúlt évtized folyamán. A kriptovaluták szabályozatlan helyzetének bűnelkövetők általi kihasználása és a folyamatosan növekvő tendenciát mutató kiberbűnözés indokolja a jogalkotás mihamarabbi válaszát. Az alábbi tanulmány ezen problémák áttekintésére és az orvoslásukra tett javaslatokra fókuszál.

Kulcsszavak: pénzmosás, kriptovaluták, AML, cybercrime

1. Bevezetés

Az elmúlt két évtizedben egy hihetetlen mértékű globalizációs folyamat és egy minden eddigi elképzelést felülmúló technológiai fejlődés tanúi lehettünk, melynek eredményeként számottevő változások következtek be – többek között – a szervezett bűnözés¹ megjelenési formáiban is. A *Bitcoin* 2008/2009-es megjelenésével a kriptovaluták terén keletkezett *vacuum iuris*, dacára az azóta eltelt 13 hosszú évnél, a mai napig kitöltetlenül maradt, szabályozásuk tekintetében sokszor még a fogalmi meghatározások szintjén sem sikerül megegyezésre jutnia a terület kutatóinak. A megosztottságon és a szakmai ellentéteken alapuló szabályozatlanság – sajnálatosan – a bűnelkövetőknek kedvez, hiszen a kriptovaluták használata által nyújtott bizonyos fokú anonimitást kihasználva jelentősen megkönnyítik bizonyos bűncselekmények, kiváltképp a kiberbűncselekmények² elkövetését. Ahogyan a gyakorlati tapasztalat is mutatja, a kriptovalutákat számottevő mértékben használják fel illegális ügyletek³ (fegyverkereskedelem, kábítószerkereskedelem) megkötésére a *dark web*-en, emellett egyéb – a társadalomra veszélyes⁴ - illegális szolgáltatások ellenértékéért is felhasználásra kerülnek (gyermekpornográfia⁵, bérnyílások). A kriptovaluta-ökoszisztéma⁶ fejlődésével mára már az informatika terén a felhasználói szintű tudást minimálisan meghaladó képességek birtokában bárki bevásárolhat ezekből a valutákból, értékük jelentős növekedést mutat és egyre nagyobb stabilitással bírnak, jelenlétük akár a pénzügyi kultúra⁷ szervezés részévé is válhat a jövőben,

mely jelenség felvetette a pénzmosásra, illetve a terrorizmus finanszírozására történő felhasználásuk kockázatát, melyet az Európai Unió intézményei is felismertek.

Jelen tanulmány célja a tehát a fentiek tükrében a pénzmosásra vonatkozó uniós és hazai jogforrások, illetve a pénzmosás elleni küzdelemben aktívan résztvevő intézmények áttekintése – a kriptovaluták tekintetében – illetve a kriptoeszközök pénzmosásra történő felhasználhatóságuk értékelése, illetve javaslatok megfogalmazása a kriptovaluták jogi szabályozását illetően.

2. A pénzmosás elleni küzdelem eszközei az Európai Unióban

2.1. Uniós intézmények

A pénzmosás elleni küzdelem uniós vetületeiben kiemelkedő szerepe van az Europol-nak, melynek fő feladata ebben a tekintetben hírszerzési és igazságügyi támogatás nyújtása a tagállamok számára a nemzetközi pénzmosási tevékenységek megelőzése és leküzdése érdekében.⁸ Az Europol keretein belül több olyan szervezeti egység is működik, melyek a pénzmosás elleni uniós fellépésben aktívan részt vesznek:

- A „*Europol Criminal Assets Bureau*” (röviden ECAB), amely lényegében az Europol bünyügyi vagyontokat kezelő irodája. Feladata a tagállamok joghatóságán kívül elrejtett bűncselekményekből származó vagyoni eszközök felkutatásában történő támogatás nyújtása. Ezen a szervezeti egységen belül működik a „*Camden Asset Recovery Inter-Agency Network*” (vagy röviden CARIN), mely a fentebb említett vagyoni eszközök lefoglalásával, kezelésével, illetve elkobzásával járul hozzá az ECAB munkájához.⁹

- Az „*Anti-Money Laundering Operational Informal Network*” (röviden AMON) egy nemzetközi nyomozókból álló informális hálózat, melyet 2012-ben hoztak létre, célja pedig a nemzetközi együttműködés meglévő jogi kereteinek javítása és optimalizálása a pénzmosás területén.¹⁰

- A fentiek mellett szintén az Europol keretein belül működik egy ún. pénzügyi bűnözéssel foglalkozó információs központ („*Financial Crime Information Centre*” vagy röviden FCIC), mely egy, a pénzmosással, vagyon-visszaszerzéssel és bünyügyi hírszerzéssel foglalkozó nyomozók számára biztosított webes felület, amely lehetővé teszi számukra a biztonságos információcserét, illetve egyfajta kommunikációs csatornaként szolgál a nyomozók között.¹¹

- 2020 júniusában megalakult (szintén Europol kezdeményezésre) a „*European Financial and Economic Crime Centre*” (röviden EFEC), mely a pénzügyi- és gazdasági bűnözés – így

többek között a pénzmosás – elleni küzdelem szellemében létrehozott intézmény, mely egyszerre funkcionál információs hálózatként, illetve operatív támogatást nyújtó szervként. Megalakulása óta az EFECOT otthont ad többek között a CARIN és az AMON titkárságának, emellett közreműködik a FIU.net és más tanácsadó szervezetekkel, illetve szoros együttműködést folytat az OLAF-al.¹²

Az Europol pénzmosással is foglalkozó szervezeti egységei mellett szintén említést érdemel, hogy a 2018-2021-es EU szakpolitikai ciklus („*EU Policy Cycle*”) is kiemelt ügyekként kezeli többek között a számítógépes bűnözés¹³, a szervezett bűnözés, illetve a bűncselekményekből származó vagyon és a pénzmosás¹⁴ elleni küzdelmet. A szakpolitikai ciklus egy négy fázisból álló folyamat, melynek első lépése a szervezett bűnözés jelentette veszélyek felmérésére irányul. A felmérés („*The Serious and Organised Crime Threat Assessment*”, röviden SOCTA) ajánlásokat fogalmaz meg, mely alapján meghatározhatóak az adott szakpolitikai ciklus prioritásai. A SOCTA alapján készül el egy több éves stratégiai terv, melyet egy tényleges operatív terv követ. A ciklus végül egy értékelő szakasszal zárul, melynek során az EMPACT ciklus elemzését végzik el a szakemberek (szintén a SOCTA-t alapul véve). Ennek során áttekintésre kerülnek a ciklus eredményei, illetve hibái is, ami alapján a későbbiekben eszközölhetőek lesznek a ciklusra vonatkozó módosítások.¹⁵

2.2. Irányelvek

Bár a 2018/1673/EU irányelvben is rögzítésre került a virtuális fizetőeszközök pénzmosásra történő felhasználásának kockázata, az irányelv (a minimálszabályozás indokának hangsúlyozásával) a tagállamokra hárítja a virtuális fizetőeszközökkel kapcsolatos, e téren kilátásban lévő kockázatok kezelését és érdemben nem foglalkozik a terület szabályozásával. A virtuális valutákra vonatkozó további iránymutatást AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2018/843 a pénzügyi rendszerek pénzmosás vagy terrorizmusfinanszírozás céljára való felhasználásának megelőzéséről szóló (EU) 2015/849 irányelv, valamint a 2009/138/EK és a 2013/36/EU irányelv módosításáról szóló irányelvben találhatunk. A direktíva a virtuális fizetőeszközök tekintetében a 2015/849/EU irányelv¹⁶ hatályának kiterjesztését szorgalmazza a virtuális fizetőeszközök és rendeleti pénzek közötti átváltási szolgáltatásokat nyújtó szolgáltatókra és a letétkezelő pénztárca-szolgáltatókra.¹⁷

A probléma a fenti uniós irányelvekkel – a kriptovaluták szabályozásának szemszögéből – legfőképpen az, hogy az Európai Unió nem foglal teljes mértékben állást a szabályozás irányát illetően, hanem megmarad a minimumszabályozás mellett. Ez több jogterületnél járható út

lehet, ám jelen esetben problémát jelenthet, főként a határokon átnyúló szervezett bűnözés szempontjából – amely a kriptovaluták esetében jelentős részében közrejátszik – az országoként eltérő jogi minősítés (pl.: a kriptovaluták jogi meghatározása). Az irányelvek a tagállamok között is megosztottságot váltottak ki, több állam nem is tudta megfelelő időn belül végrehajtani az implementálást (köztük Magyarország sem), néhány tagállam pedig a kellőnél szigorúbb szabályozást vezetett be. Utóbbira példaként szolgálhat Németország esete, ahol is nagy port kavart a negyedik uniós pénzmosás elleni módosító irányelv implementálására szolgáló törvény¹⁸ 2020. január 1-jei hatályba lépése, amely a kriptovaluták és rendeleti pénzek közötti átváltási tevékenységet folytató szolgáltatók tevékenységét új pénzügyi szolgáltatásként határozta meg¹⁹, illetőleg minden ilyen szolgáltató vállalkozásnak engedélyeztetési eljárást kell kezdeményeznie a BaFin-nál (Német Szövetségi Pénzügyi Felügyeleti Hatóság).²⁰ A másik fontos változás, hogy a kriptovalutákat bizonyos feltételek teljesülése esetén pénzügyi eszközként kategorizálták. Ezek a konjunktív feltételek a következők:

- nem egy közösségi vagy központi intézmény által kerülnek kibocsátásra²¹,
- jogilag nem esnek a fizetőeszközök, rendeleti pénzek kategóriájába,
- magán-, illetve jogi személyek is felhasználhatják, fizetésre vagy árucserére,
- befektetési célokat szolgálnak, és
- a tárolásuk, a velük történő kereskedelem és a továbbításuk elektronikusan történik.²²

3. A pénzmosás szabályozása a hazai jogrendszerben²³

A pénzmosás közgazdasági értelemben olyan legális gazdasági műveletek leplezése alatt folytatott illegális gazdasági szolgáltatás, amelynek eredményeként a bűncselekménnyel szerzett vagyon eredete igazolhatóvá válik, megszabadulva annak felismerhetően jogellenes mivoltától, illetve büntetőjogi szempontból pedig ennek bármely részmozzanata kimeríti a pénzmosás tényállását.²⁴ A jelenleg hatályos Büntető Törvénykönyvünk²⁵ (Btk.) a XL. fejezetet szentelte a pénzmosásnak. A 399.§-ban a jogalkotó a következő elkövetési magatartásokat rögzíti:

- a) a büntetendő cselekményből származó vagyon eredetének, a vagyonon fennálló jognak, a vagyon helyének, ezek változásának elfedése vagy elleplezése,
- b) a büntetendő cselekményből származó vagyon eredetének, a vagyonon fennálló jognak, a vagyon helyének, ezek változásának elfedése vagy elleplezése céljából a vagyon mástól történő átvétele, elrejtése, átalakítása, átruházása, felhasználása, az elidegenítésében való

közreműködés, pénzügyi tevékenység végzése vagy pénzügyi szolgáltatás igénybevétele azzal összefüggésben, illetve az arról történő rendelkezés,

c) a b) pontban felsorolt cselekményekkel a mással szembeni vagyonek Kobzás, illetve vagyonvisszaszerzés meg hiúsításában közreműködés, vagy a mással szembeni vagyonek Kobzás, illetve vagyonvisszaszerzés meg hiúsítására törekvés,

d) a más által elkövetett büntetendő cselekményből származó vagyon megszerzése, megőrzése, elrejtése, kezelése, használata, felhasználása, átalakítása, átruházása, elidegenítésében közreműködés vagy rendelkezési jogosultság szerzése a vagyon felett.²⁶

A fenti elkövetési módok mellett a Btk. a gondatlan alakzatot is büntetni rendeli, amely vétséget két évig terjedő szabadságvesztéssel szankcionál.²⁷

A minősítő körülmények tekintetében a jogalkotó egyrészt az értékhatárok megállapítására alapozta a szabályozást. Ennek értelmében a tényállás alapesetét meríti ki a bűncselekmény, amennyiben a pénzmosást jelentős értéket meg nem haladó értékre követik el. Emellett minősítő körülményként értékeli az üzletszerű elkövetést, a hivatalos személy minőségben történő elkövetést, illetve amennyiben az elkövető a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló törvényben meghatározott szolgáltatóként²⁸, annak tisztségviselőjeként vagy alkalmazottjaként a szolgáltató tevékenységével összefüggésben követi el a bűncselekményt.²⁹

A régi Btk³⁰-hoz képest jelentősen változott a pénzmosás tényállásának büntetőjogi meghatározása. A bűncselekmény tárgya a régi szabályozásban a büntetendő cselekményből származó dolog volt, melyet felváltott a büntetendő cselekményből származó vagyon. A vagyon fogalmának a pénzmosás szempontjából releváns meghatározását (az új szabályozással implementált) AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2018/1673 a pénzmosás ellen büntetőjogi eszközökkel folytatott küzdelemről szóló irányelvében³¹ találhatjuk, eszerint a vagyon alatt értendő mindennemű vagyoni eszköz, beleértve az anyagi vagy eszmei, ingó vagy ingatlan, materiális vagy immateriális javakat, valamint bármilyen formájú olyan jogi dokumentum vagy okirat, ideértve az elektronikus és digitális is, amely bizonyítja az ilyen vagyoni eszközökhöz fűződő jogcímet vagy a bennük lévő érdekeltséget.

4. Kriptovaluták a pénzmosás tükrében

Ahogy az a fentiekben említésre került, már évekkel ezelőtt felmerült a kriptovaluták pénzmosásra történő felhasználásának lehetősége. Az elmúlt évtized során számtalan tanulmány foglalkozott a blokklánc technológián alapuló virtuális fizetőeszközök bűnözők – különösen a szervezett bűnözés - általi felhasználásával, hiszen számos tulajdonságuk kedvező

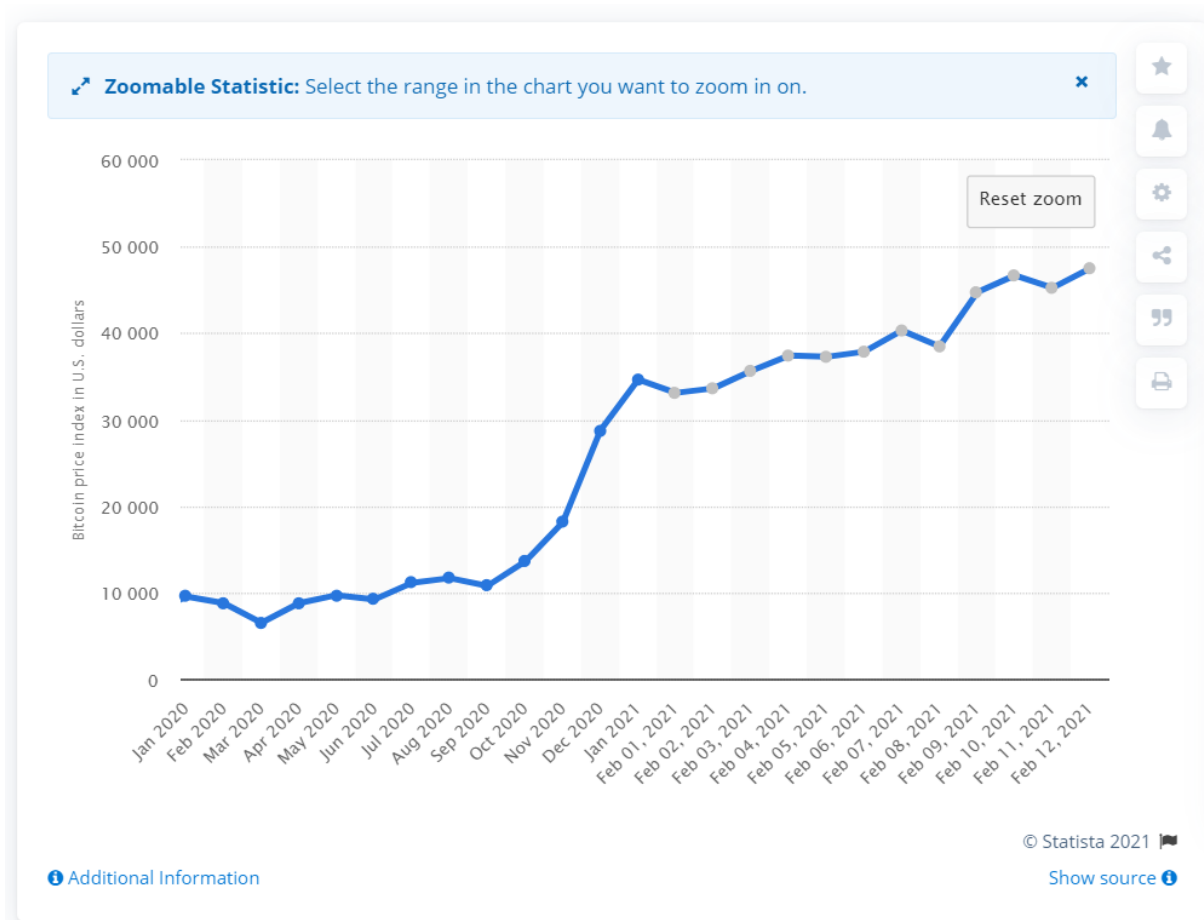
lehet számukra. Használatukhoz legtöbb esetben nem szükséges megadni személyes adatokat, illetve a szolgáltatók nem igénylik a személyazonosító okmányok általi azonosítást az új regisztrációk során, illetve nem is végeznek ügyfél-átvilágítási eljárásokat. Ennek fényében tehát – az anonimitás nagyfokú megőrzése mellett – bárki rendelkezhet kriptovalutával, aki rendelkezik egy e-mail címmel. Az anonimitás tehát mindenféleképpen egy kedvező karakterisztikája a kriptoeszközöknek a pénzmosásra történő felhasználást tekintve. Erre példaként szolgálhat a *Liberty Reserve* névre keresztelt Costa Rica-i származású kriptovaluta-szolgáltató, melynek pénzmosási tevékenységre történő felhasználásának eredményeként dollármilliárdokat (USD) mostak tisztára.³² A rendszer hatalmas számokkal operált, több, mint 200.000 felhasználóval rendelkezett csak az Egyesült Államok területén. 2013 májusában az Egyesült Államok Igazságügyi Minisztériuma vádat emelt a *Liberty Reserve* céggel szemben³³, az elsőfokú határozat az ügyvel kapcsolatban 2014 decemberében lett meghozva.³⁴

Problémát jelenthet továbbá a kriptovaluták és a rendeleti pénzek közötti átváltási szolgáltatók pénzmosásban betöltött szerepe is. Rossen G. Iossifov és az általa működtetett *RG Coins* esete kiváló példaként szolgálhat az ilyen szolgáltatók pénzmosási tevékenységére. A bolgár állampolgár *RG Coins* néven folytatott kriptovaluták és fiat pénzek közti átváltási szolgáltatást, amelynek tevékenységének során fő ügyfelei a Romániából operáló „Alexandriai Online Aukciós Csalások Hálózata” (*Alexandria Online Auction Fraud Network*, röviden AOAF Network) nevű bűnszervezet tagjai voltak, akiknek a fő tevékenysége az Egyesült Államok állampolgárait célzó, aukciós oldalakon (pl.: *Craigslist*-en vagy *Ebay*-en) folytatott csalások voltak. A csalást valótlan hirdetések közzétételével követték el, majd az amerikai állampolgároktól kicsalt pénzeket kriptovalutákra váltották, majd olyan átváltási szolgáltatókhoz küldték, mint Iossifov, aki amellett, hogy nem futtatta át ügyfeleit semmilyen azonosítási folyamaton (személyazonosító okiratok bekérése, a pénz eredetére vonatkozó információ kérése), kedvezményes átváltási árfolyamot kínált az AOAF Network tagjai számára. A folyamat közel 3 évig tartott, mialatt Iossifov közel 5 millió amerikai dollárnak megfelelő összeget mosott tisztára kriptovaluták felhasználásával, az Egyesült Államok Kerületi Bírósága ezért 10 év letöltendő börtönbüntetésre ítélte az 53 éves bolgár elkövetőt.³⁵

Szintén előnyös tulajdonságként értékelendő a pénzmosási tevékenységre történő felhasználást tekintve a kriptovaluták magas likviditása. A rendelkezésre álló különféle ún. mixerek (kriptovaluták egymás közötti átváltását lehetővé tevő programok) segítségével a kriptovaluták könnyedén keverhetők, változathatók egymásra, illetve a legtöbb fiat pénznemre való átváltásuk is lehetséges. Az ilyen mértékű és gyorsaságú valuta-váltások szintén problémát okozhatnak a nyomozó hatóságoknak, hiszen a legtöbb esetben a kriptovaluta-rendszerekbe

történő befizetésekből és a rendszerből a fiat pénzek rendszerébe történő kilépésből próbálnak kiindulni, viszont a rendszeren belül történő változások nyomon követése sokkal több erőforrást igényelne.

A kriptovaluták legnagyobb problémája a bűnelkövetők szemszögéből a stabilitás hiánya. Ezen tulajdonságuk ugyanakkor több problémakört is hordoz magában. Egyrészt a bűnelkövetők egy bizonyos köre is szkeptikusan áll a kriptoeszközökhöz, hiszen jelentős összegeknél még egy kisebb infláció lehetősége is hatalmas károkat tud okozni, a kriptovaluták árfolyamainak kilengései pedig olykor drasztikus méreteket ölthetnek. Ez természetesen nem riasztja vissza a nagyobb kockázatot vállaló, vakmerőbb bűnözőket, de a bűnelkövetők bizonyos hányadát ugyanakkor visszatartja a vagyon elvesztésének lehetősége az adott kriptovaluta esetleges összeomlását követően. Másrészt szintén problémát okoz az árfolyamok jelentős változása a lefoglalás, illetve a vagyonekbevitel szempontjából, ugyanis amennyiben a bűncselekmény felderítése megtörtént, kérdéses lehet a büntetendő cselekményből származó vagyon és az árfolyamváltozások során keletkezett többlet elhatárolása. Példának említhető a *Bitcoin* árfolyama, amely csak 2020. januárja és 2021. februárja között a négyszeresére nőtt (lásd 1. ábra). Tegyük fel, hogy egy bűnelkövető 2020. januárjában vásárolt 10.000 USD értékű *Bitcoin* büntetendő cselekményből származó pénzen. Az árfolyam drasztikus növekedésének eredményeként 2021. februárjára már 40.000 USD értékű *Bitcoin*-nal rendelkezett.

1. ábra: A Bitcoin árfolyamának változásai 2020. január és 2021. február között. Forrás: <https://www.statista.com/statistics/326707/bitcoin-price-index/>, letöltés dátuma: 2021.02.13.

Amennyiben a fent említett bűnelkövető *Bitcoin*-számláján szereplő összeg lefoglalására, illetve vagyonekobjzásra kerül a sor, felmerül több kérdés. Egyrészt, kiterjeszhetőek-e a büntetendő cselekményből származó vagyon hasznaira is a kényszerintézkedések, nevezetesen például a vagyonekobjzás? Egyfelől logikus megoldása lehetne a kérdésnek a lefoglalt *Bitcoin* – akár árverés útján, akár más úton történő – értékesítése, így a befolyt összegből kielégíthetőek lehetnének a sértettek, illetve az eljárási költségek, ugyanakkor kérdéses a fennmaradó összeg problémája. A másik oldalról szemlélve azonban, ha az adott kriptovaluta – tehát jelen esetben a *Bitcoin* – éppen úgymond „leszállóban van” és a töredékét éri a befektetett összegnek, evidens, hogy az értékesítés során befolyt összeget a bűnelkövetőnek kell kiegészítenie, így ésszerű lenne, ha a fennmaradó összeg is visszaszolgáltatásra kerülne, hiszen az üzleti lépés – jelen esetben a *Bitcoin*-ba történő befektetés – az ő ötlete volt, tehát a haszon végeredményben az ő tevékenységének eredménye. Másrésztől motivációként hathatna a bűnelkövetőkre a folyamat, hiszen – ha a fenti példát vesszük alapul – a sértettek kielégítése és az eljárási

költségek megfizetése után fennmaradó összeg – amennyiben visszaszolgáltatásra kerülne – még így is jelentős haszont képezne.

5. Összegzés

Összefoglalásként megállapítható tehát, hogy a kriptovaluták pénzmossási tevékenységre történő felhasználása – egyelőre – nem veszélytelen, hiszen a kiszámíthatatlan árfolyam-ingadozások a bűnelkövetők számára is rizikófaktorként értékelendők, habár meg kell említeni, hogy ez természetesen nem minden bűnözőt riaszt el az ilyen célú felhasználástól. Ez a tény ugyanakkor nem jelenti azt, hogy a jövőben nem válik majd bevett gyakorlattá a kripto-alapú pénzmossás, hiszen – a *Bitcoin* vagy az *Ether* alapul véve – elmondható, hogy egyre nagyobb számú felhasználóval rendelkeznek a rendszerek, melyek nagy mértékben befolyásolják ezen kriptoeszközök stabilitását és amennyiben ez a szabályozatlansággal jelenlegi fokával társul, komoly problémákat fog okozni.

Javaslatként egyrésztől szorgalmaznám egy nemzeti szintű kriptoeszközökre szakosodott felügyeleti szerv létesítését, mely nagyobb informatikai szakképzettséggel rendelkező szakemberekből álló szervként feladat- és hatáskörét a pénzügyi felügyeletet ellátó hazai és uniós szervekkel összhangban látná el. Mivel egyre többen foglalkoznak – és foglalkoznak majd – kriptovaluták és fiat pénzek közötti átváltási tevékenységgel, illetve mivel az átváltási árfolyamok sincsenek kellőképpen szabályozva, ennek eredményeként két – egymástól független – szolgáltató között magas lehet az árfolyam-különbség. Ebből kifolyólag a fent javasolt szerv feladatkörébe lehetne utalni a kriptovaluták átváltási árfolyamának felügyeletét is, amely szerv – mint hivatalos informatív fórum – közzé tenné a napi árfolyamokat, ezzel segítve a magán- és jogi személyek tájékozódását, illetve korlátozná az átváltási tevékenységet végző szolgáltatók tevékenységét minimum és maximum vételi és eladási ár megszabásával. Ez azzal az előnnyel is járna, hogy amennyiben egy büntetőeljárás során kényszerintézkedésre van szükség, amelyben kriptovaluta-számlákon szereplő összegek kerülnének értékesítésre, lenne egy hivatalos fórum, amelyet alapul lehetne venni az értékesítésnél.

További javaslatként úgy gondolom, érdemes lenne átgondolni a blokklánc alapú kriptovaluták pénzügyi eszközökként történő elismerését, hiszen – véleményem szerint – ezúton lehetne a legegyszerűbben beilleszteni mind a polgári jogi, mind a büntetőjogi szabályrendszerbe a jelenséget. A kriptovaluták jogi szabályozása³⁶ – mivel egyre gyakrabban képezik bűncselekmények tárgyát³⁷, illetve eszközét – mostanra halaszthatatlan kérdéssé vált. A bűnözési tendenciák változásaival lépést tartva elvárható a reakció jogalkotói részről, hiszen

a jogalkalmazás számára irreális elvárás lenne – mind büntetőjogi, mind polgári jogi ügyekben – a szabályozás hiányában történő működés.

---

* doktorandusz, Pécsi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Kriminológiai és Büntetésvégrehajtási-jogi Tanszék, e-mail: gaspar.zsolt@pte.hu

¹ A szervezett bűnözésről lásd bővebben: Kőhalmi László: Szervezett bűnözés. In: Barabás A. Tünde: Alkalmazott kriminológia. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2020, 461-474. o.

Tóth Dávid - Gál István László - Kőhalmi László: Organized Crime in Hungary. In: Journal of Eastern-European Criminal Law 2015/1, pp. 22-27.

² Lásd bővebben: Torma Adrienne – Bendes Ákos: Cybercrime, a jelen és a jövő kihívásai. In: Szabó Csaba (szerk.): Tavasz Szél 2018 (Spring Wind 2018), Budapest, Doktoranduszok Országos Szövetsége (DOSZ), 2018. pp. 256-268.

³ Példaként említhető a Ross Ulbricht által működtetett Silk Road nevezetű weboldalon évekig folytatott illegális kábítószer-kereskedelem, melynek keretein belül tipikusan kriptovalutákban fogatosították a tranzakciókat. A Silk Road-dal kapcsolatban lásd bővebben: <https://www.investopedia.com/terms/s/silk-road.asp>, (2021.01.18.)

⁴ A bűncselekmények egyik alapvető ismérvéről, a társadalomra veszélyességéről lásd bővebben: Kőhalmi László: A büntetőjog alapproblémái. Pécs, PTE Állam- és Jogtudományi Kar Gazdasági Büntetőjogi Kutatóintézet, 2012

⁵ Lásd bővebben: Torma Adrienne – Bendes Ákos: A cybercrime és a gyermekpornográfia összeolvadása. In: Bendes Ákos - Nagy Melánia - Tóth Dávid (szerk.): Lépést tud-e tartani a jog a XXI. század kihívásaival? Pécs, Pécsi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Doktori Iskola, 2019. pp. 5-29.

⁶ Lásd bővebben a kriptovaluta-ökoszisztéma kapcsán felmerülő problémákról: Bujtár Zsolt: A kriptovaluta ökoszisztéma szabályozási kihívásai. In: Benke József - Fabó Tibor (szerk.) A puro pura defluit aqua. Ünnepi tanulmányok Nochta Tibor professzor 60. születésnapja tiszteletére. Pécs, PTE-ÁJK, 2018, p. 61-72.

⁷ Lásd bővebben: Szívós Alexander: Az adórendszer és a pénzügyi kultúra összefüggései. In: Szilovics Csaba - Bujtár Zsolt - Ferencz Barnabás - Breszkovics Botond - Szívós Alexander Roland (szerk.): GAZDASÁG ÉS PÉNZÜGYEK A 21. SZÁZADBAN II. - KONFERENCIAKÖTET = BUSINESS AND ECONOMY IN THE 21ST CENTURY II. – CONFERENCE PROCEEDINGS. Pécs, Pécsi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, 2020. pp. 52-64.

⁸ <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-trends/crime-areas/economic-crime/money-laundering>, (2021.01.19.)

⁹ <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-trends/crime-areas/economic-crime/money-laundering>, (2021.01.19.)

¹⁰ <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-trends/crime-areas/economic-crime/money-laundering>, (2021.01.19.)

¹¹ <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-trends/crime-areas/economic-crime/money-laundering>, (2021.01.19.)

¹² <https://www.europol.europa.eu/about-europol/european-financial-and-economic-crime-centre-efecc>, (2021.02.13.)

¹³ A számítógépes környezetben elkövetett bűncselekmények napjainkban nagyobb súllyal bírnak a gazdasági élet szempontjából, mint eddig bármikor, ezért kiemelten fontosnak tartom a számítógépes bűncselekmények, illetve elkövetési módok megismerését. A számítógépes bűnözéssel kapcsolatban lásd bővebben: Nagy Zoltán András: Bűncselekmények számítógépes környezetben. Budapest, Ad Librum, 2009.

¹⁴ A szervezett bűnözés gazdasági vonatkozásairól és a pénzmosásban betöltött szerepéről lásd bővebben: Szendrei Ferenc: A szervezett bűnözés gazdasági háttere és a pénzmosás. In: Magyar Rendészet 2018/5. pp. 77-91.

¹⁵ <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-trends/eu-policy-cycle-empact>, (2021.01.19.)

¹⁶ AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2015/849 IRÁNYELVE a pénzügyi rendszerek pénzmosás vagy terrorizmusfinanszírozás céljára való felhasználásának megelőzéséről, a 648/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról, valamint a 2005/60/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv és a 2006/70/EK bizottsági irányelv hatályon kívül helyezéséről

¹⁷ 2018/843/EU (8) bekezdés

¹⁸ Gesetz zur Umsetzung der Änderungsrichtlinie zur Vierten EU-Geldwäscherichtlinie

¹⁹ A szabályozás a Német Banktörvény (Kreditwesengesetz – KWG) módosításaként került szabályozásra.

²⁰ https://www.bafin.de/EN/Aufsicht/BankenFinanzdienstleister/Zulassung/Kryptoverwahrgeschaef/kryptoverwahrgeschaef_node_en.html, (2021.02.15.)

²¹ Tehát a Központi Bank által kiadott ilyen valuták már nem esnek a szabályozás alá. A CBDC-ről lásd bővebben: Bujtár Zsolt: Central bank-issued digital currencies: - ready, steady, go? In: Szilovics Csaba - Bujtár Zsolt - Ferencz Barnabás - Breszkovics Botond - Szívós Alexander Roland (szerk.): GAZDASÁG ÉS PÉNZÜGYEK A

21. SZÁZADBAN II. - KONFERENCIAKÖTET = BUSINESS AND ECONOMY IN THE 21ST CENTURY II. – CONFERENCE PROCEEDINGS. Pécs, Pécsi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, 2020. pp. 113-123.

Bujtár Zsolt: Central bank issued digital currencies: is it a solution or a problem? In: Glavanits Judit - Horváthy Balázs - Knapp László (szerk.): EU Business Law and Digital Revolution: Selected Studies from New Fields of Technology. Győr, Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar, 2019. pp. 71-89.

²² <https://kriptoakademia.com/2020/03/04/nemetorszag-a-bitcoin-torvenyes-penzugyi-eszkoz>, (2021.02.15.)

²³ A pénzmosás elleni küzdelem történetének hazai vonatkozásairól lásd bővebben: Gál István László: 25 Years of Fight Against Money Laundering in Hungary. In: Journal of Eastern-European Criminal Law 2019/2. pp. 62-71.

²⁴ Gál István László: A pénzmosással és a terrorizmus finanszírozásával kapcsolatos jogszabályok magyarázata. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2012. p. 19.

²⁵ 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről (Btk.)

²⁶ Btk. 399. §

²⁷ Btk. 400. §

²⁸ A Pmt. által felsorolt szolgáltatók közé tartoznak – többek között – az ügyvédek is. Lásd bővebben az ügyvédek és a pénzművelet a pénzművelet kapcsolatát:

Kóhalmi László: Ügyvédek és pénzművelet. In: Gál István László (szerk.) A pénzművelet elleni küzdelem aktuális kérdései. Pécs, Pécsi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, 2005. p. 89-97.

Józan Flóra – Kóhalmi László: Lawyers and Money laundering. In: Journal of Eastern-European Criminal Law 2016/2. pp. 130-136.

²⁹ Btk. 399. §

³⁰ 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről

³¹ Lásd bővebben a negyedik uniós pénzművelet elleni irányelvről: Gál István László: The 4th EU Directive and the Hungarian AML Practice in 2018. In: Pavlović, Zoran (szerk.): Yearbook. Human Rights Protection: "From Unlawfulness to Legality", Novi Sad, Institute of Criminological and Sociological Research, 2018. pp. 349-360.

³² Alan Brill – Lonnie Keene: Cryptocurrencies: The Next Generation of Terrorist Financing? In: Defence Against Terrorism Review, 2014/1. p. 18-20.

³³ Valeriia Dyntu – Oleh Dykyi: Cryptocurrency in the System of Money Laundering. In: Baltic Journal of Economic Studies 2018/5. pp. 79.

³⁴ A US v. Liberty Reserve et al. ügyről lásd részletesebben: https://sherloc.unodc.org/cld/case-law-doc/cybercrime/crimetype/usa/2014/us_v_liberty_reserve_et_al.html, (2021.01.28.)

³⁵ <https://www.justice.gov/opa/pr/owner-bitcoin-exchange-sentenced-prison-money-laundering>, (2021.01.29.)

³⁶ Lásd bővebben: Kecskés András – Bujtár Zsolt: Felvetések a kriptó eszközök szabályozása terén. In: CONTROLLER INFO 2019/2. pp. 49-53.

³⁷ Lásd bővebben: Tóth Dávid: Crimes in Connection with Cryptocurrencies. In: Journal of Eastern-European Criminal Law 2019/2. pp. 193-206.

Tóth Dávid: Virtuális pénzekkel kapcsolatos visszaélések. In: Baráth Noémi Emőke - Mezei József (szerk.) Rendészet-Tudomány-Aktualitások: A rendészet-tudomány a fiatal kutatók szemével Budapest, Doktoranduszok Országos Szövetsége, Rendészet-tudományi Osztály, 2019. pp. 242-250.

Yurt Enver*: Wozu verpflichtet Eigentum?

Abstrakt

Die folgende Publikation geht in erster Linie der Frage nach, gibt es eine Sozialverantwortung des Eigentums in Ungarn. Neben der Definition des Eigentums nach unserem heutigen Verständnis, wird das Thema auch aus einer sozialphilosophischen Perspektive durchleuchtet. Über verschiedene Zeitepochen, von der Antike über das Mittelalter bis in die heutige Neuzeit wird das Verständnis vom Privateigentum und deren Schranken untersucht und die geschichtliche Entwicklung aufgezeigt. Als Grundlage dazu dienen die Lehren derjenigen Philosophen und Denker, die bestimmend waren für die jeweiligen Zeitepochen. Desweiteren wird geprüft, wie die drei monotheistischen Religionen Judentum, Christentum und der Islam dieses Thema auffassen. Auch versucht der Autor ein Bild darüber zu geben, wie in Ungarn im Speziellen und Mittel- und Osteuropa, im Allgemeinen nach 1990 dieses Thema sich dargestellt hat und versucht auch dafür eine Erklärung zu geben. Abschliessend fasst er zusammen, dass es letztendlich auch im Interesse der Reichen ist, sich ihrer Sozialverantwortung im Klaren zu sein und dafür zu sorgen, dass die Kluft zwischen arm und reich nicht zu gross wird, wenn nicht, gefährden sie damit nur ihre eigene Zukunft und Sicherheit.

Keywords: Eigentum, Sozialverantwortung des Eigentums, Eigentum verpflichtet, Eigentumsdefinitionen

1. Einführung

In den meisten Verfassungen demokratischer Länder ist die Sozialverantwortung des Eigentums tief verankert. Wichtig ist zu erwähnen, dass dieses Thema nicht nur ein rechtswissenschaftliches, sondern auch ein sozialphilosophisches Thema ist. So lautet Artikel 14 des deutschen Grundgesetzes. „*Eigentum verpflichtet, sein Gebrauch soll zugleich dem Wohle der Allgemeinheit dienen*“.¹

Das bedeutet, dass der Staat auf der einen Seite Eigentum garantiert und schützt, auf der anderen Seite aber es an eine Sozialverantwortung bindet. Im Folgenden versuche ich herauszufinden, wieweit diese Verantwortung geht und wozu Privateigentum eigentlich verpflichtet. Wie wir alle wissen, gibt es seit der Steinzeit Privateigentum. so findet man regelmässig bei Ausgrabungen Grabbeigaben, wie Schmuck oder primitive Waffen, Werkzeuge. Wir wissen aber auch aus der Geschichte, dass Eigentum auch Macht bedeutet und das mit Macht auch viel Missbrauch betrieben wurde.

Eine wichtige Erscheinungsform von diesem Grundsatz ist das Steuersystem einzelner Länder. Über das sogenannte Redistributionssystem. legt jede Regierung fest, wer wieviel von seinem Einkommen bzw Vermögen als Steuer in den gemeinsamen Topf einbezahlt, damit der Staat seinen Pflichten nachkommen kann, um z.B. das soziale Netz aufrechtzuerhalten. Hier regelt ein Spezialgesetz (Steuergesetz) das Ausmaß der Beiträge des Einzelnen. Wenn wir die Rechtsquellenhierarchie betrachten, so ist das Gesetz legitim, da die Verfassung die Sozialverantwortung des Eigentums vorschreibt.

Ähnlich ist es mit Enteignungen. Der Staat darf ein Grundstück von einer Privatperson enteignen, wenn eine Straße dieses Grundstück passiert. das heißt, wenn es im Interesse der Allgemeinheit steht, aber wichtig zu berücksichtigen ist, dass der Staat eine angemessene Entschädigung für die Enteignung an den Grundstücksbesitzer bezahlen muss.

Sozialverantwortung des Eigentums zeigt sich aber auch auf freiwilliger Basis. Ein gutes Beispiel ist wohl, wenn man einem Nachbar etwas schenkt, um ihm zu helfen. Ein anderes Beispiel für Sozialverantwortung ist auch, wenn man freiwillig eine Spende an eine Hilfsorganisation macht. Wozu verpflichtet Eigentum? Definition Eigentum:

a) Im objektiven Sinne:

„Alles, was jemandenwas jemandem zugehört, alle seine körperlichen und unkörperlichen Sachen“².

Eigentum ist das dingliche Vorrecht an einer Sache.

b) Im subjektiven Sinne:

„Befugnis mit der Substanz und den Nutzungen einer Sache nach Willkür zu schalten und jeden anderen davon auszuschließen“³.

Befugnisse des Eigentums:

„Der Eigentümer einer Sache kann, soweit nicht das Gesetz oder Rechte Dritter entgegenstehen, mit der Sache nach Belieben verfahren und andere von jeder Einwirkung ausschließen. Der Eigentümer eines Tieres hat bei der Ausübung seiner Befugnisse die besonderen Vorschriften zum Schutz der Tiere zu beachten.“⁴

Auch hier wird klar, dass Eigentum. Ein geschütztes Recht von Personen ist, aber dort seine Grenzen hat, wo die Rechte der anderen damit geschädigt werden können.

Leider sehen wir auch viele Beispiele, wo dieser Grundsatz überhaupt nicht eingehalten wird, ja geradezu mit Füßen getreten wird, z.B. die Rodungen in den südamerikanischen Tropen -wäldern. Täglich werden im Amazonas tausende Hektar Wald gerodet obwohl jeder weiß, dass das die Lunge der Welt ist.

Vor einigen Monaten hat es weltweit für Empörung gesorgt, als bekannt wurde, dass Starbucks ihren weltweit verkauften Kaffee durch Kinderarbeit produzieren lässt. Erst als die Medien diesen Skandal aufgedeckt und regelmäßig darüber berichtet haben, hat Starbucks mitgeteilt, dass sie ihre Einkaufsquellen geändert haben und sich von Kinderarbeit distanzieren. Wir kennen auch viele Länder, wo Unternehmen die aussichtslose Situation ihrer Mitarbeiter ausnutzen und neben einem Hungerlohn und schlechten Arbeitsbedingungen diese wie Sklaven beschäftigen. Denken wir hier z.B. an die Textilwirtschaft in Bangladesch oder Pakistan.

Wie anfangs erwähnt, betonen eigentlich alle Verfassungen der westlichen Welt die Sozialverantwortung des Eigentums, aber in der Realität muss man leider feststellen, dass die Kontrolle dieses Gebots nur bedingt vorhanden ist. Eigentlich wird die Nichteinhaltung dieses Gebotes erst dann sanktioniert, wenn spezielle Gesetze damit verletzt werden, wie z.B. Umweltschutzgesetze oder Steuergesetze einzelner Länder.

Ob jemand freiwillig spendet und sich um seine armen Mitmenschen kümmert, bleibt jedem selbst überlassen.

Viele reiche Familien haben mehrere Immobilien auf der Welt z.B. ein Ferienhaus in den österreichischen Alpen, das sie im Winter zum Skiurlaub nutzen, eine Immobilie auf den Bahamas, wo sie ihren Sommerurlaub verbringen und ihr Wohnhaus in Beverly Hills. Diese werden im Jahr meistens nur einige Wochen genutzt und stehen die meiste Zeit leer. So verhält es sich auch mit vielen leeren Wohnungen in den Metropolen dieser Welt. Auf der anderen Seite gibt es in vielen Städten keinen bezahlbaren Wohnraum, auf der anderen Seite stehen hunderte von Wohnungen leer. Das liegt daran, dass es keine Gesetze gibt, die die Eigentümer dazu zwingt, ihre leeren Wohnungen zu vermieten.

In Deutschland wird deshalb in vielen Städten laut darüber nachgedacht, leere Wohnungen zu verstaatlichen. Das Hauptproblem, warum dies bisher nicht geschehen ist, ist die Tatsache, dass vor einigen Jahren viele Sozialwohnungen, die der Stadt gehörten, für ca. 25.000 EUR an Familien verkauft wurden und eine ähnliche Wohnung heute mehr als 100.000 Euro kosten würde. Wenn die Stadt diese zurückkaufen müsste.

In Berlin wurde eine Bürgerinitiative gegründet, die zum Ziel hat, die von „Deutsche Wohnen“ verwalteten ca. 3000 Wohnungen zu verstaatlichen, begründet durch Artikel 14 Grundgesetz.

Ähnlich verhält es sich mit dem Thema Lebensmittelverschwendung. Täglich werden Millionen von Tonnen an noch guten Lebensmitteln in den Müll geworfen, obwohl man diese noch verwerten könnte. In Frankreich und in der Tschechei hat man Gesetze erlassen, dass

Supermärkte noch gute Lebensmittel nicht mehr entsorgen dürfen, sondern diese über ein Logistiksystem an Bedürftige weiterleiten müssen.

In Europa und in den USA werden jährlich tausende von Tonnen an Butter und Mais verbrannt, um den Marktpreis stabil zu halten. Gleichzeitig verhungern hunderttausende von Menschen in den armen Regionen dieser Welt.

Wir sind derzeit inmitten der Covid-19 Pandemie. Die Folgen dieser weltweiten Epidemie auf die Wirtschaft einzelner Länder ist katastrophal. Vor allem in der Gastronomie und dem Tourismus, haben viele Menschen ihren Arbeitsplatz verloren und sind auf Sozialhilfe angewiesen. Gerade in dieser Zeit wäre es gerecht, wenn der Gesetzgeber nicht nur Unternehmen, sondern auch reiche Familien dazu zwingt eine Solidaritätsabgabe zu leisten.

Sehr viele Unternehmen und Familien hier in Ungarn sind in den letzten Jahren durch lukrative Staatsaufträge zu mehrfachen Milliarden geworden. Jetzt wäre es an der Zeit, einen Teil dieses Geldes an die Bevölkerung wieder zurückzugeben, schliesslich wurden diese staatlichen Aufträge mit Steuergeldern bezahlt.

2. Die Rolle des Eigentums in den monotheistischen Religionen

2.1. Judentum (Judaismus)

Das Judentum ist die älteste der drei monotheistischen Religionen. Neben dem Christentum und dem Islam. Die letzteren zwei sind geschichtlich aus dem Judaismus entstanden. Im Judentum heißt der Gott Jahwe und wird als Schöpfer der Welt verehrt. Heilige Schriften sind der Tanach (das Alte Testament) und der Talmud (Sammlung der Gesetze und religiöser Traditionen). Derr Tanach ist die Bibel der Juden. Sie besteht aus den fünf Büchern von Moses (Genesis, Exodus, Levitikus Numen und Deuteronomium), das auch Tora genannt wird, was soviel heißt wie Gesetz.

Für gläubige Juden ist die Einhaltung der Gesetze eine Pflicht. dazu gehört vor allem die Einhaltung des Sabbath, welche am Freitagabend beginnt und bis Samstagabend andauert. Juden haben auch einen eigenen Kalender und eigene Feiertage.

Nach religiöser Tradition ist Jude jeder, der eine jüdische Mutter hat. Man kann aber auch das Judentum annehmen.

Im Judentum ist die Beschraenkung des Privateigentums tief verankert. Schon vor mehr als 3000 Jahren war Eigentum an eine Sozialverantwortung gebunden. Eindeutiger Beweis dafür, ist die Verankerung des Smita Jahres in der Religion.⁵

Diese Lehre besagt, dass alles auf dieser Welt Gott gehört und wir nur das Recht haben diese Güter zu nutzen.

Das Gesetz des Smita Jahres verpflichtet die Menschen, die von der Landwirtschaft leben, dazu, im siebten Jahr ihre Böden nicht zu bearbeiten und brach liegen zu lassen. Die Ernte wird dadurch „hefker“, d.h. herrenlos und damit für andere nutzbar. In Israel gibt es noch heute Familien, die alle sieben Jahre ein Schild an ihren Zaun haengen, mit dem Hinweis, dass Passanten ruhig in den Garten eintreten können und sich von den Früchten der Obstbaeume bedienen können aber nur soviel, wie sie selbst benötigen. Mit diesen Früchten ist es naemlich nicht erlaubt zu handeln.

Nach sieben Smita Jahren, d.h., nach 49 Jahren folgt das „Jovel Jahr“. Laut dem Tanach (hebraeische Bibel) müssen die religiösen Juden in jedem Jovel Jahr alle Schulden erlassen, die ihre Mitmenschen ihnen schulden. Früher mussten auch alle Sklaven freigelassen werden, die wegen Nichtbezahlen ihrer Schulden versklavt wurden. Deshalb nannte man das Jovel Jahr auch als das „Befreiungsjahr“.⁶

Im Gegensatz zum Smita Jahr, wird das Jovel Jahr heutzutage nicht gefeiert und eingehalten, bis die Mehrheit der Juden nicht in Israel lebt.⁷

2.2. *Christentum*

Die Geschichte des Christentums beginnt mit der Geburt von Jesus. Auch die Geschichte der urchristlichen Kirche beginnt mit diesem Ereignis. Jesus persönlich ernennt Petrus zum Oberhaupt seiner Kirche. Das heisst, er war der erste „Papst“. Die Institution des heutigen Papstes beginnt erst im frühen Mittelalter. Im Jahre 2005 lebten etwa zwei Milliarden Christen auf der Welt und ist somit die Religion mit den meisten Anhaengern auf der Erde.

Die Lehre des Christentums beruht darauf, dass der Mensch Gott den Rücken kehrt und sich versündigt. Damit erscheint auf der Welt Leiden und Tod als Folge der Ursünde. Der Mensch kann sich aus eigener Kraft aus dieser Situation nicht befreien, deshalb schickt Gott Jesus auf die Erde, um alle Sünden der Menschen auf sich zu nehmen. Dem Glaube nach wird Gott die Welt neu erschaffen, in dem auch die Toten neu erweckt werden.

Wie ist das Verhaeltnis des Christentums zum Eigentum?

Im Christentum wird Eigentum als Segen Gottes angesehen und ist daher erstrebenswert und positiv. „*And Abraham was old (well)l stricken in age: and the LORD had blessed Abraham in all things*“⁸ oder „*And the LORD hath blessed my master greatly , and he is become great: and*

he hath given him flocks, and herds, and silver and gold and menservants and maidservants, and camels, and asses“⁹.

Obwohl die Religion Eigentum als Segen Gottes versteht, warnt sie jedoch davor, Eigentum als Selbstzweck zu sehen. Vielmehr ist dieser Segen als Belohnung eines gottesfürchtigen Lebens in Aussicht gestellt. In der Bergpredigt betont Jesus, dass der Mensch nicht gleichzeitig Gott und dem „Mamon“ dienen kann. *„Ihr seid nicht in der Lage, Gott und dem Mamon gleichzeitig zu dienen.“¹⁰*

Die späetere Lehre von Calvin beruht grundsatzlich auf diesem Glauben, dass naemlich weltlicher Wohlstand ein Zeichen göttlichen Segens ist.

2.3. Der Islam

Genau wie das Judentum und das Christentum ist auch der Islam eine monotheistische Religion. Sie ist aber die jüngste der drei Religionen. Sie entstand im siebten Jahrhundert nach Christus auf der arabischen Halbinsel. Mit mehr als 1,8 Milliarden Anhaengern, ist sie derzeit die zweitgrösste Religion auf dieser Welt. Das heilige Buch des Islam, ist der Koran. Gründer der Religion ist der Prophet Mohammed (Mekka, 570 – 632).

Laut dem Koran, gehen die Wurzel des Islam bereits auf den Propheten Abraham zurück. Laut der Sure 3:67 wird Abraham im Koran als ein gottesfürchtiger „Hanifa“ beschrieben.

Es ist wichtig zu erwahnen, dass der Koran nur in der arabischen Originalsprache als echt bezeichnet wird. Die zahlreichen Übersetzungen in verschiedene Sprachen werden nicht als Koran anerkannt, da eine falsche oder unadequate Übersetzung auch nur eines Wortes, die Bedeutung des ganzen Satzes veraendern kann.

Die fünf Saeulen des Islam:

1. Saum (Fasten)
2. Selat (Gebet, fünfmal am Tag)
3. Hadzs (Pilgerfahrt nach Mekka)
4. Zekat (Almosen geben)
5. Kelime Schehadet (Glaubensbekenntnis)

Aus den fünf Saeulen des Islam wird deutlich, dass auch im Islam die Sozialverantwortung des Eigentums eine zentrale Rolle spielt.

„Zekat“, als eine Saeule des Islam ist integraler Bestandteil des Glaubens. Jeder Glaebige ist sich seiner Verantwortung bewusst, dass er armen und bedürftigen Mitmenschen helfen muss.

Zekat bedeutet aber auch, dass er in der Regel 10 % seiner Ernte bzw. seines Einkommens an die Armen verteilen muss.

Auch das Opferfest, der „Eid Kurban“, das einmal im Jahr als religiöser Feiertag gefeiert wird, hat den Zweck, den Armen der Gesellschaft zu helfen. Hier ist jeder Muslime, der es sich finanziell leisten kann angehalten, ein Schaf zu schlachten und das Fleisch unter den armen Nachbarn zu verteilen. Er und seine Familie dürfen von diesem Fleisch nicht essen.

Im Islam gibt es eine weitere wichtige Schranke des Eigentums. So ist es eine Todsünde Geld zu verleihen und dafür Zinsen zu verlangen. Ein Darlehen darf nur zinslos vergeben werden.

„Diejenigen, die Zins nehmen, werden (dereinst) nicht anders dastehen als wie einer, der von Satan erfasst und geschlagen ist. (so dass er sich nicht mehr aufrecht halten kann). Dies (wird ihre Strafe dafür sein), dass sie sagen: Kaufgeschäfte und Zinsleihe sind ein und dasselbe. Aber Gott hat nun einmal das Kaufgeschäfte erlaubt und die Zinsleihe verboten.“¹¹

Diese Sünde wird im Koran als „Riba“ bezeichnet. Riba ist im Islam eine, der sieben Hauptsünden. Demnach darf ein Muslime ein verzinste Darlehen weder annehmen, noch anderen gewahren. Aus diesem Grund, musste das islamische Bankwesen mit der Scharia in Einklang gebracht werden.

„Gott laesst den Zins (des Wucherers) dahinschwinden, aber er verzinst die Almosen (mit himmlischen Lohn). Gott liebt keinen, der gaenzlich unglaeubig und ein Sünder ist.“¹²

Aus den oben erwahnten Erörterungen, geht klar hervor, dass der Islam die Sozialverantwortung des Eigentums wohl am staerksten in sich birgt. Gott verlangt hier explizit von den Glaebigern ein Leben, dass gepraegt ist von sozialer Verantwortung. Das Allgemeinwohl steht im Zentrum des Handelns.

3. Die geschichtliche Entwicklung des Privateigentums

3.1. Antike

In diesem Zeitalter sind es vorallem die Schriften von Platon und Aristoteles, die dieses Thema behandeln.

Die damalige Gesellschaft lebte in erster Linie von der Landwirtschaft. Auch in den grossen Polisen, wie Athen, lebten dreiviertel der Bevölkerung ebenfalls von der Landwirtschaft. Adlige und Grossgrundbesitzer führten diese Staedte.

Obwohl die Reformen von Kleisthenes dem einfachen Volk auch die Möglichkeit gaben, sich politisch zu beteiligen, waren es doch die familiaeren Bindungen, die den Menschen

Sicherheit und Lebensgrundlage gaben. In den Gemeinschaften (Oikos) war alles dem Familienoberhaupt untergeordnet. Er bestimmte über das Vermögen der Familie, über die Ehefrau und die Kinder und natürlich auch über die Sklaven. Aber, er war nicht nur Herrscher, sondern trug auch die gesamte Verantwortung für alle.

Eine Sonderstellung hatte Sparta in diesem Zeitalter. Hier wurden Grund und Boden per Los an die Familien verteilt und es gab regelmäßige Festessen für die Kommune, zu denen die gesamte Bevölkerung eingeladen war.

Im antiken Griechenland waren es die Philosophen, die als Teil der freien Bürgerschaft darüber nachdachten, wie ein harmonischer Kosmos aussehen könnte und welche Rolle darin der Mensch spielt. Gedanken, wie Freiheit und Individualismus aber waren ihnen noch fremd.

In Platons Theorien spielt vielmehr die richtige Gesellschaftsordnung eine zentrale Rolle. In diesen Theorien spielt der Einzelne keine Rolle. Gerechtigkeit erreicht man nur durch ein „richtiges Verhalten“ im Leben.

Aristoteles ist hier wesentlich skeptischer. Er glaubt nicht daran, dass der Mensch durch Erziehung beeinflussbar ist. Er versucht vielmehr durch die Schaffung von Strukturen und Rahmenbedingungen das Verhalten der Menschen zu lenken. Deshalb beruht bei ihm Privateigentum auf Rationalität und Zweckmäßigkeit.

Laut der Lehre von Platon, hat in einer „gerechten Staatsform“ jeder Mensch seinen Platz und seine, ihm bestimmte Rolle in der Gesellschaft. In dieser idealen Welt gibt es Landwirte und Handwerker, die Privateigentum haben dürfen. In dieser idealen Welt garantieren Soldaten die Sicherheit und Ordnung. Sie dürfen kein Eigentum haben, da der Wunsch und Drang nach Eigentum schädlich wäre für die Erfüllung ihrer Aufgabe. Im Gegensatz, muss sich aber die Allgemeinheit um diese Personen kümmern und sie versorgen. Auch die Philosophen, die wegen ihrer Bildung und Erziehung in der Lage sind den Staat zu führen, dürfen ebenfalls kein Eigentum haben.

Ähnlich wie Platon, glaubt sein Schüler Aristoteles auch daran, dass der Mensch seinen Lebenszweck darin sehen muss, Gutes zu tun und nicht darin, Vermögen anzuhäufen. Eigentum und Vermögen sind nur Mittel zum Zweck. Das Anhäufen von Reichtum ist nicht Teil der natürlichen Ordnung. Es ist nur ein Produkt des menschlichen Gehirns.

In den Dörfern und Polisen, hätte Privateigentum Vorrang vor dem Allgemeinentum, da der Einzelne besser auf sein Eigentum aufpasse, als es mit dem Gemeinentum der Fall wäre. Auch ist Reichtum der Ausdruck dessen, was jemand geleistet hat. Gemeinentum mache dort Sinn, wo es gemeinsam genutzt wird.

3.2. *Das Römische Reich*

Im alten Rom gab es die Zwölf-Tafel-Gesetze, die älteste schriftliche Kodifikation von Gesetzen auf dieser Welt. Diese hatten unter anderem auch den Zweck, Ordnung zu schaffen zwischen den Patriziern (Grundbesitzern) und den Plebejern (das einfache Volk). Kaufverträge waren strengen formalen Vorschriften unterstellt.

Ähnlich, wie im antiken Griechenland, war die Gesellschaft auch im alten Rom familienzentrisch. Im Mittelpunkt stand das Familienoberhaupt, der „Pater Familias“, selbst die erwachsenen Söhne der Familie waren nicht rechtsfähig, solange sie im elterlichen (väterlichen) Haushalt lebten. Auch dann nicht, wenn sie schon verheiratet waren und schon selbst Kinder hatten. Der pater familias hatte sogar das Recht, seine eigenen Kinder als Sklaven zu verkaufen. Testamentarisch konnte er über das gesamte Familienvermögen verfügen. Ohne Testament, erhielt der älteste Sohn das gesamte Vermögen der Familie (Primogenitur).

3.3. *Mittelalter*

Das Mittelalter war vor allem vom Feudalismus bestimmt. Der Eigentum an Grund und Boden war Privileg des Herrscherhauses, das wiederum die Leendereien einzelnen Adelsfamilien auf Lebenszeit des Familienoberhauptes vermachen konnte. Diese Leendereien durften aber weder weiterverkauft, noch verschenkt, noch vererbt werden. Nach dem Tod des Familienvaters gingen die Böden und der Hof automatisch zurück an die Herrscherfamilie. Daneben gab es noch die Institution der „Leibeigenschaft“, wo einfache, unfreie Bauern die Böden der Adligen bewirtschafteten und sie selber auch Eigentum der Adligen waren.

Die ersten Städte entwickelten sich in Italien. Nördlich der Alpen entstanden die Städte erst später. Diese Städte waren geprägt von Handel und Handwerk, die sich zu sogenannten Zünften zusammenschlossen. Der Höhepunkt des organisierten Handelns der Kaufleute waren die „Hanse“ mit den Hansestädten. Als äußeres Zeichen der Eigentumsverhältnisse entstanden Familienwappen und Fahnen, die signalisierten, wem der Eigentum gehörte.

Grund und Boden werden mit Grenzsteinen abgegrenzt und es entstehen die ersten Grundbücher. In England führt diese 1086 Wilhelm der Eroberer ein mit dem sogenannten „Domesday-Book“. Unabhängig davon werden in den deutschen Städten die sogenannten „Stadtbücher“, die Vorläufer der heutigen Grundbücher eingeführt.

Im Mittelalter erlebte das „Römische Recht“ eine regelrechte Renaissance. Dank der Glossatoren, die vor allem an der Universität von Bologna das römische Recht interpretierten und lehrten. Die Studenten an dieser Universität waren schon damals von internationaler

Herkunft. Friedrich Barbarossa garantierte schon damals den Studenten der Universitaet Privilegien, wie Reisefreiheit und eine eigene Rechtssprechung.

Der damals schon bekannte und berühmte Rechtswissenschaftler Bartolo de Sasseferato hat schon damals Eigentum als „*die Herrschaft über eine Sache, sofern andere Gesetze es nicht verbieten*“ definiert.¹³

Im Mittelalter hatte die Kirche einen sehr starken Einfluss auf die weltliche Rechtssprechung. Die Schulung dieser Lehren wurden innerhalb der Kirchen durchgeführt, deren Mitglieder zu den verschiedenen Staenden gehörten. Die Kirche im Mittelalter lehnte Privateigentum eher ab. Das Mittelalter war auch gepraegt von Machtkampf zwischen der Kirche und den weltlichen Herrschern, dem Investiturstreit.¹⁴

Die damalige Denkweise war vorallem bestimmt von den Schriften des Aristoteles. Es waren Albertus Magnus (Bayerischer Philosoph, geb. 1193) und der „Heilige Thomas von Aquin“ (geb. 1225), die versuchten die Lehren von Aristoteles in ihre kirchlichen Lehren einzubinden, wonach Privateigentum dem natürlichen Recht widerspricht.¹⁵

„Alles, was dem natürlichen Recht widerspricht, ist verboten. Nach dem natürlichen Recht gibt es nur Gemeineigentum. Dem widerspricht Privateigentum, weshalb es nicht möglich ist, dass ein Mensch Eigentum über eine Sache bekommt“.¹⁶

Ein wichtiger Philosoph im Mittelalter, der sich mit dem Thema beschaefigte, war Ockham Vilmos (geb. um 1287, England). Nach seiner Lehre ist

„*Eigentum alles, was man vor einem Gericht einklagen kann.*“¹⁷

Die Tatsache, dass laut der Bibel, der Mensch ein Nutzungsrecht über Sachen hat, berechtigt den Menschen auch dazu, dass er Eigentum haben darf, sogar Eigentum, dass vor fremden Eingriff geschützt werden muss.¹⁸

Die Legitimation von Privateigentum folgt nicht aus dem Naturrecht, sondern dem positiven Recht der Nationen (Ius Communis). Das einzige Naturrecht, das Ockham anerkennt, ist das Recht auf Leben des Menschen. Daraus resultiert seiner Meinung nach auch, dass arme Menschen das Recht haben, von den Reichen mindestens soviel zu bekommen, dass sie nicht verhungern und am Leben bleiben. Aus dem Naturrecht folgt auch, dass die Menschen frei sind, obwohl das Recht der Nationen Sklaverei erlaubt.¹⁹

3.4. Frühe Neuzeit

Bestimmend für die frühe Neuzeit ist das Bestehen von Grosstaedten und die Gründung von vielen Universitaeten, der Buchdruck und die Entdeckung Amerikas. Es ist auch die Zeit der

Renaissance und des Humanismus. Gegen diesen Zeitgeist, versucht die Kirche mit Inquisition zu antworten. Dank den Naturwissenschaften und der Reformation konnte die Kirche jedoch ihre Macht, die sie im Mittelalter hatte, nicht aufrechterhalten.

Im XVII. und XVIII. Jahrhundert herrscht der Absolutismus. Das feudale System, dass für das Mittelalter bestimmend war, hört auf zu existieren. In den Staedten entstehen Rechtskodexe und die Gerichtsbarkeit findet innerhalb der kommunalen Verwaltung statt.

Die Wirtschaft, getrieben von der industriellen Revolution veraendert sich radikal. Es entstehen die ersten Manufakturen und damit auch die Marktwirtschaft. In dieser Zeit entsteht auch der Begriff des „Geistigen Eigentum“, welches anfangs ein Privilegium war und spaeter als Eigentum geschützt werden konnte (Venedig 1474, England 1623, Frankreich 1790).

3.5. *Französische Revolution*

Die Französische Revolution ruht in erster Linie auf die Lehren von Jean Jacques Rousseau, Im XVII. Artikel der „Proklamation von Menschen und Bürgerrechten“ von 1789 steht wie folgt: *„da das Eigentumsrecht ein unverletzbares Recht ist, darf es niemanden genommen werden, es sei denn, es geschieht zum Wohle der Allgemeinheit und die Enteignung wird gerecht vorher entschädigt.“*²⁰

Als Folge der Französischen Revolution hat die Kirche und die Aristokratie ihre bisherige Macht verloren. Ihr Vermögen wurde verstaatlicht, darin enthalten war auch das Vermögen des Königs. Damit hat sich diese Revolution die Institution des Privateigentums erkaempft, was bis heute Ausdruck der individualen Freiheit ist.

3.6. *Neuzeit*

Im XIX. Jahrhundert entstanden ausser in Amerika und Frankreich überall republikanische Verfassungen, basierend auf den grundsätzlichen Menschenrechten. 1799 wurde in Preussen die Leibeigenschaft abgeschafft. 1807, ebenfalls in Preussen, ist es den Ministern Stein und Hardenberg zu verdanken, dass die Bauern befreit wurden und damit der Grundstein gelegt wurde für individuelle Rechte und das Recht auf Eigentum.

Diese Rechte wurden aber schon damals beschränkt, wenn damit Rechte anderer verletzt wurden. Diese wurden meist in speziellen Gesetzen geregelt (z.B. Mietrecht, Waldrecht oder Nachbarschaftsrecht usw.)

Der industriellen Entwicklung war es zu verdanken, dass sich in der Bevölkerung die Arbeiterklasse herausgebildet hat. Diese arbeiteten in Manufakturen, Fabriken und auch in

Minen. Die Arbeitsverhältnisse und Konditionen unter denen die Arbeiter lebten waren sehr schlecht. Dies führte schnell zu einem sozialen Konflikt zwischen arm und reich.

In dieser Zeit entstanden natürlich die Lehren, die diese Form der Gesellschaft anprangerten. Laut Proudhon Pierre Joseph (geb. 1809 in Paris), ist „Privateigentum gleich Diebstahl“. In seinem Werk „Was ist Eigentum? Untersuchungen über Recht und Regieren“ von 1840.²¹ Darin macht er folgende Feststellungen:

- Das Eigentumsrecht ist kein Naturrecht, weil zu viele Menschen von diesem Recht ausgeschlossen sind und es vielmehr der Grund für soziale Spannungen ist. Die Umstellung des ursprünglichen Gemeineigentum auf bürgerliches Privateigentum hat keine vernünftige Begründung.
- Die originalere Eigentumsbeschaffung durch Occupation gibt keine Legitimation für die Schaffung von Privateigentum, da durch das starke Wachsen der Bevölkerung, nicht jeder dazu die Möglichkeit hat und das ist ungerecht.
- Mit reiner Arbeit kann man kein Vermögen machen, da die Früchte der Arbeit wesentlich geringer sind, als die des Eigentums (z.B. bearbeitete Felder oder Produktionsmittel).
- Die „Bürgerlichen Gesetze“ geben keine Erklärung für das Bestehen von Privateigentum, da sie die Quelle für diese Gesetze nicht nennen können.

Was Proudhon vor allem stört, ist die Tatsache, dass man mit Eigentum (z.B. Produktionsmittel) so Gewinn erwirtschaften kann, ohne dafür zu „arbeiten“. Einen effektiven Mehrwert erreicht man aber nur dadurch, wenn man redlich dafür arbeitet. Gewinne, die man ohne eigene Arbeit macht, sind nur dann möglich, wenn man andere dafür ausnutzt. Der Privateigentum an Produktionsmittel verursacht deshalb Ungerechtigkeit. Viel gerechter wäre es daher, wenn z.B. die Gemeinde der Eigentümer von Grund und Boden wäre und die Bevölkerung diese Böden zur Bewirtschaftung bekommt.

Trotz dieser Einstellung, war Proudhon kein Verfechter des Kommunismus, im Gegenteil, er lehnte es komplett ab. Seiner Meinung nach, würde der Kommunismus die persönliche Freiheit des Einzelnen einschränken. Die Lösung sieht er in einem gesellschaftlichen Modell, indem die gesellschaftlichen Verhältnisse durch gegenseitige Verträge geregelt sind (Mutualismus). In diesem Modell gibt es keine zentrale Regierung, wie im Kommunismus.

Wenn wir schon den Kommunismus erwähnen, dann müssen wir natürlich auch über den folgenden Philosophen sprechen, Karl Marx (geb. in Trier, 1818), einer der größten Denker und Soziologe der Geschichte. Seine Lehren beziehen sich auf Gesellschaftstheorien, beschreiben sowohl wirtschaftliche als auch politische Ideologien.

In seinen Theorien geht er davon aus, dass die Geschichte schon immer aus Klassenkämpfen bestand, und dass ein Kampf der Proletarier gegen die Kapitalisten dazu führen wird, dass die Proletarier siegen und dadurch die Klassen abgeschafft werden. Der Kapitalismus wird dann ersetzt durch den Sozialismus. Das wiederum ist aber nur durch Gewalt und Revolution möglich.

Sein marxistisches Gedankengut wurde sowohl von den rechten als auch linken politischen Vertretern heftig kritisiert. Sie bot aber trotzdem im XX. Jahrhundert die Grundlage der linken Diktaturen.

4. Zusammenfassung

Nach der Wende in Mittel- und Osteuropa (1989/90) entstand für eine kurze Zeit ein Vakuum. Dies wiederum bescherte „Goldgräberzeiten für geschäftstüchtige Unternehmer, die teilweise morallos und ohne jegliche Ethik alles an sich rissen, was vorher dem Staat gehörte. Diesen Vorgang nannte man Privatisierung. Staatliche Betriebe, die meist vor dem Konkurs standen, aber oft über riesige Immobilien und Produktionsmittel verfügten, wurden für ein Apfel und ein Ei verkauft, wobei hier die Korruptionsbereitschaft der staatlichen Beamten die Sache für die neuen Eigentümer nicht gerade erschwerten. Neben der Privatisierung, war auch die Rückgabe der landwirtschaftlichen Flächen und Wälder als Schadensersatz an die früher, im Sozialismus enteigneten Familien, eine willkommene Gelegenheit riesige landwirtschaftliche Flächen und Wälder für lächerlich wenig Geld anzuhäufen. Diese Immobilien haben heute eine Wertsteigerung von mehreren hundertfachen des ursprünglichen Kaufpreises. Diejenigen Familien, die damals diese Möglichkeiten nutzen konnten, sind heute die Reichen der Gesellschaft in Ungarn und bilden die Oberschicht

Seit 1990 lebe ich permanent hier in Ungarn. Ich hatte das Glück, mitzuerleben, wie Ungarn die Transition vom Sozialismus in eine moderne Marktwirtschaft bewältigt. Über Jahrzehnte hinweg war in Mittel- und Osteuropa eher Gemeineigentum bestimmend für die Menschen. Privateigentum gab es zwar auch im Kleinen, bestimmend war jedoch das Vorhandensein von staatlichen Betrieben und staatlich organisierte Landwirtschaft.

Die Wende hat nicht für jeden Bürger eine Verbesserung der Lebensqualität gebracht. Viele Menschen trauern heute, nach 30 Jahren, immer noch dem alten System nach. Damals waren die Menschen zwar nicht reich, aber jeder hatte eine Arbeit und eine Wohnung. Die Kinder konnten im Sommer in Schullandheimen kostenlos Ferien machen. Die Betriebe boten auch Möglichkeiten für die Arbeiterklasse die Ferien in den betriebseigenen Ferienwohnungen zu verbringen und es herrschte in den Betrieben vergleichsweise kaum Stress. Krankenhäuser

und andere Institutionen sicherten jedem eine solide Grundversorgung. All diese Annehmlichkeiten gibt es heute nur, wenn man gesund ist, einen guten Arbeitsplatz hat und das nötige Kleingeld, um sich diese Dinge zu erlauben.

Natürlich gibt es auch viele Nutznießer der Wende. Viele tüchtige aber auch raffinierte Menschen haben die Möglichkeiten, die das neue, auf Marktwirtschaft gestützte System bot, nutzen können und sind heute mehrfache Milliardäre. Auch hat sich natürlich eine „Mittelschicht“ entwickeln können, die den Rückgrad jeder Gesellschaft bedeutet.

Was auf jeden Fall bisher festzustellen war, ist, dass in dieser „Goldgräberzeit“ die Sozialverantwortung des Eigentums sehr in den Hintergrund geraten ist. Die meisten Unternehmer und wohlhabende Familien waren und sind noch immer eher damit beschäftigt, ihr Vermögen weiter zu vergrößern und kümmern sich wenig darum, dass sie auch eine Sozialverantwortung haben. Aber wahrscheinlich, wie alles im Leben, ist es auch hier eine Frage der Zeit, bis sich dies ergeben wird.

Die Situation in Ungarn nach 1990 ist vielleicht vergleichbar mit der Situation in Amerika in den zwanziger Jahren, wo in Las Vegas oder anderen Städten dubiose Gestalten durch illegale Geschäfte zu Milliardären geworden sind. Die Nachfahren dieser „Unternehmer“ sind heute ehrbare Geschäftsleute, die über Stiftungen und Spenden viele karitative Projekte unterstützen.

Genau in den USA entstand in den letzten Jahren eine Bewegung, die in den Mittelpunkt der Öffentlichkeit gerückt ist. Die reichsten Milliardäre der Welt haben sich unter der Initiative von Warren Buffet und Bill Gates in einem Klub namens „The Giving Pledge“ vereinigt. Die Klubmitglieder verpflichten sich dazu, 50% von ihrem Vermögen für gemeinnützige Zwecke zur Verfügung zu stellen. Diese fast unglaubliche Bewegung hat heute mehr als 200 Mitglieder in mehr als 23 Ländern auf dieser Welt. Unter anderem, ist die kürzlich geschiedene Frau von Bezos, McKenzie Bezos, auch diesem Klub beigetreten.

Die Sozialverantwortung von wohlhabenden Menschen ist nicht nur aus ethischen und moralischen Gründen wichtig, ja es liegt auch im Interesse der Reichen. Wenn die Elite einer Gesellschaft nicht alles versucht, um den Unterschied zwischen reich und arm so klein wie möglich zu halten, dann führt dies am Ende immer zu sozialen Spannungen, die im Extremfall auch die Existenz der Reichen gefährden. Was nützt es dem Reichen, wenn seine Kinder und Familie ohne Bodyguard nicht auf die Straße dürfen, weil sie draussen Opfer einer Straftat werden können, wie es z.B. in den Ghettos Afrikas oder Brasiliens oder zahlreichen anderen Ländern der Fall ist. Der Reiche sichert also seine eigene Zukunft, wenn er auch an seine Mitmenschen denkt und nicht nur an sich selbst.²²

---

* PhD studenten, PTE ÁJK

¹Art. 14. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland

²§353 Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (ABGB)

³§354 Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (ABGB)

⁴§903 Bürgerliches Gesetzbuch (BGB)

⁵Diplomarbeit, Enver Yurt, PTE 2020 Seite 19.

⁶Moses III. 25:20-24

⁷Leviticus 25:8-55

⁸King James Bible, Genesis 24:1

⁹King James Bible, Genesis 24:2

¹⁰Bergpredigt, Mt. 5-7

¹¹Koran, Sure 2:275

¹²Koran, Sure 2:276

¹³Diplomarbeit, Enver Yurt, PTE 2020 Seite 31.

¹⁴<https://pea.lib.pte.hu/handle/pea/23754>, (2021.01.21) 130.

¹⁵Aquinói Szent Tamás: Summa theologica. 2. könyv, 2. rész, 65. kérdés, 2. cikk, A természet törvényéből

¹⁶ST II/II, q. 66, a. 2, co., siehe auch Mundraub, Fringsen.

¹⁷Matthias Kaufmann: Eigentum im Mittelalter. In: Andreas Eckl, Bernd Ludwig (Hrsg.): Was ist Eigentum? Beck, München 2005, S. 80.

¹⁸Jürgen Miethke: Ockhams politische Theorie. In: Wilhelm von Ockham: Dialogus, Auszüge zur politischen Theorie. Ausgewählt übersetzt und mit einem Nachwort versehen von Jürgen Miethke. Darmstadt 1992, S. 220–221.

¹⁹Jürgen Miethke: Ockhams politische Theorie. In: Wilhelm von Ockham: Dialogus, Auszüge zur politischen Theorie. Ausgewählt übersetzt und mit einem Nachwort versehen von Jürgen Miethke. Darmstadt 1992, S. 220–221

²⁰Az Emberi és Polgári Jogok Nyilatkozata (2020.04.01.) mek.oszk.hu/00000/00056/html/228.htm

²¹Pascal Oberndörfer: Die philosophische Grundlage des Urheberrechts. Nomos, Baden-Baden 2005, S. 105.

²²<https://pea.lib.pte.hu/handle/pea/23754>, (2021.01.21) 136.

